

**Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀՈՎՎԱՊԵՏԱԿԱՆ
ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՄՆ**

Մեպտեմբերի 30-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Հովվապետական այցով մեկնեց Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ: Լոս Անջելեսի օդանավակայանում Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությանը դիմավորեցին և ողջունեցին ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի առաջնորդ Ս. Հովնան արքեպիսկոպոս Տերտերյանը, ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդ Ս. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը, Թեմական խորհրդի ատենապետ դր. Բարլու Տեր-Մկրտչյանը, Թեմական խորհրդի փոխատենապետ Ջոզեֆ Քանինյանը, ԱՄՆ-ում ՀՀ գլխավոր հյուպատոս Արմեն Լիլոյանը և հայ համայնքի բազմաթիվ ներկայացուցիչներ:

Հովվապետական այցի ընթացքում Վեհափառ Հայրապետին ուղեկցում էին Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Ս. Եզրաս եպիսկոպոս Ներսիսյանը, Մայր Աթոռի դիվանապետ Ս. Արշակ եպիսկոպոս Խաչատրյանը, Տեղեկատվական համակարգի օտարալեզու լրատվության պատասխանատու Ս. Կտրիճ քահանա Դևեջյանը, Ս. Հովնան արեղա Հակոբյանը՝ որպես գավազանակիր, և «Շողակաթ» հեռուստաընկերության օպերատոր Սուրեն Տեր-Գրիգորյանը:

Հոկտեմբերի 1-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կատարեց Փասադինայի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու Սուրբ Մեղանի օծումը:

Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու բակում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ազգային տարազով և ավանդական աղ ու հացով դիմավորեցին Հովսեփյան դպրոցի սաները: Աղն ու հացն օրհնելուց հետո Վեհափառ Հայրապետը թափորով առաջնորդվեց դեպի եկեղեցի, ուր հավաքվել էին հավատավոր հայորդիները:

Մեպտեմբերի 9-ին օծված նորակառույց տաճարում կատարվեց «Հրաշափառի» արարողություն: Ապա Նորին Սրբությունը օծեց եկեղեցու Սուրբ Մեղանը՝ կառուցված Վահե, Դանիել և Վազգեն Իմաստունյանների բարերարությամբ:

Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու ծխականների անունից Նորին Սրբությանը ողջունեց ծխի հոգևոր հովիվ Ս. Պարետ Ծ. վրդ. Երեցյանը և շնորհակալություն հայտնեց Փասադինա կատարած այցի համար: Հյուսիսային Ամերիկայի հայոց Արևմտյան թեմի անունից Վեհափառ Հայրապետին ողջունեց առաջնորդ Ս. Հովնան արքեպիսկոպոս Տերտերյանը և շնորհակալություն հայտնեց ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի հաստատման 80-ամյակի տոնակատարությունը նախագահելու, ինչպես նաև նորակառույց եկեղեցու Սուրբ Մեղանը օծելու համար:

Հավաքվածներին այնուհետև Հայրապետական իր պատգամը ուղղեց Նորին Սրբությունը:

**Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԽՈՍՔԸ ՓԱՍՏԱԴԻՆԱՅԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ
ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՕԾՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ**

(1 հոկտեմբերի 2007 թ.)

*«Զմի խնդրեցի ի Տեառնէ եւ զսոյն աղաչեմ,
բնակել ինձ ի տան Տեառն զամենայն աւուրս
կենաց իմոց»:*

*«Մի բան խնդրեցի Տիրոջից և նույնն եմ ա-
ղաչում, որ կյանքիս բոլոր օրերին բնակվեմ
Տիրոջ Տանը»:*

(Սղմ. ԻԶ 4)

Միրելի Սրբազան,

Միրելի հավատավոր զավակներ մեր Սուրբ Եկեղեցու,

*Այս պահին ցնծություն ու բերկրանք է ապրում Հայրապետիս հոգին և զոհութ-
յուն ու փառք է վերառաքում առ Բարձրյալն Աստված, որ այս բարեպատեհ առիթը
պարգևեց Հովվապետական Մեր երրորդ այցելությամբ բերելու Միածնաէջ Մայր
Տաճարի և Արարատյան հայոց հողի քրիստոսաշող լույսն ու օրհնությունը Միաց-
յալ Նահանգներում ապրող բարեպաշտ զավակներին:*

*Կրկնակի է Մեր ուրախությունը, քանզի տոնախմբում ենք Ամերիկայի Միացյալ
Նահանգների հայոց Արևմտյան տիրախնամ թեմի հիմնադրման 80-ամյա հոբելյա-
նը: Այսպիսի իրադարձությունները քաջալերություն են մեր կյանքում՝ ընթանալու
դեպի մեր հույսերի և տեսիլքների մարմնավորում, դեպի եկեղեցաշեն ու հայրե-
նանվեր նոր ծրագրերի իրագործում:*

*Հոբելյանական այս ուրախ առիթով Հայրապետական Մեր օրհնությունն ու
շնորհավորանքներն ենք բերում ամենքիդ և հայցում, որ Բարձրյալն Աստված ամե-
նախնամ Իր Աջի ներքո խաղաղ ու ապահով, սիրով միաբան և պայծառացյալ
պահպանի Միացյալ Նահանգների հայոց Արևմտյան թեմը, Սուրբ Հոգու շնորհնե-
րով զարդարյալ ու զորացյալ պահի Ձեզ, սիրելի Սրբազան, ծառայասեր բոլոր հո-
գևորականներին, վարչական մարմինների բարեջան բոլոր անդամներին և համայն
բարեպաշտ մեր ժողովրդին ի Միացյալ Նահանգս:*

*Այս մաղթանքով ենք շրջում ութսուն տարիների էջերը՝ անդրադառնալու հա-
մար այն պատմական օրվան, երբ երջանկահիշատակ Գևորգ Ե Սուրենյանց Հայ-
րապետը Սրբատառ Կոնդակով հաստատեց հայոց Արևմտյան թեմը: Մխիթարությ-
յուն էր վշտալի Հայրապետի և համայն հայության համար Նահանգներում նոր թե-
մի հոչակումը: Մեկ տասնամյակ էր անցել Մեծ եղեռնից: Հայրենի դարավոր երկրից
որբացած, գաղթականության ճամփան բռնած հայերը Աստծո օգնականությամբ ա-
պաստան ու ապահովություն գտան Միացյալ Նահանգներում: Քաջարի իրենց
ջանքերի շնորհիվ Աստծուն ապավինած ձևավորեցին համայնքային կյանք, կառու-*

ԴԻՍԱՎՈՐՈՒՄ՝ ՓԱՍԱԴԻՆԱՅԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՄՈՒՏՔԻՆ

ՓԱՍԱԴԻՆԱՅԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՍՈՒՐԲ ՍԵՂԱՆԻ ՕԾՈՒՄԸ
ՁԵՌԱՄԲ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

ցեղին եկեղեցիներ, մշակութային ու կրթական հաստատություններ՝ ապրելու համար սերնդեսերունդ հայրերի հավատով ու աղոթքով՝ «Զմի խնդրեցի ի Տեառն եւ զսոյն աղաչեմ, բնակել ինձ ի տան Տեառն զամենայն աւուրս կենաց իմոց»։ Արևմտյան թեմի հաստատվում էր որպես հայոց վերածննդի վկայություն։ Գևորգ Ե Ամենայն Հայոց Հայրապետը հռչակում էր հայ ժողովրդի ապրելու հավատը, առ Աստված հույսով հառնելու, ստեղծելու և արարելու ուժը, հավատարմությունը՝ հայրերի վառ հավատին ու հայրենյաց սրբություններին։

Փառք և գոհություն Երկնավոր Հորը. 80 տարիներ առաջ սկզբնավորված առաքելությունն այսօր բարի արդյունքներով շարունակվում է։ Այսօր դուք, սիրելի բարեպաշտ ժողովուրդ, ձեր հայրերի օրինակով, նվիրումով ու սիրով պայծառ եք պահում թեմի եկեղեցիները, դպրոցներն ու ազգային հաստատությունները, որոնք բազմապատկված ու զորացած՝ շարունակում են անմար պահել Լուսավորչյան հավատո կանթեղի լույսը և մեր հայրերի սրբազան ժառանգությունն ու մշակութային ավանդները։ Ահավասիկ, այսօր շնորհապարզև Սուրբ Մյուռոնով օծեցինք մեր հավատքի հայր Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի անունը կրող եկեղեցու սրբազան Խորանը՝ վերստին հնչեցնելով մեր ժողովրդի շուրթերին դարերով ապրած սաղմոսերգուի խոսքը. «Մի բան խնդրեցի Տիրոջից և նույնն եմ աղաչում, որ կյանքիս բոլոր օրերին բնակվեմ Տիրոջ Տանը»։ Թող Բարձրյալն Աստված եկեղեցու խնկաբույր այս հարկը միշտ պահի անսասան և լեցուն բարեպաշտ ու աղոթասեր մեր զավակներով։

Սիրելի Սրբազան, հավատավոր բարեպաշտ զավակներ Մեր, այսօր Մենք հոգու քաջալերությամբ բարձր գնահատանքով ենք անդրադառնում, որ դուք որդիական սիրո նախանձախնդրությամբ ձեր ջանքերն եք բերում Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի պայծառությանը և մեր Հայրենիքի ազատ նոր կյանքի կառուցմանը։ Ձեր աջակցությամբ ու ներդրումներով Հայաստանում և Արցախում իրականացվում են հոգևոր-կրթական, տնտեսական ու մշակութային կյանքի բարելավմանն ուղղված բազմաթիվ ծրագրեր, որոնք ծառայելով երկիր հայրենին շենացնելու ձեր նվիրումին՝ զորացնում են նաև մեր բոլորի հավատը՝ շուտով մարմնավորված տեսնելու մեր հույսերն ու իղձերը։ Հայրենի անկախության և հայ կյանքի այս հուսառատ օրը երազն էր մեր հայրերի։

Պատարագի սրբազան խորհրդով, սիրելիներ, աղոթք բարձրացնենք երկինք՝ հոգիների համար երջանկահիշատակ Գևորգ Ե Ամենայն Հայոց Հայրապետի, Արևմտյան թեմի հոգևոր կյանքը առաջնորդած շնորհազարդ եկեղեցականների, որոնց շարքում են երջանկահիշատակ Գարեգին արքեպս. Խաչատուրյանը և Շնորհք արքեպս. Գալուստյանը, ովքեր բազում երախտիք են թողել մեր Եկեղեցու անդաստանում։ Աղոթենք շնորհով լի, եկեղեցասեր ու ազգասեր հոգեւույս բոլոր զավակների համար մեր ժողովրդի, որ ծառայեցին տիրախնամ թեմի պայծառությանը, մեր Սուրբ Եկեղեցուն ու Հայրենիքին։

Հայրական Մեր պատգամն է, որ սիրով միաբան մեր Եկեղեցու հոգևոր հարազատ տան մեջ զորանաք հավատով և ազգասեր ու հայրենասեր նույն ոգով ու նվիրումով շարունակեք ձեր ընթացքը՝ բարի գործերով զարդարելով համայնքային կյանքը, որպեսզի մեր զավակներին անկորուստ փոխանցեք առ Աստված հույսն ու ապավինությունը, հայրենի հիշատակներն ու սրբությունները, որպեսզի սերունդ-

ներն ապրեն հայրերի օրինակով և առ Աստված անդադրում հայցով՝ «Նույնն եմ աղաչում, որ կյանքիս բոլոր օրերին բնակվեմ Տիրոջ Տանը»։ Տիրոջով օրհնյալ ու արգասավոր՝ մեր ժողովուրդը պիտի շարունակի իր քրիստոնեական առաքելությունը, ազգերի կողքին՝ հանուն խաղաղ ու բարօր աշխարհի։

Պատարագի այս նվիրական պահին բերկրաշատ հոգով ի Քրիստոս սիրո եղբայրական մեր ողջունն ենք բերում այստեղ ներկա Միացյալ Նահանգների իշխանությունների և մեր քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներին՝ քաջառողջ կյանքի և բարի գործոց հաջողությունների մաղթանքով։

Աղոթում ենք, որ ամենախնամ Աստված խաղաղ պահի Միացյալ Նահանգները, բարօր ու երջանիկ՝ նրա մեծահոգի ժողովրդին, ձեզ բոլորիդ, սիրելիներ, և Իր շնորհների ներքո միշտ շեն ու պայծառ պահպանի Ամերիկայի հայոց Արևմտյան թեմը։

Թող Տերը օրհնի մեր Հայրենիքի նոր կյանքը, մեր ժողովրդի արդար հույսերն ու ընթացքը։

Ողջ լերուք ի Տեր գորացեալք շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն եւ յաւէտ օրհնեալ ի մէնջ. Ամէն։

Արարողության ավարտին Աղաջանյան սրահում տեղի ունեցավ ընդունելություն՝ ի պատիվ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի։

Այնուհետև Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպում ունեցավ Լուս Անջելեսի շրջանի Սանուկյան-Դեմիրճյան, ՀԲԸՄ Փասադինա, Արշակ Տիգրանյան, Ալֆրեդ և Մարգարիտա Հովսեփյան, Ալեք Փիլիպոս, Մեսրոպյան, Շամյան, Մետիկյան և Ս. Սահակ ու Ս. Մեսրոպ հայկական դպրոցների սաների հետ։ Հանդիպմանը ներկա էին նաև դպրոցների տնօրենները, ուսուցիչները, ինչպես նաև Արևմտյան թեմի եկեղեցականները։

Գալայճյան սրահում հավաքված աշակերտները բուռն ծափահարություններով դիմավորեցին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին։ Սաները նախապես պատրաստել էին հարցեր ուղղված Վեհափառ Հայրապետին։ Ամենայն Հայոց Հայրապետը խորապես տպավորված էր միջոցառման հարց ու պատասխանի հատվածից՝ սիրով և անկեղծությամբ պատասխանելով տրվող հարցերին։

Հանդիպման սկզբում միջոցառման պատասխանատու, Արևմտյան թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Տաճատ ծ. վրդ. Յարտըմյանը ասաց, որ հավաքված այս ուսանողները մեծ նվիրումով ու սիրով են ուսանում իրենց մայրենի լեզուն և հաղորդվում նախնյաց հավատին ու հոգևոր ժառանգությանը։

Ալեք Փիլիպոս դպրոցի աշակերտներ Մելինե Համբարձումյանը և Լուսինե Գալստյանը կատարեցին ԱՄՆ-ի և Հայաստանի Հանրապետության պետական օրհներգերը։ Ապա Գերաշնորհ Տ. Հովնան արքեպիսկոպոս Տերտերյանը շնորհակալության խորին զգացումով ողջունեց Վեհափառին՝ ընդգծելով, որ Հայոց Հայրապետի այցը մեծ կարևորություն ունի։ Հովնան Սրբազանը հույս հայտնեց, որ Արևմտյան թեմի անդամները կարդարացնեն Նորին Սրբության ակնկալիքները՝ կապված մեր ազգային-հոգևոր արժեքների հանդեպ ունեցած նվիրվածությանը։ Սրբազան Հայրը ուրախությամբ նշեց, որ առաջին անգամ է, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետը հանդիպում է այս դպրոցի սաների հետ, ապա հրավիրեց Նորին

ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍԻ ԵՐԶԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՅՆԵՐԻ ՏՆՕՐԵՆՆԵՐԻ ՀԵՏ
ՀԱՆԴԻՊՄԱՆ ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ

ՏԱՂԵՑԱՆ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՀԵՏ

ՎՏԳԼՈՍԵՆԻ՝ ՄՈՓՈՂՉԻ ՃՈՌՄԱԸ
ՆՈՒՍԾՈ ՎՃՈՐՇՈՒՄ ՎՄԿՍՈՒՄ ԺԳԴԳԻՑՄԱՍԻՆ ՎՅՍԺԱՆԻ ՂՈՅԾՎՈԳԻ-ՂՈՅԻՍՂՈՒ

Սրբությանը՝ իր պատգամը փոխանցելու սաներին:

Ողջունելով ներկաներին՝ Նորին Սրբությունն իր օրհնությունն ու շնորհավորանքը բերեց ամենքին՝ Արևմտյան թեմի հիմնադրման 80-ամյակի կապակցությամբ: Հայոց Հայրապետը այնուհետև անդրադարձավ հայերենի իմացության ու հոգևոր դաստիարակության խնդիրներին՝ նշելով, որ այս հարցում ծնողներին մեծ դեր է վերապահված: Հայոց Հայրապետը նաև հավելեց, որ Արևմտյան թեմի եկեղեցականները Հովնան Սրբազանի արդյունաշատ և օրինակելի առաջնորդության ներքո իրենց կարևոր դերակատարությունն ունեն համայնքի կյանքում, սակայն հարկ է անել ավելին, որպեսզի համայնքի երիտասարդությունը, տոգորված ազգային ոգով և որպես ԱՄՆ օրինավոր քաղաքացիներ, իր օգտակարությունը բերի և՛ Միությունին, և՛ Հայրենիքին, և՛ Լեռնային Ղարաբաղին, և՛ Սուրբ Էջմիածնին: Միջոցառումն ավարտվեց Նորին Սրբության «Պահպանիչ» աղոթքով: Ի հիշատակ այս հանդիպման բոլոր ներկաները ստացան աղոթագրքեր:

Հոկտեմբերի 2-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, Բրբենքում տեղի ունեցավ ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի Մայր Տաճարի հիմնարկեքի արարողությունը: Հոգևորականաց թափորով Հայոց Հայրապետը առաջնորդվեց եկեղեցու կառուցման վայրը:

Արարողությանը ներկա էին Լոս Անջելեսում Հայաստանի ավագ հյուպատոս Արմեն Լիլոյանը, Բրբենքի քաղաքապետ Մարիսա Ռամոզը, կարդինալ Մահոնիի ներկայացուցիչ Հայր Ալեքսի Շմիդտը, դպտի համայնքի առաջնորդ Մերապիոն Եպիսկոպոսը, Ասորական Եկեղեցու առաջնորդ Գաբրիել Եպիսկոպոսը, հրեական համայնքի ղեկավարներից ռաբի Մարք Դայմոնդը՝ ընկերակցությամբ Ռամբա Ալբերտ Հենքի:

Ողջույնի բարիգալստյան խոսքով դիմելով Վեհափառ Հայրապետին՝ ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի առաջնորդ Տ. Հովնան արքեպիսկոպոս Տերտրյանը իր ուրախությունը հայտնեց, որ հիմնարկեքի այս արարողությունը, ինչպես նաև Նորին Սրբության այցելությունը համընկնում է ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի ստեղծման 80-ամյակին և կազմակերպվող հանդիսություններին:

Այնուհետև Հայրապետական իր օրհնության և գնահատանքի խոսքն ասաց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԽՈՍՔԸ ԲՐԲԵՆՔԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍՏ ՄԱՅՐ ՏԱԺԱՐԻ

ՀԻՄՆԱՐԿԵՔԻ ԱՌԻԹՈՎ

(2 հոկտեմբերի 2007 թ.)

«Դուք՝ քանզի նախանձորդք էք հոգևորացն, վասն շինուածոյ եկեղեցւոյն՝ խնդրէք, զի առաւել եւս իցէք»:

(Ա Կորնթ. ԺԴ 12)

Միրելի Սրբազան,

Միրելի հավատավոր, հարազատ ժողովուրդ.

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից բերկրաշատ հոգով, սիրով և կարոտով ճանապարհվեցինք դեպի ձեզ՝ միասին լինելու հիշարժան այս օրերին, երբ տոնախմբում ենք Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում հայոց Արևմտյան թեմի հաստատման 80-ամյա հորեղանակա՜ն տարեդարձը: Գոհություն ենք մատուցում Բարձրալին, որ արժանացնում է մեր ժողովրդին՝ տոնելու իր նվիրական հիշատակները և առաջ տանելու իր հոգևոր-ազգային կյանքը խաղաղության մեջ, նոր ձեռքբերումների հավատով ու ձգտումով: Հավատքի մեր օրրանի՝ Սուրբ Էջմիածնի օրհնության լույսն ենք բերել ձեզ, ողջուն ենք բերել վերածնվող մեր Հայրենիքի ազատ կյանքից:

Երկու տարի առաջ Հայրապետական Մեր այցելության ընթացքին բարեպաշտ հայորդիներին և նվիրյալ բարերարների մասնակցությամբ հոգևոր մխիթարությամբ, աղոթքով և գոհաբանական օրհներգությամբ կատարեցինք հողի օրհնության արարողությունը տիրախնամ թեմում կառուցվելիք առաջնորդանիստ եկեղեցու: Եվ այսօր նորոգված հոգու բերկրանքով ու մեր միասնական աղոթքով ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի հիմնադրման 80-ամյակի տոնական տարում կատարեցինք եկեղեցու հիմնարկեքի արարողությունը: Փառք Երկնավորին, բյուր բյուրոց փառք, շենանում է ազգիս կյանքը խաղաղականի ավերում հեռավոր, Աստուծո նոր տուն է վեր հանում Ամերիկայի օրհնյալ հողի վրա՝ իր հովանու ներքո առատաբույս պահելու հավատքի ու ազգային ինքնության ակունքը հայորդյաց հոգիներում:

Պատմության մեջ մեր Սուրբ Եկեղեցին հավատարմորեն խնամել ու առաջնորդել է մեր ժողովրդին, դիմագրավել հոգեկործան հողմերի, չարաղետ փորձությունների և նույն հաղթականությամբ պիտի շարունակի փրկագործական իր առաքելությունը: Եկեղեցու գործությունը համայն հավատացյալ ժողովրդի ճշմարիտ հավատքն է: Ճշմարիտ հավատքով միավորվում և լինում ենք տաճար Սուրբ Հոգու: Եկեղեցու գործության համար սուրբ առաքյալը հորդորում է հավատացելոց աղոթել «վասն շինածոյ եկեղեցւոյն», ինչպես նաև ջանալ հավատով նորոգվելու, հոգևոր ճանաչողության ու կյանքի մեջ առաջանալու. «Դուք, քանի որ նախանձախնդիր էք հոգևոր շնորհների, ջանացե՛ք առաւել ևս հարստանալ նոյն շնորհներով՝ ի շինութիւն եկեղեցւոյ»: Մեր հոգեղեն տաճարացումը Սուրբ Հոգով իրականություն է դառնում հատկապես աղոթավայր-սրբատեղիների օրհնաբեր հարկի ներքո՝ ընդհանրական ու աղոթաշաղախ միությամբ:

Մենք հավատում ենք, որ ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմում վեր հանելիք առաջնորդանիստ եկեղեցին և նրա կամարների ներքո ձեր աղոթական մասնակցությունը սրբազան արարողություններին նոր ոգի ու գործություն պիտի բերեն տիրախնամ թեմի ազգային-եկեղեցական կյանքում՝ Աստծո երկնահեղ օրհնությունը անպակաս դարձնելով ձեր հոգիներից և ընտանեկան հարկերից ներս: Արդ, սիրելի հավատացյալներ, ըստ առաքյալի հորդորի՝ «դուք, քանի որ նախանձախնդիր էք հոգևոր շնորհների, ջանացեք առավել ևս հարստանալ նույն շնորհներով ի շնություն եկեղեցւոյ»:

Սիրելի Սրբազան, Հայրապետական օրհնությամբ Մեր բարձր գնահատանքն ենք բերում Ձեզ առաջնորդական քաջակորով ծառայության համար, Մեր օրհնությունն ու գնահատանքը՝ թեմի նախորդ վաստակաշատ առաջնորդ Գերաշնորհ Ս.

ԱՄՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐԵՎԱՏՅԱՆ ԹԵՄԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ ՀԻՄՆԱՐԿԵԹԻ
ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԹԱՓՈՐԸ

ՀԻՄՆԱՐԿԵՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ

Վաչե արքեպիսկոպոս Հովսեփյանին, տիրախնամ թեմի ուխտապահ հոգևոր դասին, եկեղեցական վարչության, ազգային կրթական ու մշակութային հաստատությունների նվիրյալներին, հավատավոր մեր բոլոր զավակներին:

Մեր մասնավոր գնահատանքն ենք բերում կառուցվող եկեղեցու բոլոր նվիրատուներին, ովքեր հավատավոր հոգով և թեմական կյանքը առավել պայծառ տեսնելու փափագով առատաձեռնորեն մասնակից են թեմի շենագման, եկեղեցու կառուցման սուրբ գործին: Աղոթում ենք, որ Տերը գորացնի եկեղեցասեր ու ազգասեր զավակացո, որպեսզի Իր շնորհով և օրհնությամբ հաջողությամբ ավարտեք կառուցումը Մայր եկեղեցու և շուտով վայելենք բերկրանքը եկեղեցու շնորհաբաշխ օծման և սրբագործման հանդեսի:

Մեր հորդորն է, որ միշտ անմար պահեք հավատո կանթեղը առաքելապատիվ Լուսավորիչ մեր Հայրապետի, որդիական նույն նվիրումով սիրեք անկախ մեր Հայրենիքն ու Սուրբ Եկեղեցին, հանուր հայության հոգևոր կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը: Եվ ձեր հավատն ու սերը պիտի փոխանցվեն մեր զավակներին սերնդեսերունդ, որ լինեն կրողները հոգևոր շնորհների, գործությունը մեր Եկեղեցու՝ Աստծո օրհնության մեջ:

Նվիրական այս պահին երախտագիտության Մեր խոսքն ենք ուղղում Միացյալ Նահանգների բարեխնամ իշխանություններին, որոնց հոգածու վերաբերմունքն է վայելում ամերիկահայ մեր ժողովուրդը, կառուցում իր հոգևոր-ազգային կյանքը:

Աղոթենք միասնաբար, որ Աստծո խաղաղությունը հաստատվի համայն աշխարհում, բոլոր ժողովուրդների կյանքում: Թող Աստված շեն ու բարգավաճ պահի Միացյալ Նահանգները և նրա մեծահոգի ժողովրդին: Թող Տիրոջ Սուրբ Աջը հավետ տարածյալ մնա աշխարհասփյուռ հայ կյանքի վրա՝ պահպանելով խաղաղ ու բարօր և պարզելով եկեղեցաշեն ու հայրենանվեր գործոց նոր հաջողություններ: Միբերիններ, «Դուք, քանի որ նախանձախնդիր էք հոգևոր շնորհների, ջանացե՛ք առավել ևս հարստանալ նույն շնորհներով՝ ի շինություն եկեղեցու», որպեսզի սերը, շնորհը և խաղաղությունը աստվածային լինեն միշտ ձեզ հետ:

Ողջ լերուք ի Տեր զօրացեալք շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն եւ յաւէտ օրհնեալ ի մէնջ. Ամէն:

Արարողության ավարտից հետո ընդունելություն կազմակերպվեց Գալաթյան սրահում, ուր Հովնան Սրբազանը ասաց, որ վերջին երկու օրվա ընթացքում Մայր Տաճարի շինության ֆոնդի համար հանգանակվել է մեկ միլիոն 900 հազար ԱՄՆ դոլար, որով եկեղեցու կառուցման համար հանգանակված գումարը հասել է մոտ տաս միլիոն դոլարի:

Այնուհետև ԱՄՆ Արևմտյան թեմի առաջնորդարանում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպեց ՀԲԸՄ Հարավային Կալիֆոռնիայի մարզային հանձնախմբի հետ՝ գլխավորությամբ տիար Սինան Սինանյանի:

Թեմակալ առաջնորդի ողջույնի խոսքից հետո ՀԲԸՄ Կենտրոնական կոմիտեի անդամ տիար Սինան Սինանյանը շնորհակալություն հայտնեց Վեհափառ Հայրա-

պետին՝ հակառակ ծանրաբեռնված ժամանակացույցի ՀԲԸՄ հանձնախմբի անդամներին ընդունելու համար: Պրն Սինանյանը նաև իր երախտագիտությունը հայտնեց Նորին Սրբությանը, ում նախաձեռնությամբ Մանուկյան-Դեմիրճյան դպրոցում ներկայիս Արևմտյան թեմի հաստատման 80-ամյակի առիթով մատուցվում: Իր հերթին ՀԲԸՄ տարածքային կոմիտեի նախագահ Վահե Իմաստունյանը վստահեցրեց Հայոց Հայրապետին, որ ՀԲԸՄ-ը պատրաստակամ է ծառայելու Հայրենիքին և Հայոց Եկեղեցուն, իր հոգևոր կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին:

Նորին Սրբությունն իր խոսքում օրհնությամբ ու գնահատանքով անդրադարձավ ՀԲԸՄ-ի բազում տարիների նվիրյալ ծառայությանը Հայրենիքին, Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցուն և Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին: Հայոց Հայրապետը վստահություն հայտնեց, որ ՀԲԸՄ-ն միշտ էլ աջակից կլինի Մայր Աթոռին: Վեհափառը տեղեկացրեց նաև ՀԲԸՄ բարերաներ տեր և տիկին Ալեք և Մարի Մանուկյանների աճյունների Մայր Աթոռ փոխադրության և Սուրբ Էջմիածնում ամփոփման մասին:

Վերջում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կատարեց խաչքարի օծում, որը տեղադրվելու է Մանուկյան-Դեմիրճյան դպրոցում կառուցվող մատուռում: Հանդիպումն ավարտվեց «Պահպանիչ» աղոթքով:

Նույն օրը ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի առաջնորդարանում Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպեց Կաթոլիկ Եկեղեցու Լոս Անջելեսի թեմի արքեպիսկոպոս կարդինալ Ռոջեր Մահոնիի հետ:

Կարդինալ Մահոնին իր ուրախությունը հայտնեց Ամենայն Հայոց Հայրապետի երրորդ Հովվապետական այցի առիթով՝ հաջողություն մաղթելով Նորին Սրբությանն իր առաքելության մեջ: Գաբեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և կարդինալ Մահոնիի զրույցից հետո տեղի ունեցավ ընդունելություն:

Հարկ է նշել, որ 2007 թ. օգոստոսի 26-ին, Ս. Հակոբ կաթոլիկ եկեղեցում կարդինալ Մահոնին կազմակերպել էր միջոցառում՝ նվիրված ԱՄՆ Արևմտյան թեմի 80-ամյակին ի վկայություն Հայ և Կաթոլիկ Եկեղեցիների միջև առկա ջերմ հարաբերությունների:

ԱՄՆ Արևմտյան թեմի առաջնորդարանում այնուհետև Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպում ունեցավ «Էջմիածնի մանուկներ» հիմնադրամի հանձնախմբի հետ՝ ղեկավարությամբ հանձնախմբի ատենապետ Գայանե Թաթուլյանի:

«Էջմիածնի մանուկներ» հիմնադրամը հոգում է Էջմիածնում մանկատան կառուցման ծախսերը: Հանձնախմբի անդամների ջանքերի շնորհիվ հիմնադրամը տարեկան 250-ական ԱՄՆ դոլար գումար է հատկացնում 500 որբերի:

Հանդիպման սկզբում թեմակալ առաջնորդը Նորին Սրբությանը ներկայացրեց հանձնախմբի անդամներին՝ անդրադառնալով մարդասիրական այս առաքելության հանդեպ նրանց քրիստոնեական սիրուն, անձնդիր ծառայությանն ու նվիրու-

մին:

Ապա իր օրհնությունն ու գնահատանքը հանձնախմբի անդամներին բերեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ Հայրենիքի բարօրությանն ուղղված «Էջմիածնի մանուկներ» հիմնադրամի ծառայության համար:

Վերջում հանձնախումբը ի նպաստ Մայր Աթոռի որբախնամ գործունեության 25000 ԱՄՆ դոլարի հատկացում կատարեց: Հանդիպումն ավարտվեց Նորին Սրբության աղոթքով:

ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի առաջնորդարանում, Արմեն և Գլորիա Համբար սրահում, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այնուհետև հանդիպում ունեցավ թեմի հոգևոր սպասավորների հետ:

Վերստին ողջունելով Նորին Սրբությանը՝ Գերաշնորհ Տ. Հովնան արքեպիսկոպոս Տերտերյանը շնորհակալություն հայտնեց Հայոց Հայրապետին՝ իր հրավերին ընդառաջելու և մինչև ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմ կատարելիք Հովվապետական այցը ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմ այցելելու համար, ինչը եզակի հնարավորություն ընձեռեց ամենքին՝ վայելելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայությունը:

Վեհափառ Հայրապետին ապա իրենց հարցերն ուղղեցին թեմի հոգևորականները:

Հանդիպման ավարտին Նորին Սրբությունը անդրադարձավ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի հոգևոր առաքելությանը, ներկայացրեց Մայր Աթոռի կողմից իրագործվող նոր ծրագրերը: Վեհափառը կարևորեց համագործակցությունը Հայոց Եկեղեցու և քույր Եկեղեցիների միջև՝ միաժամանակ շեշտելով հայոց եկեղեցական ծեսերն ու ավանդույթները կենդանի պահելու անհրաժեշտությունը:

Վերջում Նորին Սրբությունը եկեղեցականներին հուշանվերներ հանձնեց՝ ի գնահատություն իրենց նվիրյալ ծառայության:

Երեկոյան Հովիվուդում հյուրասիրություն էր կազմակերպվել ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի Տիկնանց կազմակերպության կողմից: Հյուրասիրությունը տեղի ունեցավ Տաղյան գեղազարդ նորակառույց սրահում, որի բացումը կատարեց Վեհափառ Հայրապետը՝ օրհնելով թե՛ սրահը և թե՛ տեր և տիկին Տաղյաններին:

Հոկտեմբերի 3-ին սկսելով Հովվապետական այցելությունը ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմ, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը նույն օրը ժամանեց Նյու Ջերսի: Քաղաքի Թիթրպորտ օդանավակայանում Նորին Սրբության գլխավորած ջբախմբին դիմավորեցին և ողջունեցին Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը, Արևելյան թեմի թեմական պատվիրակ և միջեկեղեցական հարաբերությունների վարիչ-տնօրեն Տ. Վիգեն արքեպս. Այքազյանը, Կանադայի հայոց թեմի առաջնորդ Տ. Բագրատ եպս. Գալստանյանը, ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Հայկազուն ծ. վրդ. Նաջարյանը, ՄԱԿ-ի մոտ Հայաստանի Հանրապետության մնայուն լիազոր դեսպան Արմեն Մարտիրոսյանը, շրջանի հոգևորականները, Թեմական խորհրդի անդամները, ՀՕՖ-ի տնօրենների խորհրդի անդամները, ինչպես նաև Սրբոց Նահատակաց (Նյու Յորք) և Հովնանյան (Նյու Ջերսի)

հայկական վարժարանների աշակերտները և ուսուցչական անձնակազմը, շրջանի ծխական խորհրդի անդամներն ու հավատացյալները:

Ավանդական աղ ու հացի օրհնությունից հետո բարիգալստյան արարողության բացման խոսք ասաց Հայրապետական այցելության Նյու Յորքի հանձնախմբի ատենապետ Ռոյ Ստեփանյանը: Նորին Սրբությանը բարիգալստյան խոսքով դիմեց Խաժակ Սրբազանը՝ ասելով. «Վեհափառ Տեր, Ձեր գալուստը օրհնութիւն կը բերէ մեզի, կը խանդավառէ մեր ժողովուրդը, եւ Ձեր զաւակները ամէն շրջանի մէջ անհամբերութեամբ կը սպասեն Ձեր այցելութեան. այցելութիւն՝ որ հաւատքը տուն պիտի բերէ եւ հաւատացեալներու հոգիները աւելի պիտի զօրացնէ. պիտի զօրացնէ նաեւ հոգեւոր կապը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ մեր Մայր Հայրենիքին հետ: Կաղօթենք որ Տէրը Ձեզի առաւել քաջառողջ եւ արեւշատ տարիներ շնորհէ՝ որպէս զի արժանի ըլլաք Ձեր այցելութեանց եւ օրհնութիւններուն»:

Հավաքվածներին այնուհետև գնահատանքի իր խոսքն ուղղեց Վեհափառ Հայրապետը՝ ի մասնավորի ասելով. «*Անակնկալ էր Մեզ համար դիմավորումի այս արարողությունը, անակնկալ էր, որ պատրաստված էր Ձեր կողմից՝ Հովվապետական Մեր այցելության առաջին իսկ պահին, երբ եկանք Արևելյան թեմ: Ուրախալի է հատկապես, որ մեզ դիմավորեցին ժպտուն և պայծառ դեմքերով մեր անուշիկ երեխաները: Մենք Մեր գնահատանքն ենք բերում Ձեզ՝ սիրելի Սրբազան, Մեզ այսպիսի անակնկալ ուրախություն մատուցելու համար: Մեր գնահատանքը Թեմական խորհրդին, եկեղեցու սպասավորներին և մեր բարեպաշտ հավատավոր զավակներին, որ այս պահին այստեղ եք՝ բերելու Հայոց Հայրապետին ձեր սիրտ, ձեր հավատարմության հավաստումը»:*

Բարիգալստյան արարողությունից հետո Հայրապետական շքախումբը պատվո պահակախմբի ուղեկցությամբ առաջնորդվեց քաղաք:

Հոկտեմբերի 4-ին Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Նյու Յորքում՝ ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդարանում, հանդիպեց առաջնորդարանի Հայ Օգնության Ֆոնդի և Հայ Եկեղեցու հիմնադրամի աշխատակիցների հետ, որից հետո Առաջնորդարանի աշխատակազմի կողմից կազմակերպվեց հյուրասիրություն՝ ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի՝ ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմ այցելության:

Հայոց Հայրապետին բարիգալստյան խոսքով դիմեց թեմակալ առաջնորդ Խաժակ արքեպս. Պարսամյանը. «Ուրախ ենք որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Ամերիկայի Արեւելեան թեմին տուած Իր Հովուապետական այցելութեան առաջին օրերուն իսկ կը մասնակցի առաջնորդարանի ընտանիքի անդամներուն կէսօրուան ճաշին: Երջանիկ ենք որ մեր ընտանիքին հայրը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, մեզի հետ է այսօր: Այսօր Դուք, Վեհափառ Տեր, մօտէն պիտի ծանօթանաք այս ընտանիքի անդամներուն եւ Ձեր օրհնութիւնները պիտի տաք անոնցմէ իւրաքանչիւրին»:

Այնուհետև Խաժակ Սրբազանը ներկայացրեց առաջնորդարանի տարբեր բաժինների պատասխանատուներին, որից հետո նրանցից յուրաքանչյուրը պատմեց տվյալ բաժնում կատարվող աշխատանքների մասին, որից հետո հավաքվածներին

ԱՄՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐԵՎՍՏՅԱՆ ԹԵՍԻ ՀՈԳԵՎՈՐԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԵՏ

ԱՄՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐԵՎՍՏՅԱՆ ԹԵՍԻ ԳՊՐԱՅ ԴԱՍԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՀԵՏ

ԿԱՄՐԻՆԱԼ ՄԱՀՈՆԻԻ ՀԵՏ ՀԱՆԳԻՓԱՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

ԴԻՍԱՎՈՐՈՒՄ ԴԵՏՐՈՅՏՈՒՄ

գնահատանքի իր խոսքն ուղղեց Վեհափառ Հայրապետը, ասելով, թե ուրախ է, որ իր Հովվապետական այս այցի ընթացքում առիթ ունեցավ ծանոթանալու Առաջնորդարանի աշխատակիցներին: Նորին Սրբությունը նշեց, որ նրանց մի մասին հանդիպել էր տարբեր առիթներով, սակայն բոլորին այսպես մեկտեղված առաջին անգամ է տեսնում. *«Ելնելով այն իրողությունից, որ Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու Ամերիկայի Արևելյան թեմի Առաջնորդարանի աշխատանքը լավագույն կազմակերպվածությունը ունի, ուստի ձեր ծառայությունը արդյունավետ է անցնում: Ուրախալի էր ինձ համար ձեզանից յուրաքանչյուրից լսել, որ ինքը այս ընտանիքի անդամ է, և որ դուք ձեր կարելիությունները առավելագույնս կատարում եք ձեզ վստահված պարտականությունների շրջանակում: Ձեր աշխատանքի որակից է կախված նաև թեմի գործունեության ընդհանուր որակը»:*

Մեր գնահատանքն ենք բերում նաև մեր սիրելի Խաժակ Սրբազանին, ով այսպես ձեռնհասությամբ վարում է առաջնորդական պարտականությունները Արևելյան թեմում: Մաղթում եմ, որ Սրբազանը երկար տարիներ իր ծառայությունը բերի մեր Եկեղեցուն և մեր Եկեղեցու միջոցով էլ մեր ժողովրդին: Սրբազանի նախանձախնդրության ոգին թող համակի բոլորիդ: Աշխատավայրում ընտանեկան մթնոլորտի ստեղծումը պայմանավորված է Առաջնորդի վերաբերմունքով, կեցվածքով և կարգապահական ոգով: Շարունակեցեք ձեր ծառայությունը ի սպաս դնել մեր հայրենիքին, Եկեղեցուն ու ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմին»:

Հանդիպման ընթացքում Վեհափառ Հայրապետը Ժակլին Դժխունյանին պարգևատրեց «Ս. Ներսես Շնորհալի» շքանշանով:

Մայր Աթոռի գործունեությունը և տարբեր բաժինների աշխատանքները ներկայացրեց Մայր Աթոռի Դիվանապետ Տ. Արշակ եպս. Խաչատրյանը:

Հանդիպումն ավարտվեց Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ» աղոթքով:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը օրվա երկրորդ կեսին ներկա գտնվեց ՄԱԿ-ի կենտրոնում ռուսական «Իտառ-Տասս» լրատվական գործակալության կազմակերպած «Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցին և միջկրոնական երկխոսությունը և Ռուսաստանի հոգևոր վերազարթոնքը» թեմայով ցուցահանդեսին, որի հովանավորությունը ստանձնել էին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ՄԱԿ-ի մոտ Ռուսաստանի Դաշնության ներկայացուցիչ Վիտալի Վիրկինը, ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդ Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը, Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Տ. Եզրաս եպիսկոպոս Ներսիսյանը և Մոսկվայի պատրիարքարանի ներկայացուցչության քարտուղար Տ. Ալեքսանդր ավ. քին. Աբրամովը:

Ժամը 18.00-ին առաջնորդարանում ընթրիքի սեղանի շուրջ Վեհափառ Հայրապետը հանդիպեց թեմի հոգևորականների և թեմի եկեղեցական կազմակերպությունների ղեկավարների հետ:

Ժամը 19.30-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Հայրապետական թափորով մուտք գործեց ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի Ս. Վարդան Մայր եկեղեցին: Հայրապետական թափորին մաս էին կազմում Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանը, Տ. Եղիշե արքեպս.

Կիզիբյանը, Տ. Հովնան արքեպս. Տերտերյանը, Տ. Վիգեն արքեպս. Այքազյանը, Տ. Օշական արքեպս. Զոլոյանը, Տ. Բագրատ եպս. Գալստանյանը, Տ. Արշակ եպս. Խաչատրյանը, թեմի հոգևորականները և քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչները:

Եկեղեցում հավաքված հոծ թվով հավատացյալներին իր օրհնությունը բերեց Վեհափառ Հայրապետը, ապա Ս. Վարդան Մայր Եկեղեցում Նորին Սրբությանը բարիգալստյան խոսք ասաց Խաժակ Սրբազանը. «Վեհափառ Տեր, հոգեկան անխառն ուրախությամբ եւ յանուն Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւելեան թեմի հոգևորականաց դասուն, Թեմական խորհուրդին եւ համայն հաւատացեալ ժողովուրդին՝ բարի գալուստ կը մաղթենք Ձերդ Սրբութեան՝ այս շնորհաբեր Հովուապետական այցելութեան առիթով:

Ձերդ Սրբութեան Ամերիկայի Արեւելեան թեմին տուած Հովուապետական այս այցելութեան կարգախօսն է «Հովուական այցելութիւն՝ հաւատքը տուն բերող», եւ ո՛վ կրնար հաւատքը տուն բերել՝ եթէ ոչ Ամենայն Հայոց Սրբազնագոյն եւ Ընդհանրական Կաթողիկոսը:

Մենք փառք կու տանք Ամենակալ Աստուծոյ՝ որ հայ ժողովուրդի հաւատքի եւ խղճի ազատութեան մեծագոյն հերոսներէն զօրավար Վարդան Մամիկոնեանի անմոռաց յիշատակին նուիրուած այս Սուրբ Տաճարին մէջ մենք բախտաւորութիւնը ունինք ողջունելու Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայրապետի 132-րդ յաջորդը՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդը: Այս Տաճարը 1968 թուականին օծեց երջանկայիշատակ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը. եւ մենք այսօր նոյն Տաճարին մէջ բարի գալուստ կը մաղթենք Անոր աշակերտին եւ յաջորդներէն Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդին:

Մեր թեմի եւ կամ որեւէ թեմի, հաւատացեալներուն համար խիստ կարեւոր են Հովուապետական այցելութիւնները, որոնք կը նպաստեն հոգևոր վերազարթօնքի եւ կը զօրացնեն յարաբերութեան կապը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսական Աթոռին եւ գահակալող Հայրապետին հետ:

«Հաւատքը տուն բերող հովուական այցելութեան» ընթացքին Ձեր աչքերով պիտի տեսնէք ու վկայէք այս թեմին մէջ կատարուած աշխատանքները եւ ապագայի ծրագիրները: Աւելի մօտէն պիտի ծանօթանաք Արեւելեան թեմի Ձեր զաւակներուն, պիտի լսէք անոնց կազմած ծրագիրներուն, սնուցած յոյսերուն եւ ունեցած մտահոգութիւններուն մասին:

Եւ ես վստահ եմ որ հաւատացեալներն ալ իրենց կարգին ուշադրութեամբ պիտի ունկնդրեն Ձերդ Սրբութեան կենդանի պատգամները եւ պիտի հետեւին անոնց: Նոյն ատեն անոնք պիտի տեղեկանան՝ Ձերդ Սրբութեան անմիջական հսկողութեան եւ առաջնորդութեան ներքեւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի կատարած գործունէութեանց մասին. հոգևոր վերազարթօնք Մայր Հայրենիքի մէջ, եկեղեցաշինութիւն, հին տաճարներու վերանորոգում, հոգևոր ճեմարաններու արձանագրած յաջողութիւններ, քրիստոնէական դաստիարակութեան տարածում, Եկեղեցիի եւ պետութեան յարաբերութեանց բարելաւում, ձեռնադրուած երիտասարդ եկեղեցականներու փառանգ եւ արտասահմանեան թեմերուն պատրաստուած հոգևորականներ տրամադրելու կարողութիւն, բարեսիրական եւ առողջապահական հաստատու-

թիւներ, եւ կարելի է յաւելեալ թուումներ եւս ընել: Այս բոլոր գործունէութեանց եւ իրագործումներուն շնորհիւ՝ այսօր Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, փառք Աստուծոյ, մեր օրերու ընձեռած պայմաններուն ներքեւ եւ ազատ ու անկախ Մայր Հայրենիքի մէջ առաւել եւս կը բարգաւաճի շնորհիւ Ձերդ Սրբութեան հեռատես, իմաստուն եւ աշխոյժ առաջնորդութեան ու ղեկավարութեան:

Դարձեալ բարի գալուստ կը մաղթենք Ձեզի, Վեհափառ Տէր:

Աղօթող ենք Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի անսասանութեան եւ անոր Գահակալի արեւշատութեան համար՝ որպէս զի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի օրհնութիւնները անպակաս ըլլան մեր բոլորին վրայէն:

Այժմ կը հրաւիրեմ Ձեզ՝ որպէս զի Ձեր պատգամով խանդավառէք ու մխիթարէք ներկայ հաւատացեալները»:

Եկեղեցում հավաքվածներին այնուհետև օրհնության իր խոսքը բերեց Հայոց Հայրապետը:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԽՈՍՔԸ ՍՈՒՐԲ ՎԱՐԴԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

«ՀՐԱՇԱՓԱՌԻ» ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

(4 հոկտեմբերի 2007 թ.)

«Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ».

Փառքդ շատ լինի, Տէր.

հույսդ մեծ լինի, ժողովուրդ հայոց:

Միրելի Սրբազան,

Միրելի հավատալոր ժողովուրդ, բարեպաշտ գավակներ Մեր, սիրելի հոգևոր եղբայրներ և քույրեր ի Քրիստոս.

Բերկրաշատ հոգով և հայրական սիրով ողջունում ենք ձեզ, որ հավաքվել էք այսօր Սուրբ Վարդան եկեղեցում՝ մեր աղոթքը միասնաբար երկինք բարձրացնելու: Հավատքի մեր օրրան Սուրբ Էջմիածնի օրհնության լույսն ենք բերել ձեզ, ողջուն ենք բերել ազատ ու վերածնվող մեր Հայրենիքից, համայն մեր ժողովրդի՝ նորոգված հույսերով լեցուն սրտերից: Մեր հայցն է առ Աստված, որ Իր խաղաղությունը տարածվի աշխարհում, բոլոր ազգերի վրա և Տիրոջ հզոր Աջը միշտ հովանյալ լինի աշխարհասփյուռ մեր ժողովրդի ու Հայրենիքի վրա, որ արժանացել է պատմության նոր դարը դիմավորելու հոգևոր և ազգային կյանքի ձեռքբերումներով, նոր առաջընթացի ու հաղթանակների հավատով ու ձգտումով:

Փառքդ շատ լինի, Տէր, հույսդ մեծ լինի, ժողովուրդ հայոց:

Մեծ եղեռնից տասնամյակներ անց Ամերիկայի այս օրհնյալ հողի վրա տունդ ես վերստին կանգնեցրել, հոգևոր և ազգային կյանքդ շենացրել: Երբ կառուցվեց այս եկեղեցին՝ օծվելով հավատքի ու Հայրենիքի պաշտպան Սուրբ Վարդանի անունով, այդ օրը երջանկահիշատակ Վազգեն Ա Հայրապետը «հայ հավատքի հրաշքը» ան-

վանեց հայոց վերածնունդը:

Ամերիկայի հայությունը վառ վկայությունն է հայության հրաշքի՝ վերածնվելու գործության, որի ակունքը կյանքի հավատքն է Քրիստոսով: Միրելիներ, ձեր ընտանիքների կյանքի պատմությունն է թեմի պատմությունը: Այն սկիզբ է առնում պանդխտության մեջ ձեր հայրերի տքնաջան աշխատանքով, արդար վաստակով և այդ վաստակի արդյունքը Հայ Եկեղեցուն, հայ դպրոցին, ազգային խնամատար ու մշակութային հաստատություններին ընծայաբերումով, գոհողությամբ ու անմնացորդ ծառայությամբ ազգային կյանքին: Միացյալ Նահանգների մեջ գտնվելով ազատ ու խաղաղ կյանք, մեր ժողովրդի զավակները ստեղծեցին ու ձեռք բերեցին բարեկեցություն, հասան հաջողությունների, դարձան ազնիվ ու վստահելի քաղաքացիները Ամերիկայի, նաև՝ ճանաչված մասնագետներ, մշակույթի գործիչներ՝ վաստակ բերելով իրենց նոր Հայրենիքի առաջընթացին և միաժամանակ մնալով հարազատ զավակները հինավուրց հայ ժողովրդի, շառավիղները առաջին քրիստոնյա պետության: Ամերիկահայ մեր ժողովուրդը իր նվիրյալ հոգում միշտ վառ ու պայծառ պահպանեց ազատ, արևային, խրոխտ պատկերը Հայոց Աշխարհի և Արարատի ձյունափառ հայացքի ներքո՝ Էջքի խորհրդով լուսապսակ պատկերը Սուրբ Էջմիածնի, որով հայ ժողովուրդը ճանաչել է ու հավատարիմ մնացել Քրիստոսին՝ «հավատի գորագլխին, այն կատարելագործողին» (Եբր. ԺԲ 2):

Դուք այսօր, սիրելիներ, նույն սիրով, հավատավոր հոգով շարունակում եք ձեր պապերի ու հայրերի ավանդը՝ շեն ու պայծառ պահելով թեմի եկեղեցիները, որոնք Սուրբ Լուսավորչի Մյուռոնով դրոշմում են մեր զավակներին, կրթօջախներն ու ազգային կառույցները, որ կրթում և աճեցնում են նրանց հոգիները մեր մշակույթով, պատմությամբ ու ժառանգությամբ:

Հույսդ մեծ լինի, ժողովուրդ հայոց, որ դարերի փորձություններից, ավերներից ու կորուստներից փրկեցիր, պաշտպանեցիր ու բարձր պահեցիր քրիստոնեական հավատքը ու հավատքիդ գործությամբ ելար քեզ համար փորված գերեզմաններից և այսօր հայրենի պետականությունդ վերականգնած, հայրենի Արցախն ազատագրած, պիտի պաշտպանես քո արդար դատը ու պիտի շարունակես քո քրիստոնեական առաքելությունը՝ ազգերի կողքին քո ջանքերն ու մասնակցությունը բերելով նոր ժամանակների, նոր աշխարհի կառուցմանը:

Մնանք հավատավոր ազատության, խաղաղության, արդարության և իրավունքի արժեքներին, որոնցով մարդկային աշխարհում պիտի դրսևորվի և իրական դառնա Աստծո ավանդած սերը միմյանց հանդեպ: Այս արժեքներով դեպի իր հաղթանակները, դեպի նոր դարի առավոտը ընթացավ մեր ժողովուրդը՝ հավատարիմ Սուրբ Ավետարանին մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի, որ Հարուցյալ է, միշտ՝ Լույսն աշխարհի, Առաջնորդը կյանքի:

Այսօր Մենք մեծ քաջալերությամբ ենք անդրադառնում այն նշանակալի աջակցությանն ու ներդրումին, որը բերում է ԱՄՆ Արևելյան թեմը Մայր Հայրենիքի գորացմանը: Դուք ապրեցիք Հայաստանի և Արցախի ամեն անհանգստությամբ, դժվարությամբ ու հոգսով և այսօր որդիական սիրով մասնակից եք Հայրենիքի խաղաղ, նոր կյանքի կառուցմանն ու առաջընթացին ու նույն նախանձախնդրությամբ

ձեր ջանքերն եք բերում մեր ժողովրդի արդար հույսերի մարմնավորմանը: Մեր բարձր գնահատանքն ենք բերում թեմում ծառայող հոգևոր բոլոր սպասավորներին, իրենց բարերարության հովանին թեմական կյանքի մեջ տարածող ազգիս բարերարներին, եկեղեցական վարչությունների և Հովվապետական Մեր այցը կազմակերպող հանձնախմբի բարեջան անդամներին, ազգային հաստատությունների բարօրությանն ու շննությանը իրենց ջանքերը մատուցող մեր զավակներին: Մասնավոր գնահատանքի Մեր խոսքն ենք բերում սիրելի Սրբազանին՝ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանին, որ այսքան տարիներ անսակարկ նվիրումով իր ներդրումը, իր նվիրյալ ջանքերն է ի սպաս դնում հավատավոր մեր ժողովրդին: Մեզ համար գոհունակություն է տեսնել Արևելյան թեմը այսպես գորացող, այսպես պայծառացող՝ Սրբազան Հոր ջանքերով: Թող Տերն օրհնի Ձեզ, սիրելի Սրբազան, առողջ և զուրկ պահի, որպեսզի միշտ վերելքի մեջ լինի Արևելյան թեմը, ծաղկի և իր հովանին տարածյալ պահի հավատավոր մեր զավակների վրա:

Աղոթքի նվիրական այս պահին երախտագիտության Մեր խոսքն ենք ուղղում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների իշխանություններին և բարեսեր ու շնորհալի ժողովրդին՝ խաղաղության ու բարօրության համար, որ վայելում են մեր Եկեղեցու զավակները օրհնյալ այս երկրում: Մաղթում ենք, որ Ամերիկյան Տիրոջ օրհնության ներքո միշտ ապրի բարգավաճ ու երջանիկ: Տիրոջ հովանին ու շնորհներն ենք հայցում քույր Եկեղեցիների բարեջան սպասավորներին և նրանց խնամքին հանձնված բարեպաշտ ժողովրդին: Ողջունում ենք այստեղ ներկայությունը ի Քրիստոս մեր եղբոր՝ Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի ներկայացուցչին՝ Օշական արքեպիսկոպոս Չոլոյանին: Թող Տերն Իր օրհնության ներքո անսասան պահի հայրենի մեր երկիրը, օրհնի մեր ժողովրդի ջանքերը և պայծառացնի մեր Եկեղեցին ծաղկուն հավատքով:

Հայրապետական Մեր օրհնությունն ենք բերում ձեզ, Ամերիկայի հավատավոր մեր զավակներին՝ մաղթանքով, որ Տերը հաստատուն ու պայծառ պահպանի Ամերիկայի հայոց Արևելյան թեմը և արդյունավորի ձեր բոլոր արդար ու բարի գործերը, և ապրեք խաղաղությամբ ու երջանիկ: «Եվ ինքը՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոս և մեր Հայրը՝ Աստված, որ սիրեց մեզ և մեզ տվեց հավիտենական մխիթարություն և բարի հույս, իբրև շնորհ, թող մխիթարի և հաստատ պահի ձեր սրտերը ամեն բարի խոսքի և գործի մեջ» (Բ Թես. Բ 15-16):

«Հրաշափառի» արարողությունից հետո եկեղեցուն կից Հայկ և Ալիս Գավուկյան սրահում տեղի ունեցավ հյուրասիրություն և հանդիպում Նորին Սրբության հետ:

Հոկտեմբերի 5-ին Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը մեկնեց Մանհատթի Մեյնթ Իգնիշնս առանձնացման կենտրոն: Արևազալի ժամերգությունից հետո բացման խոսք ասաց Խաժակ Սրբազանը, այնուհետև հավաքվածներին դիմեց Վեհափառ Հայրապետը՝ ի մասնավորի ասելով. «Բարդ աշխատանք է, դժվարին աշխատանք է հավատավոր հոգի կերտելը, և մարդկային հոգում հավատ գետեղելը, Աստծո բնակարան հաստատելը ամենաբարդ և

ամենադժվարին աշխատանքն է: Այն առաջին հերթին պահանջում է կենդանի օրինակ և այդ կենդանի օրինակը նախ մենք՝ եկեղեցականներս պետք է ներկայացնենք մեր ժողովրդին: Որքան էլ քարոզենք, ինչ գրականություն էլ որ պատրաստենք, արդյունքը բավարար չի լինի և արդյունք չի տա, եթե չլինի կենդանի քարոզչությունը»:

Այնուհետև Ս. Արշակ եպիսկոպոս Խաչատրյանը հանդես եկավ «Եկեղեցու և պետության հարաբերությունները» զեկուցմամբ, որին հաջորդեցին հարցերը և քննարկումը: Կարճ ընդմիջումից հետո Ս. Եզրաս եպիսկոպոս Ներսիսյանը ներկայացրեց «Ռուսահայոց առաջնորդական թեմը» բանախոսությունը, որին ևս հաջորդեց քննարկումը այս թեմայով:

Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած շքախումբը երեկոյան Լոնկ-Այլնդի օդանավակայանից մեկնեց Բոստոն, ուր երեկոյան հանդիպեց տարբեր քոլեջներում սովորող երեք հարյուր հայ երիտասարդների հետ:

Հոկտեմբերի 6-ի առավոտյան Ուոթերթաունի Ս. Հակոբ եկեղեցի մուտք գործելով՝ Վեհափառ Հայրապետը օրհնեց այստեղ հավաքված հայ մանուկներին, այնուհետև եկեղեցուն կից սրահում հանդիպեց երիտասարդների հետ, ապա այցելեց հայ տարեցների տուն, ուր կատարեց Տնօրինների արարողություն, հանդիպեց և օրհնեց այստեղ բնակվող տարեցներին:

Երեկոյան Բոստոնի Ֆեյրմոնթ Քոփլի հյուրանցում տեղի ունեցավ ճաշկերույթ ի պատիվ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, որին մասնակցում էին շուրջ 350 հյուրեր: Միջոցառման հանդիսավարն էր Դոնալդ Թելալյանը:

Երեկոյթի ընթացքին Նորին Սրբությանը ողջունեցին Բոստոնի Հույն Ուղղափառ Եկեղեցու Մետրոպոլիտ Մեթոդիոսը, Հռոմեակաթոլիկ Եկեղեցու Բոստոնի թեմի կարդինալ Շոն ՕՄելլին և Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամ, ԱՄՆ Արևելյան թեմի Թեմական խորհրդի գանձապահ պրն Ջեյմս Գալուստյանը, ով հանդիսանում է Հովվապետական այցի կոմիտեի նախագահը, Նյու Ինգլանդ նահանգի՝ Հովվապետական այցի կազմակերպման տարածքային կոմիտեի նախագահ պրն Հայկ Դերանյանը: Իր խոսքում պրն Գալուստյանը նշեց. «Հայ քրիստոնեական ոգին և հոգին կենդանի են Ամերիկայի հայորդիների մեջ: Մենք ողջունում ենք Ձեզ և աղոթում, որ Տերը շարունակ Ձեզ շնորհի ուժ, իմաստություն և քաջառողջություն, որպեսզի իրականացնեք Տիրոջ կամքը հանուն մեր սիրեցյալ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, Հայ Առաքելական Եկեղեցու և Ձեր սիրելի զավակների»:

Բոստոնի Հույն Ուղղափառ Եկեղեցու Մետրոպոլիտ Մեթոդիոսն իր հերթին գնահատանքի խոսքեր ուղղեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին և հորդորեց ներկաներին հավատարիմ մնալ սեփական ժառանգությանը, ավանդույթներին ու մշակույթին. «Հույն և հայ ժողովուրդներն իրենց մեծ ներդրումն ունեն համաշխարհային պատմության մեջ: Ես կցանկանայի, որ դուք չձուլվեիք ամերիկյան հնոցում, այլ շարունակեիք մնալ որպես հայկական խճանկարի մաս, որով մենք մեր նպաստն ենք բերում Ամերիկային՝ առանց կորցնելու մեր ինքնությունը»:

Կարդինալ Շոն ՕՄելին ևս իր բարեմաղթանքներն ուղղեց Նորին Սրբությանը՝ մասնավորապես ասելով. «Հայոց Կաթողիկոսը ոչ միայն ձեր հոգևոր առաջնորդն է, այլև ճանաչված է որպես հզոր կրոնապետ ողջ աշխարհում»: Կարդինալն իր խոսքում անդրադարձավ նաև միջեկեղեցական հարաբերություններին՝ հորդորելով հավաքվածներին աղոթել հանուն քրիստոնեական միասնության:

Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը իր խոսքում ասաց. «Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Հայրապետի ուսերին է հայոց պատմության, քրիստոնեական ժառանգության և ինքնության այսօրվա ողջ ծանրությունը: Մակայն փոխարեն լծի, Վեհափառ Հայրապետը ուրախ և խոնարհ սրտով կրում է այդ պատասխանատվությունը՝ բոլորիս կոչելով քրիստոսակենտրոն կյանքի»: Սրբազանը նշեց, որ Հայրենիքը և ողջ Սփյուռքը Հայոց Հայրապետի առաջնորդությամբ կարող են գործության, հոգևոր առաջնորդության և խոստովնալի ապագայի վստահություն ունենալ:

Այնուհետև ներկաներին իր պատգամն ուղղեց Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Հայրապետը. *«Մեր երկիրը և պատմությունը կրում են վկայությունը Աստծո խնամքի և հոգածության մասին: Մեծ ջրհեղեղից հետո Աստված Արարատ լեռան ստորոտում վերահաստատեց մարդկության կյանքը, և այդ նույն սրբազան վայրում Նա ուխտ կապեց արդար Նոյ նահապետի հետ՝ Աստծո և մարդու միջև առաջին ուխտը: Հետագային Աստված մեր ժողովրդին մեկ անգամ ևս շնորհեց Միածին Որդու Էջբը, և հայոց հողի վրա Իր ընտրյալ ազգի՝ առաջին քրիստոնյա ազգի համար հաստատեց աղոթքի Իր տունը»*, - իր խոսքում նշեց Նորին Սրբությունը:

Հոկտեմբերի 7-ի առավոտյան Հայոց Հայրապետը Ս. Պատարագ մատուցեց Քեմբրիջի (Մասաչուսեթ) Ս. Երրորդություն եկեղեցում: Ս. Պատարագի երգեցողությունը կատարեց Նյու Բնգլանդի շրջանի հայկական եկեղեցիների դպրաց դասը՝ խմբավարությամբ Խորեն Մեյխանիջյանի:

Հավարտ Ս. Պատարագի Նորին Սրբությունը իր գնահատանքը հայտնեց Տ. Վազգեն քին. Քուզույանին և եկեղեցուն նվիրեց մի սրբանկար:

Վեհափառ Հայրապետը Հայոց Եկեղեցու բարձրագույն՝ «Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ» շքանշանով պարգևատրեց այս եկեղեցու սարկավագ, առաջնորդարանի Թեմական խորհրդի գանձապահ, Ս. Էջմիածնի Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամ Ջեյմս Գալուստյանին, որի բարերարությամբ կատարվել է Մայր Աթոռի հյուրատան վերանորոգությունը ի հիշատակ իր ծնողների:

Եկեղեցու շրջափակում զետեղված Հայոց Մեծ եղեռնի զոհերի հուշարձանի առջև Վեհափառ Հայրապետը աղոթեց ԴարՖուրի ցեղասպանության զոհերի համար:

Հայոց Հայրապետը ապա այցելեց ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի ամենատարեց հոգևորականին՝ 99-ամյա Տ. Բաբկեն ավ. քին. Մագսուդյանին. Տեր Հոր քահանայության տարիներին և նրա նախաձեռնությամբ է կառուցվել Քեմբրիջի Ս. Երրորդություն եկեղեցին:

Նորին Սրբությունը երեկոյան նախ հանդիպեց Ամերիկայի հայկական գրադարանի և թանգարանի վարչության անդամների հետ, ապա տեղի ունեցավ հյուրասիրություն Հովվապետական այս այցելության կազմակերպիչների և Մայր Աթոռին

իրենց աջակցությունը բերող մի խումբ հայորդիների մասնակցությամբ:

Հոկտեմբերի 8-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հյուրընկալեց Հռոմեակաթուլիկ Եկեղեցու Բոստոնի թեմի արքեպիսկոպոս կարդինալ Շոն ՕՄելլին: Հանդիպմանը ներկա էին նաև քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներ և Մասաչուսեթսի Եկեղեցիների խորհրդի անդամներ:

Մասաչուսեթսի Եկեղեցիների խորհուրդը բաղկացած է 17 Ուղղափառ և Բողոքական Եկեղեցիներից: Դիտորդի կարգավիճակով խորհուրդի աշխատանքներում մասնակցություն ունի նաև Կաթոլիկ Եկեղեցին:

Հանդիպմանը խորհրդի գործադիր տնօրեն Հայր Ջեք Ջոնսոնը ընթերցեց հետևյալ բանաձևը՝

«Մասաչուսեթս նահանգի Եկեղեցիների խորհուրդը հաստատապես ճանաչում է 1915 թ. ապրիլի 24-ից մինչև 1923 թ. տեղի ունեցած Հայոց ցեղասպանությունը, որի արդյունքում Օսմանյան Կայսրությունում 1.5 միլիոն հայեր բնաջնջման ենթարկվեցին, և Փոքր Ասիայում իրենց նախնյաց երկրից վտարվեց գրեթե ողջ հայ բնակչությունը: Հայոց եղեռնը նոր շրջանի պատմության առաջին ցեղասպանությունն էր, որը պետության քաղաքականությունն էր...

Մասաչուսեթսի Եկեղեցիների խորհուրդը վճռում է՝

1. Հակազդել և կշտամբել ցեղասպանությունը հերքողներին (անկախ այն հանգամանքից՝ դա արվում է ոճրագործությանը մասնակից լինելու, քաղաքական կամ որևէ կրթաթոշակ ստանալու նպատակներով, թե զուտ անտարբեր լինելու պատճառով) այն գիտակցությամբ, որ ցեղասպանության ցանկացած հերքում միայն կխրախուսի ապագայում ցեղասպանության փորձերը:
2. Հիշել Հայոց ցեղասպանության զոհ դարձածներին և աղոթել վերապրածների խաղաղության համար, աղոթել մշտապես, որպեսզի այս նոր դարում Աստված մարդկությանը մեկընդմիջտ ազատի ցեղասպանության արհավիրքից»:

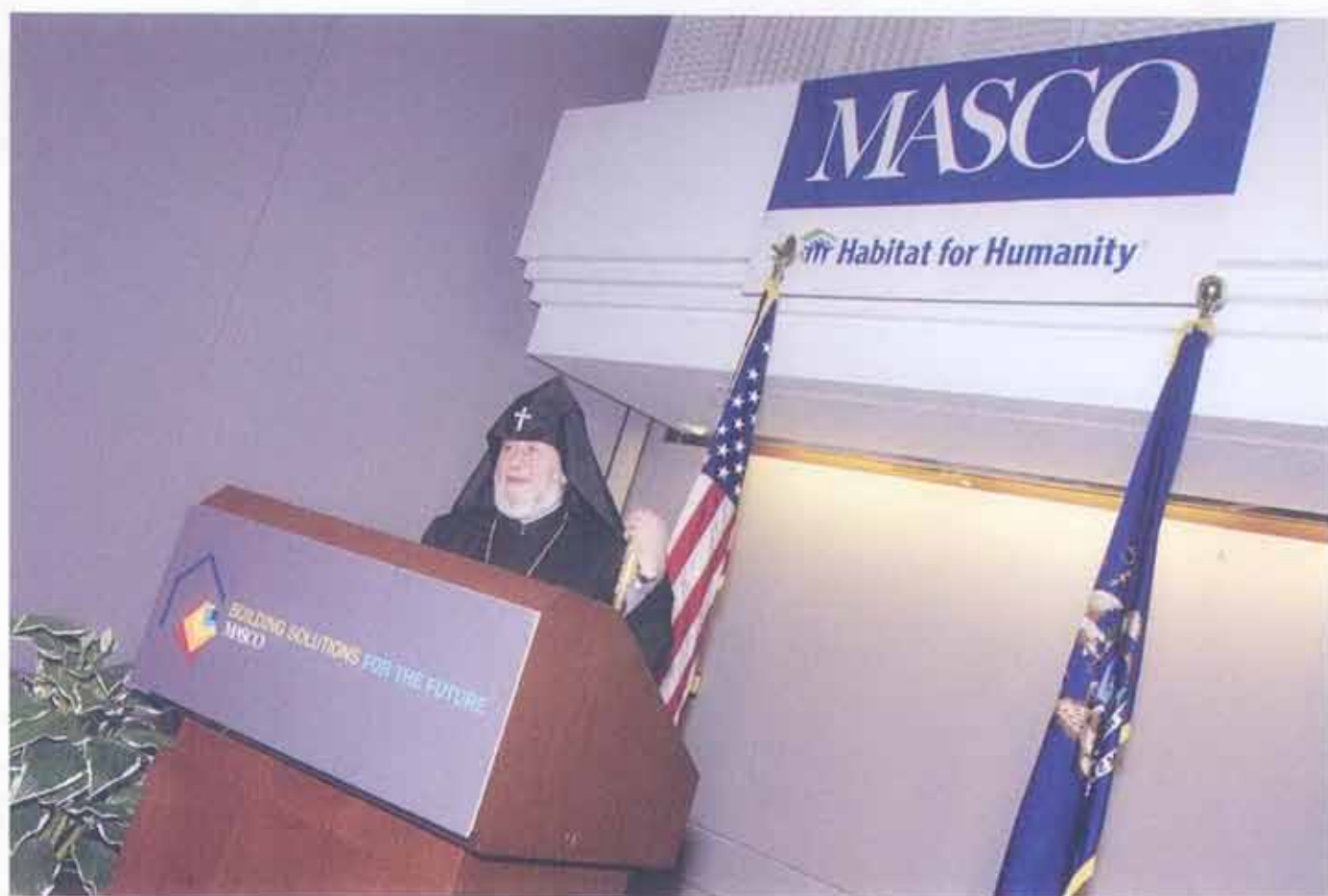
Այնուհետև կարդինալ Շոն ՕՄելլին ողջունեց Նորին Սրբությանը՝ անդրադառնալով Կաթոլիկ և Հայ Առաքելական Եկեղեցիների ջերմ հարաբերություններին, վերհիշեց մի քանի հայ հոգևորականների այցը իր նստավայր, երբ ինքը նշանակվեց Բոստոնի արքեպիսկոպոս: Ապա կարդինալը իր խոսքն ուղղեց Հայոց Հայրապետին և հայոց թեմի առաջնորդին. «Ես ցանկանում եմ ևս մեկ անգամ փաստել, որ ճանաչում եմ Հայոց ցեղասպանությունը և այն տառապանքը, որ այն պատճառել է հայ ժողովրդին, ինչպես նաև ցանկանում եմ հայտնել, որ խրախուսում եմ Բոստոնում Հայոց ցեղասպանության հուշարձան կառուցելու ձեր ջանքերը»:

Հարկ է նշել, որ Մասաչուսեթսի իշխանությունները թույլատրել էին Բոստոնի Գրինվելյում կառուցել Հայոց ցեղասպանությանը նվիրված հուշարձան, սակայն 11 ժամ անց ընդունվեց մի որոշում, որը խափանեց այն:

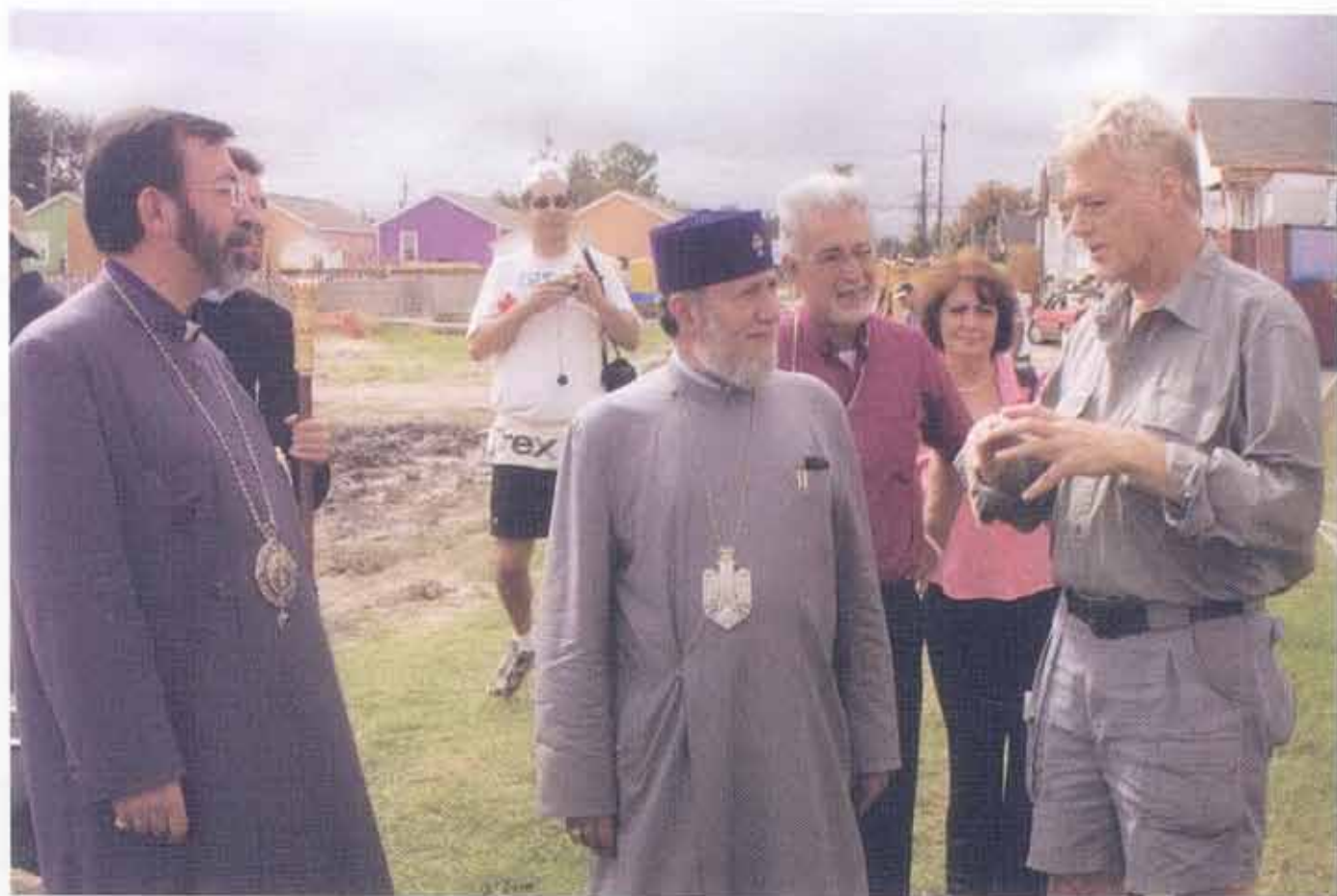
Ի հիշատակ այս հանդիպման Հայոց Հայրապետը կարդինալ ՕՄելլին նվիրեց

ՏԳՆ ԿՐԹԵԿԻՍՐՈՒՄ ԴՈՄԵՍՏՈՐՆԻԿԱՆՆԵՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒՄ

ՎԵՀԱՓԱՌ-ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ ՄԱՍԿՈՒԻ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿՈՒՄ
ՀԱՔԻԹԱԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

ՎԵՀԱՓԱՌ-ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԾԱՆՈԹԱՆՈՒՄ Է
ՀԱՔԻԹԱԹԻ ԸԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆԸ

մի ոսկեգոծ լանջախաչ:

Այս հանդիպումից հետո Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն այցելեց Հոլոքոստի զոհերին նվիրված հուշարձան՝ իր հարգանքի տուրքը մատուցելու Հոլոքոստի զոհերի հիշատակին: Ամենայն Հայոց Հայրապետին ուղեկցում էին Բրուքլինի Բեթ Ջիոն տաճարի հովիվ Ռաբբի Մոշե Ուոլդոկսը, Նյու Ինգլանդի լիգայի տարածքային ղեկավար Էնդրյու Տերսելը և ԱՄՆ Արևելյան թեմի առաջնորդ Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը:

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը ծաղկեպսակ զետեղեց, ապա Նորին Սրբությունը և Ռաբբի Մոշե Ուոլդոկսը աղոթեցին նահատակների համար՝ աղերսելով Աստծուն, որ նման ոճրագործություններ այլևս տեղի չունենան ոչ մի ազգի կյանքում: Երկու հոգևոր առաջնորդները մտահոգություն հայտնեցին, որ այսպիսի դաժանությունների ճանաչումը, դատապարտումը և կանխումը լինի հաստատուն՝ իրենց մտահոգությունը հայտնելով հատկապես Դարֆուրի ժողովրդի համար, որի հանդեպ այժմ ցեղասպանություն է իրականացվում:

Ռաբբի Ուոլդոկսը Վեհափառ Հայրապետին ներկայացրեց այս համալիրի տարբեր մասերի բացատրությունը՝ նշելով, որ հրեաներն ունեն իրենց նշանակալի ներդրումը մարդկության պատմության և մշակույթի մեջ, և թե որքան հաճախ են նրանք արյունահեղության և անհանդուրժողականության զոհ դարձել:

Հոլոքոստի հուշարձանի տարածքում շրջելուց հետո Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր զոհունակությունը հայտնեց պրն Էնդրյու Տերսելին՝ դատապարտելու համար բոլոր նրանց, ովքեր հրաժարվում են ընդունել Հայոց ցեղասպանությունը՝ բարոյապես աններելի նկատելով այդ մոտեցումը: Վեհափառ Հայրապետը շնորհակալություն հայտնեց նաև Ամերիկայի հրեական համայնքի նախկին նախագահ պրն Ջեյմս Կոֆմենին՝ նրա ծավալած հումանիտական գործունեության համար:

«Մեզ համար մեծ պատիվ է, որ Նորին Սրբությունը եկել է հարգանքի տուրք մատուցելու Հոլոքոստի անմեղ զոհերի հիշատակին: Մենք բարձր ենք գնահատում Հայոց Հայրապետի կեցվածքը և ցանականում ենք, որ նա գիտենա, որ մենք նրա և հայ ժողովրդի հետ ենք. մի ժողովուրդ, որ տառապել է և 1915-1918 թթ. դաժան ցեղասպանության ընթացում 1,5 միլիոն զոհ է տվել», - ասաց պրն Կոֆմենը:

Քեմբրիջի Ս. Երրորդություն եկեղեցուն կից սրահում երեկոյան Վեհափառ Հայրապետի մասնակցությամբ կազմակերպված ընթրիքին մասնակցեցին Նյու Ինգլանդի շրջանի հայկական եկեղեցիների հոգևոր հովիվները, ծխական խորհուրդների անդամները և թեմական պատգամավորները:

Հոկտեմբերի 9-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գլխավորած պատվիրակությունը ժամանեց Վաշինգտոն: Օդանավակայանից քաղաք գնալիս Նորին Սրբությունը այցելեց Հաբիթաթի կողմից կառուցվող բնակարանները՝ կատարելով Տնօրինների արարողություն:

Երեկոյան Վաշինգտոնի Ս. Աստվածածին եկեղեցում տեղի ունեցավ «Հրաշափառի» արարողություն մասնակցությամբ քույր Եկեղեցիների բարձրաստիճան ներկայացուցիչների:

Լեփ-լեցուն դահլիճում բարի գալուստ մաղթելով Հայոց Հայրապետին՝ Խաժակ Սրբազանը շեշտեց, որ. «Ամենայն Հայոց Նորին Սրբությունը Ամերիկայի Արևելյան թեմը եկած է որպեսզի արտայայտե իր սերն ու հոգածությունը այս թեմի իր գաւակներուն»:

Հավաքվածներին այնուհետև օրհնության ու գնահատանքի իր խոսքը բերեց Վեհափառ Հայրապետը:

**ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ՕԾՈՒԹՅՈՒՆ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ
ՎԱՇԻՆԳՏՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ
«ՀՐԱՇԱՓԱՌԻ» ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ**

Գերաշնորհ, հոգեշնորհ և արժանապատիվ հոգևոր այրեր, հավատացյալ գավակներ Մեր և պատվարժան ներկաներ,

«Աստուած ընդ մեզ է» գոհաբանական աղոթքը Մեր շուրթերին, Հովվապետական այցով այսօր եկել ենք ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի Վաշինգտոնի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցի՝ Միաձնաէջ Սուրբ Աթոռից բերելու Ձեզ Մեր սերն ու օրհնությունը և ակնատես դառնալու Ձեր հավատի գործերին: Նվիրական այս պահին Մենք գոհություն ու փառք ենք մատուցում Բարձրյալ Տիրոջը, որ ամենքիս միավորել է այս սուրբ հարկի ներքո և միասին լինելու ու միմյանցով զորանալու առիթը շնորհել մեզ:

Միրելիներ,

Մեր ժողովուրդը մշտապես անխախտ ու աներեր կերպով հավատացել է «Աստուած ընդ մեզ է» ճշմարտությանը: Այս հավատով Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչը տասներեք տարիներ ապրեց Խոր Վիրապում, այս հավատով Սուրբ Մեսրոպը արարեց հայոց գրերը, այս հավատով կառուցվեցին մեր վանքերը, ստեղծվեցին մեր մատյանները, քանդակվեցին խաչքարերը: Արդարև, «Աստուած ընդ մեզ է» հավատով է գրված մեր ողջ պատմությունը:

Մեր ժողովուրդը բազմաթիվ արհավիրքներ, հալածանքներ, պատերազմներ ու կոտորածներ է տեսել, բայց կարողացել է դիմակայել՝ ապավինելով Փրկչի օգնականությանը: Այս է վկայում նաև ամերիկահայ համայնքի պատմությունը: Առաջին հայերը, որ հաստատվեցին Ամերիկայի հյուրընկալ հողում, մագապուրծ էին Մեծ եղեռնից և տարագրված իրենց հայրենի հողից: Նրանք ոչինչ չունեին իրենց հետ, բացի իրենց հոգիներում ծրարած քրիստոնեական սուրբ հավատը, որ ուժ տվեց նրանց ապրելու և արարելու, նոր կյանք կերտելու Նոր Աշխարհում: Ձեր հայրերը իրենց սեպուհ պարտքը նկատեցին եկեղեցու կառուցումը և նրա հովանու ներքո հոգևոր ու ազգային կյանքի կազմակերպումը յուրաքանչյուր համայնքում, քանզի ճշմարտորեն գիտեին, որ մեր Սուրբ Եկեղեցին է, որ միավորում է մեզ ամենքիս ի Հայրենիս և ի Մփյուռս: Արդարև, «Ի վերայ Աջոյն և Սրբոյ Էջմիածնին ամենայն ազգս հայոց կապեալ կայ», - ինչպես վկայում է պատմիչը: Յուրաքանչյուր եկեղեցի՝ օծված Ս. Էջմիածնի սրբազնասուրբ մյուռոնով, իրավամբ դարձավ նոր Էջմիածին՝

«ՀՐԱՇԱՓԱՌԻ» ԱՐԱՐՈՂՈՒՄՆԻՆ ԴԵՏԱՅԻՆ Ս. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

S97 պճարգրողում զուտ գործընթացի համակարգերում կատարվել է մշակման առաջին փուլի բոլոր դասական տեսակների վերահսկումները:

շարունակելու Սուրբ Էջմիածնի աստվածատուր առաքելությունը ամերիկահայ համայնքի կյանքում: Դյուրությամբ չհիմնադրվեց այս թեմը, դյուրությամբ չկառուցվեցին եկեղեցիները, բայց հնարավոր եղավ, քանզի հայորդիք հավատացին, որ Եկեղեցուն ծառայել, եկեղեցուն օգտակար լինել նշանակում է ծառայել Աստծուն ու հարազատ ժողովրդին և մասնակցություն բերել Քրիստոսի փրկագործական առաքելությանը:

Միրելի զավակներ Մեր,

Ամերիկահայ համայնքում ակնհայտ են ազգային և հոգևոր կյանքի կազմակերպման գործում արձանագրված հաջողությունները, սակայն առկա են և բազմաթիվ մարտահրավերներ: Մենք մտահոգվելու բազմաթիվ առիթներ ունենք, սակայն մտահոգությունները ոչ թե հուսահատության, այլ առավել եռանդուն ծառայության պիտի առաջնորդեն մեզ: «Աստուած ընդ մեզ է» հավատով խանդավառ՝ ներդնենք մեր ջանքերը, որպեսզի մեր ժողովրդի զավակները կարողանան պահպանել իրենց բարոյական նկարագիրը, ընտանեկան սրբությունները և նախնիներից ժառանգած ազգային ու հոգևոր արժեքները, կարողանան ապրել որպես քրիստոնյա ժողովուրդ՝ մեր Մայր Եկեղեցու փրկարար առաջնորդությամբ: Ինչպես վկայված է դարերով, քրիստոնեական մեր հավատքը և այդ հավատով զորացած հայ ընտանիքն են եղել մեր ժողովրդի գոյատևության երաշխիքը: Այս նպատակով Մենք բարձրորեն գնահատում ենք ընտանեկան հարկերից ներս լուսավորչյան կանթեղի հավատասփյուռ լույսը գորավոր պահելու և հայ ընտանիքի ու Եկեղեցու միասնությունն ամրապնդելու աշխատանքները, որ նախանձնախնդրորեն իրականացվում են Արևելյան թեմում՝ «Եկեղեցի և տուն - մեկ հոգի դարձած» կարգախոսով առաջնորդված: Այս ուղղությամբ թող Ձեր աշխատանքները լինեն հետևողական և Տիրոջ օրհնության ներքո արգասավորվեն բարի արդյունքներով՝ ի պայծառություն մեր Եկեղեցու և ի բարօրություն բարեպաշտ մեր ժողովրդի:

Միրելիներ, ներկայի բազում մարտահրավերների կողքին այսօր Մենք ունենք մեկ առավելություն, որ չունեին մեր հայրերը՝ ազատ ու անկախ մեր Հայրենիքը, որ վերագարթոնքի շնչով կերտում է իր նոր կյանքը: Ուխտավորաբար այցելեք աստվածպարզ մեր Երկիրը, Սուրբ Էջմիածնում, Խոր Վիրապում, Գեղարդում ու մեր մյուս սրբավայրերում նորոգեք Ձեր ուխտն առ Աստված և զորացեք Տիրոջ օրհնությամբ: Ձեր տեսիլքներով ու երազներով իմաստավորեք ու գեղեցկացրեք Ձեր կյանքը և ավանդ բերեք Մայր Եկեղեցու ու Հայրենիքի շենագմանը:

Գոհունակ սրտով Հայրապետական Մեր օրհնությունն ու բարձր գնահատանքն ենք բերում ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի բարեջան առաջնորդին՝ Գերաշնորհ Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանին, ծառայության մեջ դրսևորած աննվազ եռանդի ու արդյունաշատ գործունեության, ինչպես և Սուրբ Էջմիածնի նկատմամբ մշտապես տածած որդիական անխախտ սիրտ ու հավատարմության համար: Միրելի Սրբազան, թող Բարձրյալն Աստված հանապազ հովանի լինի Ձեզ և նորանոր հաջողություններ պարգևի առաջնորդական պատասխանատու առաքելության մեջ՝ ի փառս Իր Սուրբ Անվան և ի պայծառություն Հայաստանյայց Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու:

Մեր օրհնությունն ենք բերում նաև թեմական ու ծխական խորհուրդների հարգարժան անդամներին, եկեղեցականաց և դպրաց դասերին, Ազգային կրթօջախների ու միությունների պատասխանատուներին և Արևելյան թեմի սիրեցյալ մեր բոլոր զավակներին:

Քերկրաշատ հոգով և ի Քրիստոս սիրով ողջունում ենք այստեղ ներկա ԱՄՆ պետության, քույր Եկեղեցիների, եկեղեցական և կրոնական հարանվանությունների ներկայացուցիչներին: Թող բարին Աստված մշտապես հովանի և օգնական լինի Ձեզ և հաջողություններ պարգևի Ձեր առաքելության մեջ:

Ի խորոց սրտի մաղթում ենք, որ Բարձրյալն Աստված Իր Ամենագոր Աջի հովանու ներքո պահպանի Միացյալ Նահանգները և հանապազ օրհնությամբ գորացնի ու շնորհագարդի ձեզ ամենքիդ՝ առաջնորդելով եկեղեցաշեն և աստվածահաճո նորանոր գործերի:

Մերն իմ ընդ ամենեսին ձեզ ի Քրիստոս Յիսուս. Ամեն:

Արարողությունից հետո, ի հիշատակ այս հանդիպման, Նորին Սրբությունը եկեղեցուն նվիրեց մի սրբանկար:

Երեկոյան ի պատիվ Հայոց Հայրապետի ընդունելություն էր կազմակերպվել Իտալիայի դեսպանատանը: Ընդունելությանը ներկա էին տարբեր դեսպանատների ներկայացուցիչները, հայ համայնքի անդամներ, ինչպես նաև Հայաստանում ԱՄՆ նախկին դեսպան Ջոն Էվանսը:

Բարիգալստյան իր խոսքում ԱՄՆ-ում ՀՀ դեսպան Թաթուլ Մարգարյանը ասաց, որ իր համար մեծ պատիվ է ողջունել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Խոսք ասաց նաև այս ընդունելությունը կազմակերպած Բորիս Ղազարյանը: Հավաքվածներին այնուհետև իր օրհնության և գնահատանքի խոսքը բերեց Գարեգին Երկրորդը:

Հոկտեմբերի 10-ին ԱՄՆ 110-րդ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատի նիստը բացվեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի աղոթքով: Նորին Սրբությունը հրավիրված էր Ներկայացուցիչների պալատ ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմ Հովվապետական այցի շրջանակներում:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կոնգրեսականներին ներկայացրեց ԱՄՆ Կոնգրեսի խոսնակ Նենսի Փելոսին (Կալիֆոռնիա):

Կոնգրեսում հնչեցրած իր աղոթքում Վեհափառ Հայրապետը մասնավորապես ասաց. «Տե՛ր, գոհություն ենք հայտնում Քեզ, որ շնորհեցիր մեզ այսօր աղոթելու այս ազգի առաջնորդների համար, ովքեր ջանում են հանուն աշխարհում ազատության և արդարության հաստատման: Ավելացրու նրանց իմաստությունն ու վճռակալությունը: Նրանց գործերը ոգեշնչում և իրագործում են շնորհում յուրաքանչյուրի սրտում ապրող ձգտմանն արդարության: Հա՛յր մեր, որ երկնքում ես, առաջնորդիր բոլոր ազգերին, Հայաստանի Հանրապետությանը՝ մեր Հայրենիքին, և մեր հավատի հոգևոր կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին:

Մենք հիշում ենք Հայոց ցեղասպանության զոհերին, ցեղասպանություն, որի հետևանքները դեռևս ապրում է ողջ աշխարհը ցեղասպանության նորանոր դրսևորում-

ՄԱԿԻ ԳԼԽԱՎՈՐ ԸՄՆՏՈՒՄԻ ՍԽԻՈՐԷ ԿԻՄՈ ՎԵՆԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՓԵՏԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ
ՄԱԿԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՅԱՆՈՒՄ

ՌԻՍՏՈՐԱՆՏԻ ԴԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՄԱՍՆԱԿԱՆ ԳԻՐԿԱՆԵՐՆԵՐԻ ԴՐՈՒՄԸ ԵՎ ԴԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՄԱՍՆԱԿԱՆ ԳԻՐԿԱՆԵՐՆԵՐԻ ԴՐՈՒՄԸ

ներով: Հանգստություն շնորհիբ մարդկության դեմ գործած ոճիրների բոլոր զոհերի հոգիներին և նրանց հետնորդներին խաղաղություն ու արդարություն պարգևիր: Կանգնեցրու նրանց, ովքեր ոտնահարում են կյանքը, ազատությունը և երջանկության փնտրտուքը:

Տե՛ր, օրհնիր այս երկիրն ու ժողովրդին: Խաղաղություն և ապահովություն շնորհիր Ամերիկայի զավակներին, ովքեր իրենց ազգին ծառայում են արտասահմանում...»:

Նիստի բացումից հետո Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպում ունեցավ տիկին Նենսի Փելոսիի հետ: Ի դեմս Կոնգրեսի խոսնակի՝ Նորին Սրբությունը իր գնահատանքը հայտնեց ԱՄՆ իշխանություններին հայ համայնքի նկատմամբ ցուցաբերվող հարգանքի և հոգածության համար, որի շնորհիվ ամերիկաբնակ հայորդիները հնարավորություն ունեն ազատորեն դավանելու իրենց քրիստոնեական հավատը: Նորին Սրբությունը խոսեց նաև Միացյալ Նահանգների՝ Հայաստանին ցուցաբերած օգնության մասին՝ նշելով, որ այն մեծապես նպաստել է Հայաստանի վերակառուցմանը, և հատկապես ընդգծելով Միացյալ Նահանգների մեծ ջանքերը՝ ուղղված Հարավկովկասյան տարածաշրջանում կայուն և ապահով միջավայրի հաստատմանը: Հանդիպման վերջում Նորին Սրբությունն իր երախտագիտությունը հայտնեց Նենսի Փելոսիին և մյուս կոնգրեսականներին, ովքեր հանձն են առել տեղեկացնել և հասնել Հայոց ցեղասպանության պաշտոնական ճանաչմանը:

Նույն օրը Կոնգրեսի Արտաքին գործերի հանձնաժողովը ընդունեց թիվ 106 բանաձևը, որով ճանաչեց Հայոց ցեղասպանությունը:

Այնուհետև ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի ընդունելություն կազմակերպվեց ԱՄՆ-ում ՀՀ դեսպանատանը: Ընդունելությանը ներկա էին տարբեր երկրների բազմաթիվ դիվանագետներ:

14.00-ին Վեհափառ Հայրապետը նախ այցելեց Ողջակիզման թանգարան, ապա և Հայոց ցեղասպանության թանգարան, ուր կատարեց Տնօրինների արարողություն:

Երեկոյան Վաշինգտոնի Ս. Աստվածածին եկեղեցում կատարվեց երեկոյան ժամերգություն՝ հանդիսապետությամբ Ամենայն Հայոց Հայրապետի: Արարողության ավարտից հետո եկեղեցուն կից սրահում տեղի ունեցավ ընդունելություն, որի ժամանակ գեղարվեստական հայտագրով հանդես եկավ Նարեկի Զանգակներ համույթը (գեղարվեստական ղեկավարը Լևոն Հիջա-Էյնաջյան):

Հոկտեմբերի 11-ի առավոտյան Հայոց Հայրապետը այցելեց Արլինկթոնի Ազգային գերեզմանոց և աղոթեց ու ծաղկեպսակ դրեց անհայտ զինվորի շիրիմին:

Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը այստեղից ուղևորվեց Ջեֆերսոնի հուշահամալիր, ուր քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ տեղի ունեցավ «Կրոնի ազատությունը» թեմայով համաժողով:

Հանդիսության բացման աղոթքը ասաց Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանը՝ ողջունելով քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներին, կոչ անելով համագործակցության, հանդուրժողականության, սիրո և փոխըմբռնման բոլոր ժողովուրդների միջև:

Այնուհետև խոսք ասացին նաև Եպիսկոպոսական եկեղեցու կառավարական

հարաբերությունների վարիչ Մորին Շեան, Միջկրոնական կազմակերպությունից՝ դոկտ. Վելտին Յերտին, «Խղճմտանքի կոչ» հիմնարկից՝ րաբբի Արթուր Շնայրերը, Հնդիկների Սիկիս խորհրդից՝ դոկտ. Բաժուան Սինդը, Հյուսիսային Ամերիկայի իսլամական ընկերությունից՝ դոկտ. Տայիտ Սիիտը, Վաշինգտոնի Հռոմեական կաթոլիկ արքեպիսկոպոսարանից՝ Մարտին Էպո. Հալին, Կրոնական կենտրոնից՝ րաբբի Դեյվիդ Սաբերսթայնը և ԱՄՆ Ուղղափառ Եկեղեցուց՝ Լեոնիդ Քելկովսկին:

Այս հավաքին Հայրապետական իր պատգամը բերեց և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ ասելով. «Մեզ համար ուրախություն է այսօր գտնվել այստեղ՝ Վաշինգտոնի մեջ, Միացյալ Նահանգների երրորդ նախագահ, հիմնադիր հայր, անկախության հռչակագրի հեղինակ և Կրոնի ազատության Վերջինիայի օրենքի ճարտարապետ Թոմաս Ջեֆերսոնին ի պատիվ կառուցված այս հուշարձանի առջև: Ուրախ ենք, որ այսօր մեզ հետ են միջեկեղեցական և միջկրոնական կազմակերպությունների մեր եղբայրները, ովքեր ներկայացնում են քրիստոնեական տարբեր Եկեղեցիներ և կրոններ: Ողջույններ և բարեմաղթանքներ ենք բերել Ձեզ մեր հավատքի կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից: Միացյալ Նահանգների Արևելյան թեմին տված մեր Հայրապետական այցելության առիթով փափագեցինք այցելել այս երկրի մայրաքաղաքը, հանդիպել մեր համայնքի անդամներին և մեր գնահատանքը հայտնել Ամերիկյան ժողովրդին և կառավարությանը»:

Վեհափառ Հայրապետը իր խոսքը ավարտեց՝ հիշելով Թովմաս Ջեֆերսոնի հետևյալ խոսքերը. «Ես կնախընտրեմ ապագայի տեսիլքները, քան անցյալի պատմությունը», ապա ավարտեց «Աղոթենք, որպեսզի աշխարհը լցվի տեսիլքներով»:

Օրվա երկրորդ կեսին Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը ժամանեց Շարլոթ: Այստեղ երեկոյան 17.30-ին տեղի Ս. Սարգիս եկեղեցու սրահում Վեհափառ Հայրապետը հանդիպեց եկեղեցու հովվի, ծխական խորհրդի անդամների, թեմական պատգամավորների և Հովվապետական այցելության հանձնախմբի անդամների հետ:

Հոկտեմբերի 12-ի առավոտյան Հայոց Հայրապետը հանդիպեց Շարլոտի Հռոմեական Կաթոլիկ Եկեղեցու եպիսկոպոս Պիտր Ջուկիսի հետ, որից հետո տեղի ունեցավ միջեկեղեցական աղոթքի արարողություն:

Կեսօրից հետո Հայոց Հայրապետը «Հրաշափառով» մուտք գործեց Շարլոտայի Ս. Սարգիս նորակառույց եկեղեցին՝ օրհնության և գնահատանքի Իր խոսքը բերելով հավաքված հավատացյալ հայորդիներին:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ «ՀՐԱՇԱՓԱՌԻ» ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

(12 հոկտեմբերի 2007 թ.)

*«Յերգս օրհնութեան եւ ի ձայն սաղմոսաց
անդադար փառաւորենք զՀայր եւ զՈրդի եւ
զՍուրբ Հոգիդ»:*

(Ժամագիրք)

Գոհաբանական աղոթքը մեր շուրթերին, սաղմոսով և օրհներգությամբ փառավորում ենք Աստծուն, որ պարզևեց Մեզ՝ Հայրապետական այցելությամբ վերստին լինելու Ամերիկայի օրհնյալ երկրում և առաջին անգամը լինելով այցելել Շառլոտ քաղաքի Ս. Սարգիս եկեղեցի՝ հանդիպելու ձեզ և միասին ապրելու աղոթական օրեր:

Ողջույն ենք բերել ձեզ մեր Հայրենիքից, ձեր եղբայրներից ու քույրերից, բերել ենք ձեզ օրհնությունը մեր նվիրական սրբավայրերի, սերն ու օրհնությունը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, աստվածապարզ մեր նվիրական սրբօրրանի: Հիբավի, Աստված պարզևեց մեզ Սուրբ Էջմիածինը, որպեսզի նրա լույս խորանից ճառագող օրհնությամբ միշտ պայծառ մնա հավատը մեր ժողովրդի և մեկ ու անբաժան, հար միաբան՝ աշխարհասփյուռ ազգս հայոց:

Հայրապետիս հոգին լեցուն է նվիրական զգացումներով և գոհաբանական աղոթքով, քանզի տեսնում ենք ձեզ այսպես միասնական ու համախումբ այս նորաշեն, լուսախինդ Ս. Սարգիս եկեղեցու մեջ, որ կառուցեցիք ձեր հավատով և զոհողություններով, որպեսզի աղոթքի Տան կամարների ներքո վայելեք Աստծո շնորհները, պահպանեք ձեր ազգային կյանքն ու մշակութային արժեքները:

Տարիներ առաջ այս Տունը երազ էր, ծրագիր և մտահաղացում միայն: Վերջին երեք տարիներին, սակայն, դուք այդ երազը իրականություն դարձրեցիք շնորհիվ ազգային մեծ բարերարի՝ լուսահոգի Սարգիս Հակոբյանի, ով մեծ վաստակ ունի ազգային մեր կյանքում՝ այս եկեղեցիով, Հայրենիքում կառուցված Ս. Հակոբ և Ս. Մեսրոպ եկեղեցիներով, բազում բարերարություններով, որոնք որպես վկայություններ նրա հավատավոր, ազնիվ ու արդար հոգու, ծառայում են մեր ժողովրդին:

«Երանի եկեղեցի շինողաց». մեր հայրերի այս աղոթքով հիշենք հոգեւորյս բարերարին և բոլոր եկեղեցասեր բարերարներին, որ վարձք ունեն Աստծո մոտ:

Մենք գնահատում ենք ձեզ և մեր օրհնությունը բերում աստվածահաճո ձեր ձեռնարկներին: Այստեղ հաստատված ձեր պապերի ու հայրերի օրհնակով շարունակեք արարել աստվածապարզ ջերմեռանդ սիրով. սեր՝ Եկեղեցու և ազգի հանդեպ, ընտանիքի ու բարեկամի հանդեպ, Ամերիկայի ու Հայաստանի հանդեպ, մեր ժառանգության ու ավանդների հանդեպ և բոցավառ սեր առ Աստված, որ «ոչ երբեք անկանի»:

Աստվածային մաքրամաքուր սերը, որ երբեք չի սպառվում, միավորում և զորացնում է քրիստոնյաներիս իր սրբազան շնորհներով՝ շարունակելու մեր առաքելությունը միաբան և միախորհուրդ: Աստվածային սիրո այդ անսպառ աղբյուրից բխող հանապազ օրհնությունը ձեր նորակազմ համայնքին քաջություն և ուժ պիտի հաղորդի, որպեսզի Ս. Սարգսի բարեխոսությամբ այս հրաշակերտ եկեղեցու խորանից ճառագող կենդանարար լույսը մշտավառ պահեք, որով պիտի լուսավորվի Ձեր և ձեր զավակների կյանքի ուղին, «փարատվի մեզը տարակուսանքի և ցրվի խավարը թերահավատության»: Հավատացե՛ք, արագահաս Սուրբի անդադրում բարեխոսությամբ և ձեր աղոթքով ու ջանքերով այս եկեղեցին պիտի դառնա հավատի նվիրական տուն, ուր պիտի կանգնեք աղոթքի Աստծո առաջ և Աստծո օրհնությամբ՝ դուք և ձեր զավակները և ձեր զավակների զավակները երգով օրհնության և

սաղմոսների ձայնով փառավորեք ամենասուրբ երրորդությանը՝ Հորը և Որդուն և Սուրբ Հոգուն:

Գիտենք, որ հայապահպանության ճամփան դուրսին չէ՝ դժվարին է և պահանջում է անձնագոհ նվիրում: Մակայն հոգու վկայությամբ հավատում ենք, որ մեր սրբազնասուրբ հայրերի բարեխոսությամբ Տեր Աստված ձեզ գորավիզ ու մարտակից կլինի աստվածահաճո ձեր կյանքի, ազգաշեն ու եկեղեցաշեն ձեր առաքելության ճանապարհին:

Մեր սրտի փափագն է, որ ձեր հոգու հայացքը միշտ սկսեոված լինի Մայր Հայրենիքին և Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին, որ Ս. Սարգիս զորավարի նման, ում անունն է կրում այս սրանչելի եկեղեցին, զինավառվեք հավատքով, որպեսզի դիմակայեք կյանքի բոլոր մարտահրավերներին և շարունակեք ապրել մեր լույս հավատքի կենդանարար գորությամբ և հայրենական ավանդներով:

Աղոթքի այս նվիրական պահին երախտագիտության Մեր խոսքն ենք ուղղում Միացյալ Նահանգների իշխանություններին, որոնց ազնիվ վերաբերմունքի ներքո մեր ժողովուրդը ազատ է ապրելու և արարելու, իր հոգևոր և ազգային կյանքը կառուցելու: Մեր աղոթքն է, որ Տերը միշտ խաղաղության ու բարօրության մեջ պահպանի Միացյալ Նահանգները և նրա աստվածասեր ժողովրդին:

Հայրապետական օրհնությամբ Մեր բարձր գնահատանքն ենք բերում Ձեզ, սիրելի Սրբազան, հայոց Արևելյան տիրախնամ թեմում ծառայող հոգևոր սպասավորներին և բարեպաշտ ողջ ժողովրդին: Հայցում ենք Տիրոջից, որ պարզևի ձեզ կյանքի երջանիկ ու երկար օրեր և արդյունավորի ձեր եկեղեցաշեն և ազգանվեր ծրագրերը, արդար ու բարի բոլոր գործերը:

Շնորհք, սեր և խաղաղություն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ և ընդ ամենեսեան. Ամեն:

Արարողության ավարտից հետո ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի ընդունելություն կազմակերպվեց եկեղեցուն կից Սարգիս և Պապի Հակոբյան սրահում:

Հոկտեմբերի 13-ին Վեհափառ Հայրապետը ժամանեց Մեյթն-Փիթերբուրգ, ուր Նորին Սրբությանը դիմավորելու էին եկել շրջանի հոգևորականները, Ս. Հակոբ եկեղեցու ծխական խորհրդի անդամները, դպրոցականներ և բազմաթիվ հայորդիներ:

Երեկոյան ժամը 19.30-ին նորին Սրբությունը Դոնբացեքի արարողությամբ մուտք գործեց Ս. Հակոբ եկեղեցի, ուր Նորին Սրբությանը բարիգալստյան խոսքով դիմեց Խաժակ Սրբազանը՝ ի մասնավորի ասելով. «Այսօր մենք ականատես կըլլանք հրաշքի մը իրագործման: Իրապես հրաշք մըն է, որովհետեւ տասը ամիս առաջ այս եկեղեցիին վայրը գեղեցիկ հողի շերտ մըն էր՝ գնումս տեսլապաշտ ծխականներու կողմէ՝ ապագային եկեղեցի մը կառուցելու մտադրությամբ: Աստուծոյ հաւատքը իրենց սրտերուն մէջ՝ ծուխի հաւատաւոր եւ նուիրեալ անդամները ամեն զոհողութիւն յանձն առնելով տասը կարճատեւ ամիսներու ընթացքին կառուցին այս գեղեցիկ եկեղեցին, որուն Դոնբացեքի արարողութիւնը կատարեց Ամենայն Հայոց Սրբազնագոյն Կաթողիկոսը»:

Հավաքվածներին այնուհետև գնահատանքի և օրհնության իր խոսքն ուղղեց Հա-

յոց Հայրապետը՝ ասելով. «Այս օրը մեզ համար պատրաստված է Տիրոջ կողմից: Եկեք ցնձանք, ուրախանանք այս օրը: Միրելի բարեպաշտ զավակներ մեր, Հովվապետական մեր երկրորդ այցն ենք կատարում Միացյալ Նահանգների Արևելյան թեմ: Եկել ենք Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից, եկել ենք, որպեսզի այս օրը, աստվածապարզն այս օրը, կատարյալ լինի մեր ուրախությունը: Հայրապետ և հավատացյալ հոտ, եպիսկոպոսներ, հոգևորականներ միասին աղոթքով բանանք դռները նորակառույց այս եկեղեցու, որ Աստծո պարզն է այստեղ ապրող մեր զավակներին: Փառք և գոհություն Աստծուն, որ վերագարթոնքի նոր շրջան է բացել մեր ժողովրդի համար»:

Դոմբացեի արարողությունից հետո եկեղեցուն կից սրահում տեղի ունեցավ ընդունելություն, որի ընթացքում ներկաները համբուրեցին Վեհափառի աջը՝ ստանալով Հայոց Հայրապետի օրհնությունը:

Հոկտեմբերի 14-ին տեղի ունեցավ նորակառույց Ս. Հակոբ եկեղեցու օծումը՝ ձեռամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի: Հայրապետական Ս. Պատարագը մատուցվեց առընթերակայությամբ Տ. Խաժակ և Տ. Վիգեն արքեպիսկոպոսների, որոնք կատարեցին նաև օծումը եկեղեցու որմերին զետեղված խաչքարերի:

Ս. Պատարագի երգեցողությունը կատարեց Ս. Հակոբ եկեղեցու դպրաց դասը՝ ղեկավարությամբ Նյու Յորքի Ս. Վարդան Մայր Տաճարի դպրապետ, խմբավար Խորեն Մեյխանիջյանի, որն եկել էր հատուկ այս առիթով:

Հընթացս Ս. Պատարագի հավաքվածներին օրհնության և գնահատանքի իր խոսքը բերեց Վեհափառ Հայրապետը.

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԽՈՍՔԸ ՖԼՈՐԻԴԱՅԻ Ս. ՀԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՕԾՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ
 (16 հոկտեմբերի 2007 թ.)

*«Զմի խնդրեցի ի Տեառն էւ գոյն աղաչեմ,
 բնակել ինձ ի տան Տեառն զամենայն աւուրս
 կենաց իմոց»*

*«Մի բան խնդրեցի Տիրոջից և նույնն եմ ա-
 դաչում, որ կյանքիս բոլոր օրերին բնակվեմ
 Տիրոջ Տանը»:*

(Սղմ. ԻԶ 4)

*Միրելի Սրբազան,
 Միրելի հավատավոր զավակներ մեր Սուրբ Եկեղեցու,
 Այս պահին ցնծություն ու բերկրանք է ապրում Հայրապետիս հոգին և գոհույ-
 թուն ու փառք է վերառաքում առ Բարձրյալն Աստված, որ այս բարեպատեհ առիթը
 պարզնեց Հովվապետական Մեր երկրորդ այցելությամբ բերելու Միածնաէջ Մայր*

Տաճարի և Արարատյան Հայոց հողի քրիստոսաշող լույսն ու օրհնությունը Միացյալ Նահանգներում ապրող բարեպաշտ զավակներին:

Կրկնակի է Մեր ուրախությունը, քանզի տոնախմբում ենք Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Սուրբ Պիտսբուրգ քաղաքում հավատքի տան՝ նորակառույց Սուրբ Հակոբ եկեղեցու օծումը: Այսպիսի իրադարձությունները քաջալերություն են մեր կյանքում՝ ընթանալու դեպի մեր հույսերի և տեսիլքների մարմնավորում, դեպի եկեղեցաշեն ու հայրենանվեր նոր ծրագրերի իրագործում:

Տոնական այս ուրախ առիթով Հայրապետական Մեր օրհնությունն ու շնորհավորանքներն ենք բերում ամենքիդ և հայցում, որ Բարձրյալն Աստված Ամենախնամ Իր Աջի ներքո խաղաղ ու ապահով, սիրով միաբան և պայծառացյալ պահպանի Միացյալ Նահանգների հայոց Արևմտյան թեմը, Սուրբ Հոգու շնորհներով զարդարյալ ու զորացյալ պահի Ձեզ, սիրելի Սրբազան, ծառայասեր բոլոր հոգևորականներին, վարչական մարմինների բարեջան բոլոր անդամներին և համայն բարեպաշտ մեր ժողովրդին ի Միացյալ Նահանգս:

Այս մաղթանքով ենք շրջում հարյուր տասը տարիների էջերը՝ անդրադառնալու համար այն պատմական օրվան, երբ երջանկահիշատակ Խրիմյան Հայրիկ Հայրապետը Սրբատառ Կոնդակով հաստատեց հայոց Արևելյան թեմը: Մխիթարություն էր Հայոց Հայրիկի և համայն հայության համար Նահանգներում թեմի հռչակումը: Հայոց դեմ 19-րդ դարի վերջին և 20-րդ դարի սկզբին Օսմանյան Թուրքիայում իրականացվող հալածանքների և կոտորածների հետևանքով հայրենի դարավոր երկրից որբացած, գաղթականության ճամփան բռնած հայերը Աստծո օգնականությամբ ապաստան ու ապահովություն գտան Միացյալ Նահանգներում: Իրենց ջանքերի շնորհիվ, Աստծուն ապավինած՝ ձևավորեցին համայնքային կյանք, կառուցեցին եկեղեցիներ, մշակութային ու կրթական հաստատություններ՝ ապրելու համար սերնդե սերունդ հայրերի հավատով ու աղոթքով՝ «Զմի խնդրեցի ի Տեառնէ եւ զսոյն աղաչեմ, բնակել ինձ ի տան Տեառն զամենայն աւուրս կենաց իմոց»: Արևելյան թեմը հաստատվում էր որպես հայոց վերածննդի վկայություն: Մկրտիչ Ա Խրիմյան Հայոց Հայրապետը հռչակում էր հայ ժողովրդի ապրելու հավատը, առ Աստված հույսով հառնելու, ստեղծելու և արարելու ուժը, հավատարմությունը՝ հայրերի վառ հավատին ու հայրենյաց սրբություններին:

Փառք և գոհություն Երկնավոր Հորը. հարյուր տասը տարիներ առաջ սկզբնավորված առաքելությունն այսօր բարի արդյունքներով շարունակվում է: Այսօր դուք, սիրելի բարեպաշտ ժողովուրդ, Ձեր հայրերի օրինակով, նվիրումով ու սիրով կառուցել եք ձեր եկեղեցին, որի կողքին հառնելու են դպրոցն ու ազգային հաստատությունները, որոնք՝ բազմապատկված ու զորացած, պիտի շարունակեն անմար պահել լուսավորչյան հավատո կանթեղի լույսը և մեր հայրերի սրբազան ժառանգությունն ու մշակութային ավանդները: Ահավասիկ, այսօր շնորհապարզն Սուրբ Մյուռոնով օծեցինք Սուրբ Հակոբ Հայրապետի անունը կրող եկեղեցու սրբազան Խորանը և տասնվեց սյունները՝ վերստին հնչեցնելով մեր ժողովրդի շուրթերին դաբերով ապրած սաղմոսերգուի խոսքը. «Մի բան խնդրեցի Տիրոջից և նույնն եմ աղաչում, որ կյանքիս բոլոր օրերին բնակվեմ Տիրոջ Տանը»: Թող Բարձրյալն Աստված Ե-

կեղեցու խնկաբույր այս հարկը միշտ պահի անսասան և լեցուն բարեպաշտ ու աղոթասեր մեր զավակներով:

Սիրելի Սրբազան, հավատավոր բարեպաշտ զավակներ Մեր, այսօր Մենք հոգու քաջալերությամբ բարձր գնահատանքով ենք անդրադառնում, որ դուք որդիական սիրո նախանձախնդրությամբ ձեր ջանքերն եք բերում Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի պայծառությանը և մեր Հայրենիքի ազատ նոր կյանքի կառուցմանը: Ձեր աջակցությամբ ու ներդրումներով Հայաստանում և Արցախում իրականացվում են հոգևոր-կրթական, տնտեսական ու մշակութային կյանքի բարելավման ուղղված բազմաթիվ ծրագրեր, որոնք ծառայելով երկիր հայրենին շենացնելու ձեր նվիրումին՝ զորացնում են նաև մեր բոլորի հավատը՝ շուտով մարմնավորված տեսնելու մեր հույսերն ու իդեալը: Հայրենի անկախության և հայ կյանքի այս հուսառատ օրը երազն էր մեր հայրերի:

Պատարագի սրբազան խորհրդով, սիրելիներ, աղոթք բարձրացնենք երկինք հոգիների համար երջանկահիշատակ Խրիմյան Հայրիկ Հայոց Հայրապետի, Արևելյան թեմի հոգևոր կյանքը առաջնորդած շնորհազարդ եկեղեցականների, որոնց շարքում են երջանկահիշատակ Գարեգին արքեպս. Հովսեփյանը, Տիրան արքեպս. Ներսոյանը և Սիոն արքեպս. Մանուկյանը, ովքեր բազում երախտիք են թողել մեր Եկեղեցու անդաստանում: Աղոթենք շնորհով լի, եկեղեցասեր ու ազգասեր հոգեւորյալ բոլոր զավակների համար մեր ժողովրդի, որ ծառայեցին տիրախնամ թեմի պայծառությանը, մեր Սուրբ Եկեղեցուն ու Հայրենիքին: Աղոթենք բարեջան Ձեր Առաջնորդի և եկեղեցական սպասավորների համար, ովքեր բերում են ամեն ջանք ու նվիրում, անմնացորդ սեր ու նախանձախնդրություն՝ խնամելու և պայծառ պահելու հոգևոր և ազգային կյանքը թեմում, շարունակելու հայրերի ավանդները:

Հայրական Մեր պատգամն է, որ սիրով միաբան մեր Եկեղեցու հոգևոր հարազատ տան մեջ զորանաք հավատով և ազգասեր ու հայրենասեր նույն ոգով ու նվիրումով շարունակեք ձեր ընթացքը՝ բարի գործերով զարդարելով համայնքային կյանքը, որպեսզի մեր զավակներին անկորուստ փոխանցեք առ Աստված հույսն ու ապավինությունը, հայրենի հիշատակներն ու սրբությունները, որպեսզի սերունդներն ապրեն հայրերի օրինակով և առ Աստված անդադրում հայցով՝ «նույնն եմ առաջում, որ կյանքիս բոլոր օրերին բնակվեմ Տիրոջ Տանը»: Տիրոջով օրհնյալ ու արգասավոր՝ մեր ժողովուրդը պիտի շարունակի իր քրիստոնեական առաքելությունը, ազգերի կողքին՝ հանուն խաղաղ ու բարօր աշխարհի:

Պատարագի այս նվիրական պահին բերկրաշատ հոգով Հայրապետական Մեր օրհնությունը և ի Քրիստոս սիրո եղբայրական մեր ողջույնն ենք բերում այստեղ ներկա Միացյալ Նահանգների իշխանությունների և մեր քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներին՝ քաջառողջ կյանքի և բարի գործոց հաջողությունների մաղթանքով:

Աղոթում ենք, որ Ամենախնամ Աստված խաղաղ պահի Միացյալ Նահանգները, բարօր ու երջանիկ՝ նրա մեծահոգի ժողովրդին, ձեզ բոլորիդ, սիրելիներ, և Իր շնորհների ներքո միշտ շեն ու պայծառ պահպանի Ամերիկայի հայոց Արևելյան թեմը:

Թող Տերը օրհնի մեր Հայրենիքի նոր կյանքը, մեր ժողովրդի արդար հույսերն ու ընթացքը:

Ողջ լերուք ի Տէր զօրացեալք շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն եւ յաւետ օրհնեալ ի մէնջ. Ամէն:

Հավարտ Ս. Պատարագի Վեհափառ Հայրապետը նորած եկեղեցուն նվիրեց մի սկիի և «Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ» շքանշանով պարգևատրեց Ս. Հակոբ եկեղեցու գլխավոր կնքահայր Կրեկրի Էքիզյանին:

Երբ Նորին Սրբությունը եկեղեցուց դուրս եկավ, ճերմակ աղավնիներ արձակվեցին երկինք՝ ի նշան խաղաղության և բոլորին համակած ուրախության:

Կեսօրին տեղի ունեցավ համայնքային ճաշկերույթ, որի ընթացքում նախ սրտի խոսք ասացին Ս. Հակոբ եկեղեցու ծխական խորհրդի ատենապետ Արսեն Պայանտրյանը և Կրեկրի Էքիզյանը, ապա բարիգալստյան խոսքով Վեհափառ Հայրապետին դիմեց Խաժակ Սրբազանը: Գնահատանքի իր խոսքում Հայոց Հայրապետը շեշտեց, որ եկեղեցին կառուցում ենք առաջին հերթին Աստծուն փառք տալու և Տիրոջ օրհնությունները ստանալու և պատվիրանները պահելու ու հետևելու համար և երկրորդ՝ եկեղեցու միջոցով պահելու մեր ազգային ինքնությունը:

Հոկտեմբերի 15-ի առավոտյան Նորին Սրբությունը Հայրապետական շքախմբով ժամանեց Ֆլորիդայի Բոքա Ռաթոն շրջան:

Վեհափառ Հայրապետը այստեղ նախ հանդիպեց Ս. Էջմիածնի բարեկամների հանձնախմբի անդամների հետ, ապա այցելեց Ս. Դավիթ եկեղեցու Ալեք և Մարի Մանուկյան վարժարանը, որից հետո հանդիպում տեղի ունեցավ երիտասարդության հետ:

Երեկոյան 19.00-ին Գարեգին Բ Կաթողիկոսը «Հրաշափառով» առաջնորդվեց Ս. Դավիթ եկեղեցի: Թեմակալ առաջնորդ Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանի բարիգալստյան խոսքից հետո հավաքվածներին Հայրապետական իր գնահատանքը ուղղեց Վեհափառ Հայրապետը՝ ասելով. «Մենք տեսանք, սիրելիներ, որ դուք և ձեր հայրերը առ Աստված նույն հավատարմությամբ և առ հայրենին նույն սիրով ապրել և շենացրել եք ձեր կյանքը հեռավոր Միացյալ Նահանգներում: Վկա՝ ձեր եկեղեցիները, որոնք խոսում են ձեր՝ առ Աստված ունեցած հավատի մասին, որից ոչինչ կարողացել է շարժել, ոչ մի դժվարություն, ոչ մի նեղություն, ոչ մի ցավ ու տառապանք: Քրիստոսով դուք հաղթանակել եք, Քրիստոսով դուք կառուցել եք, շենացրել ազգային ու հոգևոր ձեր կյանքը: Ձեր հավատքի բարի պտուղներն են այն ամենը, ինչ որ տեսանք Հովվապետական մեր այցելության ընթացքին Միացյալ Նահանգների յուրաքանչյուր ծուխ: Քիչ առաջ մենք եղանք Ալեք և Մարի Մանուկյան դպրոցում, և այնտեղ Մենք տեսանք Մեր նորահաս գանձերին, մեր բողբոջ գանձերին, ձեր զավակները՝ որոնք և ձեր գանձերն են, ձեր սիրո ու գուրգուրանքի առարկան. և այդ գանձերը ձեր խնամքով, ձեր կրթությամբ ու դաստիարակությամբ, պիտի դառնան ազգի հավերժական գանձեր, անկորնչելի գանձեր՝ մեր Հայրենիքի և մեր երկնավոր Հոր համար, Ով առանձնահատուկ շնորհ ունեցավ մեր ազգի համար, Արա-

ԴԻՍԱՎՈՐՈՒՄ ԲԱԹՈՆ ՌՈՒԺԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

ՍՐԲԱՆԿԱՐԻ ՀԱՆՁՆՈՒՄ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ «ՀՐԱՇԱՓԱՌԻ» ԸՆԹԱՅԵՈՒՄ

ԲԱԹՈՆ ՌՈՒԺԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՀԵՏ

րատի վրա հանգեցրեց Նոյյան Տապանը, որտեղից երկրորդ անգամ ծնունդ առավ մարդկությունը: Աստված շնորհ արեց, որ իր Միածին Որդին երկրորդ անգամ աշխարհ իջնի Հայոց երկրում՝ մեզ պարգևելով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը»:

Հավարտ արարողության տեղի ունեցավ ընդունելություն եկեղեցուն կից Մարտիկյան սրահում:

Հոկտեմբերի 16-ին Վեհափառ Հայրապետը Խաժակ Սրբազանի ընկերակցությամբ այցելեց Աթենքի և համայն Հունաստանի Արքեպիսկոպոս Խրիստոդուլոսին: Հունաստանի Արքեպիսկոպոսը բարդ վիրահատությունից հետո ապաքինման ջրջան էր անցնում այստեղ: Երկու կրոնապետերը ջերմությամբ հիշեցին 2006 թ. իրենց հանդիպումը Ստամբուլում, որը տեղի էր ունեցել Կոստանդնուպոլսի Տիեզերական Պատրիարք Բարդուղիմեոս Ա-ի և Կ. Պոլսի Հայոց Պատրիարք Տ. Մեսրոպ արքեպս. Սուրաֆյանի հրավերով:

Որպես եղբայրական զգացումների արտահայտություն՝ Հայոց Հայրապետը Հունաց Արքեպիսկոպոսին նվիրեց հայկական մի խաչ, իսկ Խրիստոդուլոս Արքեպիսկոպոսը Հայոց Հայրապետին նվիրեց մի արծաթյա ափսե և Խաժակ Սրբազանին՝ մի սրբանկար: Երկու կրոնապետերը միասնաբար աղոթեցին հունարենով և հայերենով: Խրիստոդուլոս Արքեպիսկոպոսը իր ուրախությունը հայտնեց, որ ԱՄՆ ներկայացուցիչների տան արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովը ընդունել է հայկական ցեղասպանության ճանաչման բանաձևը:

Հայոց Հայրապետը ասաց, որ այս հանդիպումից հետո գնալու է Ֆլորիդայի Ս. Մարիամ Աստվածածին եկեղեցին, որտեղ հավաքված հավատացյալների հետ աղոթելու է Հունաց Արքեպիսկոպոսի ապաքինման և առողջության համար:

Ս. Մարիամ եկեղեցում Նորին Սրբությունը կատարեց նաև խաչքարի օրհնություն, ապա եկեղեցուն կից սրահում տեղի ունեցավ համայնքային ընդունելություն:

Հոկտեմբերի 16-ին Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը մեկնեց Նյու Օրլինզ, ուր օդանավակայան դիմավորելու էին եկել տեղի հայ համայնքի և Հաբիթաթի ներկայացուցիչները:

Նյու Օրլինզի հայ համայնքը թեև այնքան էլ մեծ չէ, սակայն միասնական է և համախմբված:

Ավանդական աղ ու հացի օրհնությունից հետո Շերաթոն հյուրանոցում տեղի ունեցավ հանդիպում Հաբիթաթի ներկայացուցիչների հետ: Նորին Սրբությունը իր գնահատանքը բերելով հավաքվածներին՝ ասաց. «Փառք և գոհություն ենք հայտնում երկնավոր մեր Տիրոջը, որ հասարակական մեր կյանքում կան Հաբիթաթի նման բարեսիրական կազմակերպություններ, որ Քրիստոսի պատվիրաններն ու պատգամները գործնական կյանքում են կիրառում՝ աջակցելով ոչ միայն կարիքավորներին, այլ նաև բարեկամության կամուրջներ ձգելով տարբեր ազգությունների ներկայացուցիչների միջև»:

Այնուհետև պատասխան խոսքով հանդես եկան ԱՄՆ եկեղեցական հարաբերությունների գրասենյակի տնօրեն Բիֆաթ Զաքին և Հաբիթաթի Միչիգանի կազմակերպության նախագահ Քեն Պենսոն: Նրանք իրենց ուրախությունը հայտնեցին

Մայր Աթոռի և Հաբիթաթի միջև մի քանի տարի առաջ սկսված գործակցության համար, որի արդյունքում անցնող այս տարիների ընթացքում Հաբիթաթը տարեկան 35-40 տոն է կառուցում Հայաստանում, և հույս հայտնվեց որ հաջորդող տարիներին կրկնապատկվելու է այդ թիվը: Այս բնակարանները կառուցվում են Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անունով, ինչպես որ Ամերիկայում նույն տները կառուցվում են Միացյալ Նահանգների նախկին նախագահ Ջիմ Քարտերի անունով»:

Հոկտեմբերի 17-ին Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը այցելեց Նյու Օրլինզի երաժիշտների ավան, ուր մի նոր շենք էր կառուցվում Հաբիթաթի միջոցներով: Նորին Սրբությունը և Հայրապետական շքախմբի անդամները իրենց մասնակցությունը բերեցին ընթացող շինարարական աշխատանքներին:

Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը հանդիպեց լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների հետ և պատասխանեց նրանց հարցերին:

Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը նույն օրը ժամանեց Բաթոն Ռուժ, ուր դիմավորվեց տեղի Ս. Կարապետ եկեղեցու ներկայացուցիչների կողմից:

Հայոց Հայրապետը իրիկնադեմին «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց Ս. Կարապետ եկեղեցի: Արարողության ավարտից հետո Նորին Սրբությունը օրհնեց եկեղեցուն կից հայկական գերեզմանատունը:

Եկեղեցուն կից սրահում երեկոյան տեղի ունեցավ Աջհամբույր և Հայրապետական օրհնություն:

Հոկտեմբերի 17-ին, կեսօրին, Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը ժամանեց Դալաս (Տեխասի նահանգ): Տեղի Ս. Սարգիս եկեղեցուն կից սրահում Նորին Սրբությունը 18.00-ին հանդիպեց պատանիների և երիտասարդների հետ: Ներկայացված գեղարվեստական հայտագրից հետո հավաքվածներին իր խոսքն ուղղեց Նորին Սրբությունը, ասելով. *«Ձեր հոգին մեր ազգային արժեքների հանդեպ սիրով ու հպարտությամբ է լցվում, երբ դուք ծանոթանում եք մեր ժողովրդի պատմությանը: Ինչպես կարող է մարդն ինքն իրեն ներկայացնել, եթե ինքը չգիտի, թե ով է: Այսօրվա հաղորդակցական հնարավորություններն այնքան մեծ են, որ հնարավորություն են տալիս անգամ հեռվից ծանոթանալու Հայաստանին, Ս. Էջմիածնին և Արցախին»:*

Հանդիպումն ավարտվեց Աջհամբույրով և Հայրապետական օրհնությամբ:

Հոկտեմբերի 19-ի առավոտյան Վեհափառ Հայրապետը հանդիպեց քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչների հետ: Նորին Սրբությունը խոսեց Հայոց Եկեղեցու առջև ծառացած հիմնախնդիրների մասին, ինչպես նաև անդրադարձավ Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման հիմնախնդրին, որը կարևորեցին նաև քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչները:

Ժամը 13.30-ին Վեհափառ Հայրապետը այցելեց Ողջակիզման թանգարան: Այս այցելության ընթացքում Նորին Սրբությանը ուղեկցում էր Դալասի սենատոր Հարիսոնը: Սենատորը դատապարտելով Հայոց ցեղասպանությունը՝ խորհրդանշական մի հուշանվեր հանձնեց Հայոց Կաթողիկոսին:

Երեկոյան Վեհափառ Հայրապետը «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց Դալասի Ս. Սարգիս հայկական եկեղեցի: Եկեղեցում օրհնելով խմբված ժողովրդին և գնահատանքի իր խոսքը ուղղելով նրանց, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ասաց. *«Միրելի բարեպաշտ զավակներ Մեր, փառք և գոհություն ենք բարձրացնում Մեր հոգուց առ Աստված, որ Տերը Մեր քայլերը առաջնորդեց Հովվապետական այցի դեպ Միացյալ Նահանգների Արևելյան թեմը, այցելելու ձեզ, հանդիպելու ձեզ հետ, աղոթելու ձեզ հետ, Մեր օրհնությունը և Մեր պատգամը ձեզ բերելու և փոխանցելու: Եվ այսօր իրապես խնդություն է ապրում իմ հոգին, որ այս խոնարհ հարկի ներքո համախմբվել ենք մեր հավատով զորեղ, մեր սիրով միասնական, մեր ինքնությամբ հաստատուն, հավաքվել ենք՝ վերանորոգելու մեր ուխտը առ Աստված, որ պիտի շարունակենք մեր բարի ընթացքը մեր ազգային արժեքներին, մեր քրիստոնեական սուրբ հավատքին հավատարիմ»:*

«Հրաշափառի» արարողությունից հետո տեղի ունեցավ համայնքային հանդիպում Նորին Սրբության հետ:

Երեկոյան Վեհափառ Հայրապետը այցելություն տվեց տեր և տիկին Սարգիս Գալթագյաններին՝ կատարելով նրանց նորակառույց շինության օրհնությունը:

Հոկտեմբերի 20-ին՝ առավոտյան, Հայոց Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը ժամանեց Հյուսթոն (Տեխասի նահանգ): Ավանդական աղ ու հացի օրհնությունից հետո Հայրապետական շքախումբը առաջնորդվեց Հյուստոնի Ս. Գևորգ եկեղեցի, որին կից սրահում հայկական վարժարանի սաները հանդես եկան գեղարվեստական տարբեր կատարումներով՝ արժանանալով Վեհափառ Հայրապետի օրհնությանը և ի հիշատակ այս հանդիպման հուշանվեր ստանալով Նորին Սրբությունից:

Կեսօրին տեղի ունեցավ հանդիպում երիտասարդների հետ, որն ընթացավ ազգային եկեղեցական հիմնախնդիրներին վերաբերվող անմիջական և անկեղծ քննարկմամբ:

Երեկոյան ժամը 19.00-ին Վեհափառ Հայրապետը «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց Ս. Գևորգ եկեղեցի: Այստեղ ժողովրդին ուղղված օրհնության խոսքում Նորին Սրբությունը հատկապես շեշտեց այն իրողությունը, որ դարեր շարունակ հայ ժողովուրդը իր գործությունը պահել է շնորհիվ իր ամուր և անսասան հավատի:

Հրաշափառի արարողությունից հետո տեղի ունեցավ ընդունելություն Հեքիմյան սրահում, ուր Նորին Սրբությունը կատարեց և Տնօրինների արարողություն:

Այստեղ պատասխանելով Նյու Յորքի «Արձագանք» հեռուստալայանի լրագրողի հարցին, հայոց Հայրապետը ասաց. *«Միշտ գոհություն և փառք ենք հայտնում Աստուծուն, որ առիթը ընծայեց Մեզ Հովվապետական երկրորդ այցով գտնվելու Միացյալ Նահանգների Արևելյան թեմում և Մեր օրհնությունը բաշխելու Մեր հավատավոր զավակներին: Այցելության այս ընթացքին նախատեսված է հանդիպում 18 քաղաքներում ապրող Մեր զավակների հետ: Արդեն իսկ տասից ավելի համայնքներում եղանք և ամենուր հոգևոր ուրախություն ապրեցինք՝ տեսնելով ազգային և հոգևոր շեն կյանքը Մեր ժողովրդի հավատավոր զավակների, տեսնելով նրանց նախանձախնդրությունը հանդեպ իրենց ազգային սրբությունները, հանդեպ*

իրենց ազգային ինքնությունը, նրանց սերը՝ հանդեպ Մայր Եկեղեցին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, հանդեպ Հայոց Հայրենիքը՝ Հայաստան և Արցախ մեր երկիրը: Ծանոթացանք նաև առկա որոշակի խնդիրներին, դժվարություններին, սակայն լավատես ենք, որ պիտի կարողանան իրենք իրենց հավատքի զորությամբ, ազգային մեր սրբությունների հանդեպ իրենց սիրով ու նվիրումով, ազգային ժառանգությունները պաշտպանելու նախանձախնդրությամբ, հաղթահարել այդ ամեն դժվարությունները: Ծաղկող համայնքներ են՝ հայկական ոգով և հայկական շնչով ապրող: Մեզ համար հատկապես հուզիչ էին հանդիպումները երեխաների և պատանիների հետ, որոնք ծնված հեռավոր այս ափերում, երկրորդ-երրորդ սերունդը լինելով, խոսում են հայերեն, աղոթում են հայերեն, արտասանում են հայկական բանաստեղծություններ և երգում հայկական երգեր. Հայ հոգին է խոսում իրենց մեջ, Հայ զգացումը և Հայի հպարտությունը: Ես հավատում եմ, որ հպարտության այդ զգացումով մեր ժողովուրդը պիտի գոյատևի այս ափերում՝ վերանորոգելով իր ուժերը, վերակազմակերպելով իր ուժերը, և այս ամենը կատարելով Աստուծո օգնականությամբ: Այն, որ Մենք գրեթե ամենուրեք տեսանք՝ սիրով համախմբված ծուխեր, մեծ կամ փոքր, ծառայական ոգով սպասավորում են միմյանց, օգտակար են դառնում միմյանց՝ գիտակցությամբ, որ իրենց ծառայությամբ է, որ պիտի ծաղկի ու զորանա իրենց համայնքը, պիտի դառնա ցանկալի օջախ ու տուն յուրաքանչյուր հայորդու համար, և ոգին այդ միասնական, ոգին այդ համախմբումի իրապես դրական արգասիքներ են ստեղծել ու արձանագրել իրենց կյանքից ներս. յուրաքանչյուրը նվիրում ունի ազգային կյանքին, իր ներդրումն է բերում, մեկը իր նյութական է ծառայեցնում, մյուսը իր ժամանակը, մյուսը իր աշխատանքը և մյուսը իր տաղանդը. և այսպես շենանում են, շենանում է ազգային կյանքը փոքրիկ այս համայնքների մեջ: Մենք աղոթող ենք, որպեսզի Տերը Իր օրհնությունը և Իր շնորհը հովանավոր պահի Մեր ազգի զավակների վրա ամենուրեք՝ ի սփյուռս աշխարհի. և Մեր ազգի զավակունք կարողանան իրենց առ Աստված սիրով և առ հայրենին սիրով շարունակեն ապրել և փառավորել Մեր ժողովուրդի անունն ու պատիվը»:

Հոկտեմբերի 21-ին Հյուստոնի Ս. Գևորգ եկեղեցում Ս. Պատարագ մատուցեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Նորին Սրբությանը Ս. Գևորգ եկեղեցի բարիգալստյան խոսք ասաց Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը. «Այսօր բացառիկ օր մըն է Հիւսթընի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ հաւատացեալներուն համար՝ որովհետեւ առաջին անգամն է որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս մը կ'այցելէ Հիւսթըն եւ Ս. Պատարագ կը մատուցանէ: Ես վստահ եմ որ այս բացառիկ օրը պատմական նշանակութեամբ պիտի արձանագրուի Հիւսթընի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ»:

Հավաքվածներին այնուհետև Հայրապետական իր պատգամը և օրհնությունը բերեց Նորին Սրբությունը:

**Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԽՈՍՔԸ ՀՅՈՒՍԹՈՆԻ Ս. ԳԵՎՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ**

(21 հոկտեմբերի 2007 թ.)

«Երանի ազգի որոյ Տէր Աստուած աւգնական է նմա. ժողովուրդ զոր ընտրեաց ի ժառանգութիւն Իւր»:

(Սաղմ. ԼԲ 12)

Միրելի հավատավոր հայորդիներ,

Փառք և գոհություն ենք մատուցում առ Աստված, որ շնորհեց Հայրապետական այցելությամբ կրկին լինելու Ամերիկայի օրհնյալ երկրում և այցելել Հյուսթընի Ս. Գևորգ Եկեղեցի՝ բերելու ձեզ Հայրապետական Մեր սերը, օրհնությունն ու աղոթական գորակցությունը: Եկել ենք, սիրելիներ, առ Աստված հայրենյաց մեր ուխտը վերանորոգելու կոչով, քրիստոնեական հավատի մեր ջահը մշտավառ պահող Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու շուրջ համախումբ ու միասնական մնալու հորդորով ու պատգամով:

Ամեն անգամ, Հայրապետական Մեր այցելությունների ընթացքին, մեր ժողովրդին համախումբ տեսնելով Հայրենիքից հեռու օտար ավերում և սիրով լեցուն մեր Եկեղեցու հանդեպ, մեր սրբազան ավանդների ու ազգային արժեքների հանդեպ, երանություն է ապրում Մեր հոգին և սաղմոսերգում. «Երանի ազգի որոյ Տէր Աստուած աւգնական է նմա. ժողովուրդ զոր ընտրեաց ի ժառանգութիւն Իւր»: Բոլոր երանի ազգին, որին Աստված օգնական է:

Փառք և գոհություն Աստուծոյ, որ ընտրեց ազգս հայոց իրեն սեփական ժողովուրդ: Մեր երկիրն ու պատմությունը կրում են Աստծո հոգածության ու խնամքի վկայությունները: Համաշխարհային ջրհեղեղից հետո մարդկային կյանքն Աստված վերահաստատեց Արարատ լեռան ստորոտին: Այդտեղ արդար Նոյ նահապետի հետ կնքվեց առաջին ուխտը Աստծո և մարդու միջև: Աստված շնորհ արեց մեր ժողովրդին՝ Միածին Որդու էջրով հայոց հողին հիմնելով քրիստոնեությունը առաջինը պետականորեն ընդունած իր ընտրյալ ազգի աղոթատեղին:

Մենք, իբրև Աստծո հարազատ զավակներ, Քրիստոսի ընտանիքի անդամներ, Մեր կյանքով ու Մեր գործերով պարտավորությունն ունենք շարունակելու մեր հայրերի սրբազան ավանդները՝ իրագործել աստվածային պատվիրանները, որով միայն պիտի արտահայտվի մեր սերն ու նվիրումն առ Աստված և որով պիտի հաստատենք Աստծո ժողովուրդ լինելը:

Խորհրդանշական է, որ տիրախնամ ձեր թեմը Հովվապետական մեր այս այցելության տարվա համար ընտրել է «Եկեղեցի և տուն-մեկ հոգի դարձած» կարգախոսը: Այս օրերին բազում առիթներ ունեցանք՝ օրհնելու հայ օջախներ՝ մշակութային, խնամատարական, ազգային այլ հաստատություններ, ուր համախմբվում են մեր մեծ քրիստոնեական ընտանիքի անդամները: Ընտանիքը մանրակերտն է Եկեղեցու, որի խաղաղ անդորրը, համերաշխությունն ու սերը, որպես անուշաբույր աղոթք, բարձրանում են առ Աստված: Ընտանիքը սրբազան իրականություն է մարդկային կյանքում՝ հիմնված Աստծո օրհնությամբ և Աստծո կողմից՝ որպես ինքնակազմակերպման և բարգավաճման մի վայր: Եղեմական դրախտում Աստված ստեղծեց

մարդուն՝ իբրև ընտանիք, օրհնեց մեր նախածնողների՝ Ադամի ու Եվայի սրբազան միությունը և վստահեց արարչագործության շարունակականությունը՝ ասելով. «Աճեցէք եւ բազմացարուք եւ տիրեցէք դմա»։ Եդեմական պարտեզն Աստված հանձնեց մարդկային նորակազմ ընտանիքին որպէս կացարան և պատվիրեց մշակել և խնամել այն։

Աստծո Միածին Որդին ևս ընտրեց ընտանեկան սրբազան հարկը փրկագործական Իր ծրագիրն իրականացնելու համար։

Երջանկահիշատակ մեր Հայրապետներից Խրիմյան Հայրիկը հետևյալ գեղեցիկ պատկերումն է անում ընտանեկան հարկի. «Տուն և ընտանիք մի փոքրիկ թագաւորութեան երկիր ու սահման է, որու նահապետական աթոռին կը նստին ծնողք. հայրն՝ իբրև թագաւոր, և մայրն՝ իբրև թագուհի, և կը կառավարեն հպատակ ընտանիքը։ Մոյն ընտանեկան պալատին ու թագաւորութեան մէջ ո՛չ ոստիկան կայ, ո՛չ սուր, ո՛չ բռնութիւն, ո՛չ զաւազան, այլ ամենուն տեղ՝ հայրական և մայրական գործունէն է դաստիարակ և խրատ՝ ծնողաց կենդանի օրինակ»։

Հայ ավանդական, նահապետական ընտանիքը, սիրելիներ, դարեր շարունակ մեզ համար եղել է և է սրբության հարանորոգ արժեքների կրողը։ Դարերի խորքից եկող այդ սրբազան օջախի ծնունդ են բոլոր ժամանակների հերոսական հայորդիք։ Պատմության քառուղիներում շարունակ հայկական պետականության բացակայության ժամանակ Ընտանիքը և Եկեղեցին եղել են մեր ժողովրդի միակ ապաստարանը ստեղծագործ կյանքի և հայապահպանության, այն ապառաժ վեմը, որի վրա հիմնվել և գոյատևել է հայ ժողովուրդը՝ ընդդէմ թշնամեաց կործանարար բռնության։

Այսօրվա մեր ազատ և անկախ Հայաստանում, նաև Մփյուռքում, հայ ընտանիքի առջև ծառացած բազում խնդիրներին և մարտահրավերներին ընդառաջ մենք պետք է անկասկած վերագտնենք հայ նահապետական ընտանեկան հյուսվածքի կարևորությունը, որը հիմնական կորիզն է հասարակության և մանրակերտը եկեղեցական համայնքի։

Հայրապետական Մեր հորդորն է ձեզ, Ամերիկայում ապրող մեր հայ ընտանյայց հայրեր ու մայրեր, որ առաջին դաստիարակներն էք մեր մանուկների, ձեր իսկ անձերի օրինակով նրանց հոգիներում առ Աստված հավատի ու հայրենյայց սիրտ առաջին սերմերը սերմանեք իբրև ժրջան և հոգատար մշակներ՝ նորածիլ այդ սերմերը ոռոգելով հայրական և մայրական սիրտ քաղցրանուշ հոգածությամբ։

Միրասուն երիտասարդներ Մեր, որ կենսախինդ ներկան և խոստումնալից ապագան էք մեր Եկեղեցու և մեր ժողովրդի, սրբազան պահեցեք ձեր հայրերի ավանդը և ձեր հոգու հայացքը հառած Մայր Հայրենիքին և Սուրբ Էջմիածնին, շարունակեք ապրել Աստծո հավատարմության մէջ և ձեր ազգային անգին ու նվիրական արժեքներով՝ հավատով, լեզվով, կրթությամբ և հայկական մշակույթով։

Յուրաքանչյուր հայ այսօր պետք է քաջ գիտակցի, որ չնայած մենք սփռված ենք ողջ աշխարհով մեկ, բայց մենք զավակներն ենք նույն ժողովրդի, Հայ Առաքելական մեկ և նույն Եկեղեցու աստվածահիմն ընտանիքի՝ մի «Տուն Թորգոմայ» և մի Եկեղեցի, «գոր ընտրեաց Աստուած ի ժառանգութիւն Իւր»։

Այս նվիրական պահին Մեր երախտագիտության խոսքն ենք ցանկանում արտահայտել հանդեպ Միացյալ Նահանգաց իշխանությունները և նրա մարդասեր ժողովուրդը այն բոլոր բարիքների համար, որ Հայ Եկեղեցին և իր հավատացյալները վայելում են այստեղ: Աղոթում ենք, որ Աստված հավետ խաղաղ ու շեն պահի երկիրն այս հյուրասեր՝ համայն աշխարհի խաղաղությամբ ու բարօրությամբ:

Մեր գնահատանքի և օրհնության խոսքը ձեզ բոլորիդ՝ Գերաշնորհ և կորովի առաջնորդ Խաժակ Սրբազան, ուխտապահ և անձնվեր հոգևոր հայրեր, Թեմական խորհրդի և եկեղեցական վարչության ժրաջան անդամներ և հավատավոր ու շինարար զավակներ Մեր, ձեզ հոգևոր ուժ և կորով, որպեսզի կանգուն, անսասան և ծաղկյալ պահեք ձեր քրիստոնեական հավատքը, ձեր սուրբ Եկեղեցին ամերիկյան այս հյուրընկալ երկրի մեջ:

Թող որ մեր այսօրվա Սուրբ Պատարագը դառնա գոհաբանական հայց առ Աստված բյուր բարյաց համար հանդեպ հայ ժողովուրդը և Հայ Առաքելական մեր Մայր Եկեղեցին:

Թող Բարձրյալ Տերն օրավուր գորացնի քրիստոնեական հավատը, հույսը և սերը մեր մեջ, որ մարդիկ տեսնեն մեր հավատավոր գործերն ու փառաբանեն Աստծուն՝ մեր Հորը, Ով երկնքում է:

Շնորհք, սէր և խաղաղութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ եւ ընդ ամենեսեանդ այժմ եւ յաւիտեան:

Հընթացս Ս. Պատարագի Վեհափառ Հայրապետը «Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ» շքանշանով պարգևատրեց Քրք Խաչիկյանին Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի հանդեպ իր նվիրումի և Ս. Գևորգ եկեղեցուն կատարած բարեգործությունների համար:

Շքանշանի պարգևաբաշխության Սրբատառ Կոնդակը ընթերցեց Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Ս. Եզրաս եպիսկոպոս Ներսիսյանը: Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը Ս. Գևորգ եկեղեցուն նվիրեց մի սրբանկար, իսկ եկեղեցու հոգևոր հովիվ Ս. Զենոբ ավագ քին. Նալբանդյանին՝ լանջախաչ:

Հավարտ Ս. Պատարագի եկեղեցուն կից սրահում տեղի ունեցավ հյուրասիրություն, որն սկսվեց Հայաստանի Հանրապետության և ԱՄՆ-ի ազգային օրհներգերի կատարմամբ:

Հանդիսության բացման խոսքը ասաց Ս. Գևորգ եկեղեցու ծխական խորհրդի առնապետ Վրեժ Քոլանջյանը, իսկ Դեյվիդ Օհանյանը կարդաց Հայոց Հայրապետին ուղղված Տեխասի նահանգապետի բարիգալստյան խոսքը:

Բարիգալստյան խոսք ասացին նաև Ս. Զենոբ ավագ քին. Նալբանդյանը և ԱՄՆ հայազգի դեսպան Էդուարդ Զերեջյանը:

Հոկտեմբերի 22-ին Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը ժամանեց Գլիվլենտ: Օդանավակայանում Նորին Սրբությանը դիմավորելու էին եկել տեղի Ս. Գրիգոր Նարեկացի ծխական համայնքի անդամները և մեծ թվով երեխաներ՝ գլխավորությամբ Ս. Գևորգ եկեղեցու հոգևոր մատակարար Ս. Արտակ սրկ. Խաչիկյանի: Ավանդական աղ ու հացի օրհնությունից հետո Հայոց Հայրապետը ան-

չափ հուզվեց, երբ երեխաներից մեկն ասաց, թե «Աստված պապան մեզի եկած է»:

Վեհափառ Հայրապետը Գլիվենտի Ս. Գրիգոր Նարեկացի եկեղեցուն կից սրահում կեսօրին հանդիպեց եկեղեցու Կիրակնօրյա վարժարանի և տեղի հայկական դպրոցի աշակերտների, ինչպես նաև երիտասարդական կազմակերպության անդամների հետ:

18.30-ին Հայոց Հայրապետը «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց Ս. Գրիգոր Նարեկացի եկեղեցի: Օրհնության իր խոսքը բերելով այստեղ խոնաված հայորդիներին՝ Նորին Սրբությունն ասաց. *«Մեր հորդորն ու պատգամն է, սիրելիներ, որ արժանավոր զավակները և հպարտ քաղաքացիները լինեք այս երկրի, ինչպես նաև ձեր օժանդակությունը բերեք մեր հայրենիքին»:*

Այնուհետև Նորին Սրբությունը մի սրբանկար նվիրեց եկեղեցուն և «Ս. Ներսես Շնորհալի» շքանշանով պարգևատրեց այս ծխական համայնքի երկարամյա անդամ Մոնա Գարողլանյանին: Ապա այս նահանգից սենատոր Յաս Մեյսնը Վեհափառ Հայրապետին հանձնեց Օհայոյի նահանգի նահանգապետի ողջույնի պաշտոնագիրը:

Երեկոյան տեղի ունեցավ համայնքային ընդունելություն ի պատիվ Ամենայն Հայոց Հայրապետի: ՀՀ և ԱՄՆ օրհներգերի կատարումից հետո հանդիսության բացման խոսք ասաց ծխական խորհրդի ատենապետ Արշավիր Անտոնյանը: Շնորհակալության խոսք ասաց Հայրապետական բարձր գնահատությանն արժանացած Մոնա Գարողլանյանը:

Խոսք ասաց նաև եկեղեցու հոգևոր մատակարար Արտակ սրկ. Խաչիկյանը:

Այնուհետև օրհնության և գնահատանքի խոսքով ներկաներին դիմեց Վեհափառ Հայրապետը՝ ի մասնավորի ասելով. *«Հայոց կյանքի հորիզոնի վրա նոր արևածագ է, նոր ուժգնությամբ է ճառագայթում հույսի ու հավատի լույսը մեր կյանքի վրա: Մենք այս ժամանակի օրհնյալ զավակներն ենք, որ առավելաբար պարտք ունենք մեր հայրենիքի այդ լույսը, մեր հայրենիքի ապագայի հանդեպ հավատքը առավել զորացնելու, ամրացնելու, աննահանջ դարձնելու, անդառնալի դարձնելու: Այսօր Հայաստանն ազատ է, անկախ է, Արցախը ազատագրված է: Հակառակ բոլոր դժվարություններին մենք տեսնում ենք զարգացումը, առաջընթացը մեր կյանքի: Այսօր հայորդիք վերադառնում են հայրենի երկիր, գալիս են իրենց տունը կառուցելու մեր հայրենի սրբազան հողում: Նորոգվում են դպրոցները, կառուցվում են նոր ճանապարհներ, գեղեցկանում է Երևանը, բարվոքվում է կյանքը՝ հույսով, հավատով և լավատեսությամբ լցված»:*

Հանդիսությունն ավարտվեց Հայոց Հայրապետի օրհնությամբ և Տերունական աղոթքով:

Հոկտեմբերի 23-ի առավոտյան Նորին Սրբությունը Ս. Գրիգոր Նարեկացի եկեղեցու բակում նախ կատարեց տնկվող մշտադալար ծառի օրհնությունը, ապա Տնօրինեք և հրաժեշտի խոսք ասաց Գլիվենտից մեկնելուց առաջ:

Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը կեսօրին մեկնեց Միլուոքի (Ուիսքոնսոն): Օդանավակայանից Նորին Սրբությունը առաջնորդվեց Սեյնթ

Ֆրանսիա Սեմինըրի, ուր Միլոտքի կաթուղիկ առաջնորդարանի արքեպիսկոպոս Տիմոթի Տոլնը ընդունելություն էր կազմակերպել միջեկեղեցական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ:

Այս ընդունելության համար շնորհակալության իր խոսքում Գարեգին Երկրորդ Կաթողիկոսն ասաց. *«Ուրախ եմ, որ Հովվապետական այցով գտնվելով Միացյալ Նահանգներում՝ ջերմ ընդունելության եմ արժանանում ինչպես մեր ժողովրդի հավատավոր զավակների, այնպես էլ քույր Եկեղեցիների և տարբեր կրոնների ներկայացուցիչների կողմից, որը մեծ ուրախություն և մխիթարություն է պարգևում»:*

Վեհափառ Հայրապետը հանդիպման ավարտին մի լանջախաչ նվիրեց Տիմոթի արքեպիսկոպոս Տոլնին, ապա ուղևորվեց Ռեյսինի (Ուիսքանսն) Սինեա կենտրոնը, ուր հանդիպեց շրջանի հայ եկեղեցիների ծխական խորհուրդների ատենապետներին և անդամներին, հայ վարժարանների ուսուցիչներին, երիտասարդական կազմակերպությունների և տիկնանց միությունների անդամների հետ:

Ժամը 19.00-ին «Հրաշափառի» արարողությամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մուտք գործեց Ռեյսինի Ս. Մեսրոպ եկեղեցի, ուր իր հովվապետին էր սպասում հավատացյալների հոծ բազմությունը: Նորին Սրբությանը այս եկեղեցի բարիգալստյան խոսքով դիմելով Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը ասաց. «Ամերիկայի Արեւելեան թեմին համար բացառիկ ուրախութեան առիթ է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Հովուապետական այցելութիւնը՝ երբ բոլորս Հիւսիսէն-Հարաւ, Արեւելքէն-Արեւմտուտք կը վայելենք ներկայութիւնը մեր սիրելի Հայրապետին՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.ի: «Հովուական այցելութիւն՝ հաւատքը տուն բերող» կարգախօսն է այցելութեանը Նորին Սրբութեան, որ որպէս բարի հովիւ՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետը կ'այցելէ մեր թեմի մեծ ու փոքր ծուխերը՝ ցոյց տալու համար իր հոգածութիւնն ու սէրը Իր հօտին հանդէպ, Իրեն հետ բերելով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի օրհնութիւնները եւ ողջոյնները մեր հայրենի քոյրերուն եւ եղբայրներուն»:

Այնուհետև օրհնության և գնահատանքի իր խոսքը բերեց Նորին Սրբությունը՝ ասելով. *«Փառք եմ տալիս Աստծուն, որ մեր ժողովուրդը շարունակում է ապրել որպէս արժանավոր զավակը Քրիստոսի, մեր հավատը մեր մաշկի գույնն է դարձել և այս պատճառով երբ ասում ենք հայ, հասկանում ենք քրիստոնյա և քրիստոնեական հավատը, որ ունենք Աստծո հանդէպ, մեզ ազատել է ամեն տեսակ վտանգներից»:*

Աստծո սիրո համար մենք նահատակվեցինք, Աստծո սիրո համար Գողգոթա բարձրացանք, սակայն միշտ ապրեցինք հարության հավատով, որովհետև մենք երբեք չհեռացանք մեր Տիրոջից և Տերը մեզ երբեք մենակ չթողեց մեր տառապանքի մեջ: Հարությունն է ուղեկցել մեր ժողովրդին պատմության ընթացքում, հարությունը այս եկեղեցին է, որ ձեր հայրերը կառուցել են, և ուր դուք աղոթում եք առ Աստված: Պահեցեք ձեր հավատը առկայծ և բարի գործեր կատարեցեք ձեր հավատից բխող»:

Հայրապետական այս պատգամից հետո Նորին Սրբությունը մի սրբանկար նվիրեց Ս. Մեսրոպ եկեղեցուն և մի լանջախաչ եկեղեցու հովիվ Տ. Եփրեմ ավագ քահանա Գրըճյանին:

Ռեյսինի Ս. Մեսրոպ եկեղեցու սրահում կազմակերպված ընդունելությունից հետո Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը մեկնեց Զիկագո:

Հոկտեմբերի 24-ի առավոտյան Նորին Սրբությունը հանդիպեց Կաթոլիկ Եկեղեցու Զիկագոյի կարդինալ Ջորջին: Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին Հայոց և Կաթոլիկ Եկեղեցիների հարաբերություններին ու գործակցությանը վերաբերվող հարցեր: Ի հիշատակ այս հանդիպման Հայոց Հայրապետը Զիկագոյի կարդինալին նվիրեց ոսկեգոծ լանջախաչ:

Կեսօրին Վեհափառ Հայրապետը կատարեց Զիկագոյի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու նոր պատրաստված և գեղակերտ դռների օծումը: Այնուհետև եկեղեցուն կից սրահում տեղի ունեցավ հանդիպում, որի ընթացքում Նորին Սրբությունը պատասխանեց տեղի հայ համայնքի անդամներին հուզող հարցերին:

Վեհափառ Հայրապետը ապա այցելեց Էվնսթնի Ս. Հակոբ եկեղեցու բարերարներից տեր և տիկին Փան և Մարի Իփեճյանների բնակարանը, ուր Տնօրինների արարողություն կատարեց համահունչ ԱՄՆ Արևելյան թեմի «Եկեղեցին և Տունը մեկ հոգի դարձած» կարգախոսին: Տնօրինների արարողությանը ներկա էին բազմաթիվ հրավիրյալներ:

Ս. Պողոս - Ս. Պետրոս հույն ուղղափառ եկեղեցում 17.00-ին տեղի ունեցավ «Հրաշափառի» արարողություն: Հայոց Հայրապետին բարիգալստյան խոսք ասացին եկեղեցու ավագերեցը և Խաժակ Սրբազանը:

Հավաքվածներին այնուհետև հայրապետական իր պատգամը ուղղեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ ասելով. *«Փառքդ շատ լինի, Տեր, հույսդ մեծ լինի, ժողովուրդդ հայոց: Մեծ եղեռնից տասնամյակներ անց՝ Ամերիկայի այս օրհնյալ հողի վրա տունդ ես վերստին կանգնեցրել, հոգևոր և ազգային կյանքդ շենացրել: Երջանկահիշատակ մեր Հայրապետներից Վազգեն Առաջինը հայ ժողովրդի հոգևոր վերածնունդը կոչել է «Հայ հավատի հրաշքը»: Ամերիկայի հայությունը վառ վկայությունն է հայ ժողովրդի հարության հրաշքի, նրա վերածնվելու գործության, որի ակունքը կյանքի հավատքն է Քրիստոսով: Միբեյիներ, ձեր ընտանիքների կյանքի հավատքն է Արևելյան թեմի պատմությունը: Այն սկիզբ է առնում պանդխտության մեջ ձեր հայրերի տքնաջան աշխատանքով, արդար վաստակով և այս վաստակի արդյունքը Հայ Եկեղեցիին, հայ դպրոցին, ազգային խնամատար և մշակութային հաստատություններին ընծայաբերումով, զոհողությամբ ու անմնացորդ ծառայությամբ ազգային կյանքին»:*

Ի հիշատակ այս այցելության Հայոց Հայրապետը մի խաչքար և սրբապատկեր նվիրեց եկեղեցու ավագերեցին: Հուշանվերներ հանձնվեցին նաև Զիկագոյի և շրջակայքի հայ եկեղեցիների հովիվներին:

Այնուհետև եկեղեցուն կից սրահում տեղի ունեցավ հանդիպում և Աջհամբույր:

Հոկտեմբերի 25-ի առավոտյան Վեհափառ Հայրապետը այցելեց Զիկագոյի կրոնական առաջնորդների խորհուրդ:

Օրվա երկրորդ կեսին Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը

ուղևորվեց Մինեսոտա:

Վեհափառ Հայրապետը 17.00-ին «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց տեղի Ս. Սահակ եկեղեցի: Արարողությանը ներկա էին քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներ, եկեղեցու ծխական խորհրդի անդամներ, եկեղեցական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ և մեծ թվով հավատացյալներ:

Հայոց Հայրապետը Ս. Էջմիածնից բերված մի սկիհ նվիրելով եկեղեցուն՝ հավաքվածներին ուղղված իր պատգամում ասաց. *«Ձեր հոգու մեջ կրեք Հայաստանի հույսերն ու տեսիլքները, Ձեր սրտի մեջ կրեք Ս. Էջմիածնի լուսեղեն պատկերը և կապրեք հավերժ, կապրեք հայաշունչ, կապրեք Ս. Սահակի և Ս. Մեսրոպի հետ, կապրեք Ս. Նարեկացու հետ, Ձեր շուրթերին կհնչի աղոթքը Շնորհալու, Ձեր շուրթերին կհնչի երգը Կոմիտասի և Ձեր հոգին արի կլինի Վարդանանց շնչով ու ոգով»:*

«Հրաշափառի» արարողությունից հետո, ձեռամբ Վեհափառ Հայրապետի, օծվեց եկեղեցու մկրտարանը, որի, ինչպես նաև եկեղեցու, գլխավոր բարերարներն են Սթիվն և Շաքե Սքալները:

Հոկտեմբերի 26-ին Վեհափառ Հայրապետը այցելեց Մինեսոտայի Սուրբ Թովմաս համալսարան, որտեղ բարերարությամբ Ջերալդ Գաֆեսճյանի ուսանում են Մայր Աթոռի միաբաններից:

Սուրբ Թովմաս համալսարանի ռեկտոր Հայր Դենիս Դիսը պատվո դոկտորի վկայական հանձնեց Վեհափառ Հայրապետին: Նորին Սրբությունը շնորհակալություն հայտնեց այս կոչման, ինչպես նաև Մայր Աթոռի միաբանների հանդեպ ցուցաբերվող հոգածության համար:

Ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի այնուհետև կազմակերպվեց հյուրասիրություն, որին ներկա էին Մինեսոտայի քաղաքապետը, Կաթոլիկ Եկեղեցու տեղի արքեպիսկոպոսը, տեր և տիկին Քաֆեսճյանները իրենց զավակների հետ, ինչպես նաև մի շարք այլ հրավիրյալներ: Հյուրասիրության ավարտին հայրապետական Սրբատառ Կոնդակով Ջերալդ Քաֆեսճյանը պարգևատրվեց «Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ» շքանշանով՝ ի գնահատություն ազգային-եկեղեցական կյանքից ներս իր կատարած բարերարությունների (տե՛ս «Էջմիածին», 2007, Թ, էջ 23):

Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը երեկոյան վերադարձավ Նյու Յորք: Այստեղ Մետրոպոլիտեն ակումբում հյուրասիրություն էր կազմակերպել Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը:

Հոկտեմբերի 27-ի առավոտյան Վեհափառ Հայրապետը «Հրաշափառ»-ի արարողությամբ մուտք գործեց Ֆերլոնի Սրբոց Նահատակաց եկեղեցի, ուր հավաքվել էին 500 դպրոցականներ և ավելի քան 200 ուսուցիչներ և ծնողներ: Դիմելով հավաքվածներին՝ Նորին Սրբությունն ասաց. *«Այս եկեղեցին այսօր լեցուն է հրեշտակներով: Դուք տեսնո՞ւմ եք հրեշտակներ այս եկեղեցու մեջ՝ ոչ: Դուք եք հրեշտակները և Մենք սիրում ենք ձեզ, որովհետև դուք Մեր հրեշտակներն եք: Այժմ, երբ կանգնած եմ ձեր դիմաց, մտածում եմ Մեր կյանքի ու առաքելության նշանակության մասին: Մենք ամեն օր քարոզում և աղոթում ենք, որպեսզի Աստված ստեղծի մի աշխարհ, որի մեջ մենք կարողանանք ապրել որպես մանուկներ՝ մաքուր սրտով, պատվով և սի-*

րով»:

Ի հիշատակ այս հանդիպման Նորին Սրբությունը մի սրբանկար նվիրեց Սրբոց Ղևոնդյանց եկեղեցուն:

«Հրաշափառ»-ի արարողությունից հետո եկեղեցուն կից սրահում կազմակերպվեց ընդունելություն, որը սկսվեց ՀՀ և ԱՄՆ պետական օրհներգերի կատարմամբ: Նորին Սրբությանը բարիգալստյան խոսք ասացին Սրբոց Ղևոնդյանց եկեղեցու հոգևոր Հովիվ Տ. Տիրան քին. Բոյաջյանը և առաջնորդարանի երիտասարդական և կրթական բաժանմունքի համակարգող Ջենիֆեր Մորիսը:

Նյու Յորքի և շրջակայքի երեք ամենօրյա հայկական վարժարանների և տասներկու միօրյա ու կիրակնօրյա դպրոցների աշակերտները ներկայացրեցին գեղարվեստական գեղեցիկ մի հայտագիր: Ամերիկահայ նոր սերնդին Վեհափառ Հայրապետը մաղթեց պահպանել ազգային դիմագիծը, դառնալ արժանավոր զավակները հայ ժողովրդի:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն այստեղից մեկնեց Էմբրսնի Տարեցների տուն, ուր կատարեց Տնօրինների արարողություն, օրհնեց այստեղ բնակվողներին, որոնց անունից շնորհակալության սրտի խոսք ասաց Տարեցների տան բնակիչ Տ. Վահրիճ ավ. քին. Շիրինյանը, ում Նորին Սրբությունը նվիրեց լանջախաչ:

Հայոց Հայրապետը այստեղից ուղևորվեց ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդարան, ուր նախագահեց Երիտասարդաց կազմակերպության կենտրոնական խորհրդի ժողովին՝ մոտիկից ծանոթանալով և իր գնահատանքը հայտնելով խորհրդի ծրագրերին և գործունեությանը:

Ժամը 17.00-ին Նորին Սրբությունը Նյու Յորքի Ֆորտհամ համալսարանի սրահում հանդիպեց տեղի քոլեջներում սովորող երկու հարյուր ուսանողների հետ: Վեհափառ Հայրապետին հանդիսասրահի մուտքի երկու կողմերում շարք կազմած դիմավորեցին «Շուշի» պարախմբի անդամները հայկական տարազով:

Այստեղ Վեհափառ Հայրապետին ողջույնի բարիգալստյան խոսքով դիմեցին առաջնորդարանի քոլեջական ուսանողների հայտագրի համակարգող Զուլի Հովիվաճյանը և նրա օգնական Լիդա Քյուրջյանը: Ողջույնի խոսք ասացին նաև Թալին Խըթիկը (Չիկագոյի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ ծխական համայնքից), Գրեգորի Կյուրոյանը (Ուայթ Փլեյզնի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ ծխական համայնքից), Ալեքս Թոփաքբաշյանը (Ուինսթոն Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ եկեղեցու ծխական համայնքից) և Բեմադրիչ Կարլա Կարապետյանը: Երաժշտական կատարմամբ հանդես եկավ Կարինե Հովնանյանը (Չելթենհամի Ս. Երրորդություն ծխական համայնք):

Թեմակալ առաջնորդ Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանի խոսքից հետո հավաքվածներին հայրապետական իր պատգամը ուղղեց Հայոց Հայրապետը՝ ասելով. «Հայրապետական մեր այս այցելության համար որպես կարգախոս ընտրված են «Հայրապետական այցելություն՝ հավատքը տուն բերող» խոսքերը, որովհետև հավատքը այստեղ է, հավատքը Ձեր տների մեջ է, Ձեր սրտերի մեջ է, Ձեր եկեղեցիների մեջ է, Ձեր համայնքների, Ձեր հանդիսասրահների, Ձեր դպրոցների և Ձեր կյանքի մեջ: Մեր հավատքը մեզ բերեցին առաքյալները, մեր հավատքը մեզ բերեցին մեր եկեղեցու հայրերը՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորիչը, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցը և Ս. Սահակ Պարթևը: Նրանք են, որ շաղախեցին մեր հավատքը մեր կյանքով, մեր ինքնությամբ, մեր նկարագրով և մեր անվամբ: Իմ այցելությունը մեկ նպատակ ունի՝

հիշելով այս բոլորը մեր հավատքը ավելի վառ պահել և ուխտել, որ հավատարիմ պետք է մնանք մեր հայրերի հավատքին»:

Հոկտեմբերի 28-ին ձեռամբ Վեհափառ Հայրապետի Ս. Պատարագ մատուցվեց Նյու Յորքի Ս. Վարդան Մայր Տաճարում: Մինչ Ս. Պատարագի մատուցումը բարի-գալստյան խոսք ասաց թեմակալ առաջնորդ Խաժակ Սրբազանը՝ շեշտելով, որ Հայոց Հայրապետի այցելությունը խանդավառ մթնոլորտ է ստեղծել բոլոր ծխերում:

Հրնթացս Ս. Պատարագի՝ Տերունական աղոթքից առաջ, հավաքվածներին Հայրապետական իր պատգամը ուղղեց Նորին Սրբությունը:

**Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ՔԱՐՈԶԸ ՆՅՈՒ ՅՈՐԹԻ Ս. ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ
ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ**

(28 հոկտեմբերի 2007 թ.)

«Հաստատուն մնացեք ի Տեր»

(Փիլ. Դ 1)

«Եթե Տերը տունը չկառուցի, իզուր են չար-չարվում այն կառուցողները, եթե Տերը քաղաքը չպահպանի, իզուր են հսկում պահապանները նրա»:

(Սղմ. ՃԻԶ)

*Միրելի և հարազատ զավակներ
Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու.*

Միաձնաէջ Մայր Տաճարում մատուցված աղոթքով սկսեցինք Հովվապետական Մեր այցելությունը ձեզ՝ Մեր հոգում բազմապատկված ուրախությամբ, որ Աստծո կամքով Մեզ կրկին առիթ է շնորհվում Սուրբ Էջմիածնից աստվածային շնորհ և օրհնություն բաշխելու Ամերիկայում ապրող հավատացյալ մեր ժողովրդին, որ մեծ սիրով և բազում զոհողություններով պահպանում է հավատքի իր վկայությունը:

Հովվապետական մեկամսյա այցի ընթացքում աղոթեցինք Արևելյան թեմի հավատավոր զավակներիդ հետ, խոսեցինք ու լսեցինք ձեզ, իբրև Հովվապետ ուրախացանք ձեր հաջողություններով, մտահոգվեցինք ձեր առջև ծառացող խնդիրներով և մարտահրավերներով: Մենք տեսանք ձեր հանձնառությունները և հաղորդ դարձանք ձեր ջանքերին, որոնցով պայծառ են ձեր եկեղեցիները, լուսավոր՝ դպրոցները, շեն ու գորացյալ հոգևոր ու ազգային կյանքը: Դուք անմնացորդ նվիրում եք բերում, որպեսզի հավատքի լույսը, որ Տիրոջ ողորմությամբ ծագեց Արարատի փեշերին ու վահան եղավ մեր ժողովրդին հողմերի դեմ և լուսավորեց նրա տարագրության ճանապարհները, շարունակի ապրել մեր կյանքում, ապրել մեր զավակների հոգում և առաջնորդել մեր ժողովրդի ընթացքը:

Այսօր այս Սուրբ Տաճարի կամարների ներքո փառք և գոհություն ենք առաքում առ Աստված, որ Հյուսիսային Ամերիկայի Արևելյան թեմի մեր Եկեղեցու մեծ ընտանիքը՝ իր հավատացյալներով, բարերարների բույլով և հոգևորական դասով համախումբ, ապրում և գործում է հաստատուն ի Տեր, Աստծո Սուրբ Աջից ճառագող շնորհքով և Աստծո խնամքի ներքո, Նրա ներկայության հավատով:

Հին և Նոր Կտակարանների Սուրբ Գրքերը պատմում են մեզ Աստծո Հայտնությունը մարդկության պատմության մեջ և մարդու կյանքում: Աստված Իր Միածին Որդուն ուղարկելով աշխարհ, Իրեն, Իր բնությունը կամեցավ հայտնել մեզ, որպեսզի հարազատորեն և ճշմարտորեն Իրեն ճանաչելով՝ սիրենք Նրան և բնակվենք Իր մեջ, և Նա բնակվի մեր մեջ Իր օրհնությամբ ու պարգևներով:

Աստված մեր մեջ բնակվում է Իր արարչագործությամբ, ստեղծագործելու՝ մեզ պարգևած գործությամբ: Արդարև, Աստված աղբյուր է յուրաքանչյուր գոյության և ամեն բարության: Եվ երբ ճանաչում ու զգում ենք այս իրողությունը՝ մենք էլ հրաշքով դառնում ենք աղբյուր բարյաց, աղբյուր գիտության ու արարումի: Աստված մեր մեջ բնակվում է Իր սիրով, որով ստեղծել է արարչությունը և որով խնամում է, որով փրկել է մարդուն, որպեսզի նա մաքուր սրտի կատարյալ հավատով հաստատուն մնա դեպի իր Արարիչը ընթացքի մեջ՝ միշտ հայցելով շնորհը, սերը և աստվածային սրբարար գործությունը՝ լինելու աստվածային Սուրբ ընտանիք:

Փառք և գոհություն ենք վերառաքում առ Աստված, որ շնորհ է պարգևել նաև մեր ժողովրդին՝ Իր երկու առաքյալներով հրավիրելով մեզ մաս կազմելու Իր ընտանիքին: Մեզ շնորհել է նաև մեր Հավատքի Հորը՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչին որպես հոգեխնամ առաջնորդ, որ առանց մոլորվելու մենք գտնենք Աստծո տունը Հայոց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցում և ինչպես մեր հայրերը՝ հավիտենական ուխտ կնքենք մեր Փրկչի հետ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում:

Մենք բոլորս անդամն ենք Աստծո հաստատած հոգևոր ընտանիքի, Էջմիածնադրոշմ հայոց ազգի, որի բարեկարգության և բարօրության համար պարտավոր ենք հոգալ՝ որպես վկայություն առ Աստված սիրո, որպես վկայություն մեր կյանքում Աստծո ներկայության: Բոլորս Աստծո տաճարներ ենք և միայն Աստծո բնակությանն արժանի սրտեր և հոգիներ պարտավոր ենք ունենալ, քանզի Աստված չի կարող բնակվել չարիքով կամ սատանայական խորհուրդներով հագեցած, հնարամիտ, շահախնդիր, կեղծավոր և հաճոյալի մարդկանց մեջ: Այնտեղ, ուր Աստված չի կարող բնակվել, այնտեղ սկսվում է ստեղծագործական խաթարումը, ավերը, թալանը, մսխումը և կործանումը: Հիրավի՝

Եթե Տերը տունը չկառուցի, իզուր են շարչարվում այն կառուցողները,

եթե Տերը քաղաքը չպահպանի, իզուր են հսկում պահապանները նրա:

Տիրախնամ ձեր թեմում այս տարվա առաջնորդող գաղափարական է հռչակվել «Եկեղեցի և տուն-մեկ հոգի դարձած» կարգախոսը: Ընտանիքը միշտ նկատվել է ինչպես Եկեղեցու, նույնպես և արդար հասարակական կյանքի հիմքը և հանդիսանում է հոգու սնուցման ու ներշնչանքի առաջին աղբյուր, ազնիվ ու անկեղծ հոգածությամբ՝ կրթիչ և դաստիարակիչ միջավայր: Այն բոլոր արժեքները, որ կազմում են ընտանիքի հոգին, փոխանցվում են զավակներին, նաև՝ ազնվություն, արդա-

րություն, ճշմարտասեր հոգի, աշխատասեր կամք ու արժանավոր նպատակի նվիրում, շնորհներ, որոնցով կենդանի է մարդու հոգին և ոչ մեռած: Ինչպես երջանկահիշատակ Գարեգին Ա Հովսեփյան կաթողիկոսն է ասել. «Հայ ընտանիքը Եկեղեցու մանրանկարն է, որի առաջին պաշտոնյան մայրն է»:

Մեր ժողովուրդը ընտանեկան առաքինի կյանքը նկարագրել և շրջագծել է «ընտանեկան սրբություն» բնորոշմամբ: Սրբությունը Աստծո ստորոգելին է և Նրանից է միայն բխում ու տարածվում: Սրբությունը առաքինի վարք ու բարի գործեր կատարել չէ միայն: Որքան էլ այս հասկացողությունները կարևոր լինեն, չեն կարող լիարժեք պարփակել և ամբողջական ու հարազատ ներկայացնել սրբության իմաստն ու նշանակությունը: Սրբությունն Աստծո հետ մարդու առնչությունն է և դրանից բխած ընթացքն ու գործերը: Ինչո՞ւ է Եկեղեցին Սուրբ: Որովհետև Աստծո կողմից է հիմնված և Աստծո գործն է անում: Ինչո՞ւ են Ավետարանը, առաքյալները, սկիհը կամ խաչը սուրբ: Որովհետև Աստծո խոսքն են, Աստծո ընտրյալները, Նրա մարմինն ու արյունը մեզ բերողը և Աստծո՝ մեզ տված փրկության նշանը:

Մեր ժողովրդի համար հայ ընտանիքը նույնպես սուրբ է, որովհետև ստեղծողն Ինքն Աստված է: Ընտանիքի միջոցով Աստված կյանք պարգևելով՝ տնօրինել է, որ այդ միջավայրի մեջ, հավատքի, հույսի և սիրո առաքինություններով մարդը աճի և զարգանա՝ ընթանալով դեպի բարին ու կատարյալը: Այդ է ընտանիքի սուրբ նկարագիրն ու առաքելությունը: Դժբախտաբար, այսօր փոխվում է ընտանիքի ճշմարիտ բնույթը, նույնիսկ անտեսվում է հիմնական սկզբունքը՝ այր և կնոջ աստվածային սիրով պսակված միությունը և որդեծնությամբ բախտավորվելու և երջանկանալու պատիվը: Մենք չենք կարող ընդունելի համարել և անտարբեր մնալ այս ցավալի իրականության հանդեպ, որքան էլ արդիական հնչեղություն ունենան, որքան էլ ժողովրդավարության և մարդու իրավունքի պաշտպանության անվան ներքո հանդես գան: Եկեղեցու պարտքն է Աստծո Օրենքը գործադրել: Եկեղեցու պարտքն է Աստծո Կամքը, աստվածադիր կյանքը ցոլացնել: Եկեղեցին, որպես ընտանիք, պետք է ճանաչի և պաշտպանի ու պահպանի այն, ինչը Աստված է կազմել ու կարգավորել:

Մեր Հայրապետական կոչն է բոլորիդ՝ ամուր պահել և պահպանել հայ ընտանիքը, նրա աստվածային նկարագիրն ու հայկական դիմագիծը: Հայ ընտանիքը մանրակերտ մի մատուռ է, փոքրիկ հայրենիք, բարության և արիության օրրան, առաջին դպրոցը, հոգևոր բարոյական արժեքների առաջին սնուցողը: Ոչ մեկ հիմք և պատճառ մենք չենք տեսնում փոխելու հայ ընտանիքի նկարագիրը: «Հաստատուն մնացեք ի Տեր», սիրելիներ: Այս է մեր հավիտենական նշանաբանը՝ պահպանել ամեն հոգևոր նվաճում և արժեք ծնող մայր՝ հայ ընտանիքը, որպեսզի հավատքի, հույսի և սիրո երեքսրբյան շնորհներով պահպանենք ու զարթոյալ նորոգենք մեր միասնական կյանքը մեր մեծ ընտանիքում՝ Հայ Եկեղեցու հարկի ներքո և իրականություն դարձնենք մեր իդձերն ու ձգտումները մեր մեծ տան մեջ՝ հայոց Հայրենիքում: Հայրապետական մեր հորդորն է. «Հաստատուն մնացեք ի Տեր», քանզի

Եթե Տերը տունը չկառուցի, իզուր են չարչարվում այն կառուցողները,
եթե Տերը քաղաքը չպահպանի, իզուր են հսկում պահպանները նրա:

Աստծուն ապավինած՝ կառուցենք մեր Հայրենիքի ազատ կյանքը, որ սերունդներ շարունակ մեր ժողովրդի մեծ զավակների երազն է եղել: Այսօր Մեր ձգտումն է տեսնել մեր Հայրենիքը բարօր ու բարեկեցիկ, գիտությամբ, մշակույթով, հավատավոր հոգու ազնիվ լույսով պայծառ: Այսօր ավելի հուսառատ են մեր սրտերը և լավատես են մեր հոգիները, քանզի արդյունավորվում են մեր ժողովրդի համախումբ ջանքերը ի սեր Հայրենիքի, նաև ավելի մոտ ենք տեսնում Արցախի հայության ազատ ապրելու իրավունքի ճանաչումը և Հայոց ցեղասպանության համընդհանուր ընդունումն ու դատապարտումը: Հավատքով զորացած պաշտպանենք մեր արդար իրավունքները, որոնց ճանաչումն ու հաղթանակը քայլ պիտի լինեն առանց բռնությունների, խաղաղ աշխարհի ընթացքների մեջ:

Մեր Տիրոջ խաղաղությունն ենք հայցում աշխարհին, ձեր կյանքին և կրկին օրհնում ու հանձնարարում ենք ձեզ. «Հաստատուն մնացեք ի Տեր»: Նրանով գիտենք՝ ինչ գրահ հագնել չարին հանդիման, ինչ վահան պարզել ստին ընդդեմ: Նրանով կենդանի է մեր հոգին և առատաբուխ ակունք է կենդանության՝ ճշմարտությամբ ու խաղաղությամբ բարեբեր:

Մեր գնահատանքն ենք բերում Ձեզ, սիրելի Սրբազան, որ անձնվեր սպասավորներ մեր Եկեղեցու և արդյունաշատ հոգևոր վաստակ ունեք Միացյալ Նահանգների Արևելյան թեմում: Մեր գնահատանքն ենք բերում ձեզ՝ ուխտապահ սպասավորներ մեր Եկեղեցու, մեծարգո բարերարներ, Թեմական վարչությանց անդամներ, կրթության ու մշակույթի նվիրյալներ, մեր սիրելի ու հարազատ ժողովուրդ, ձեր անմնացորդ ջանքերի ու նվիրումի համար, եկեղեցասեր ու ազգասեր ձեր ոգու համար, մեր Եկեղեցուն, մեր Հայրենիքին մատուցած ծառայությունների համար:

Աղոթում ենք առ Աստված, որ միշտ խաղաղ, բարօր ու բարգավաճ պահպանի Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, միշտ շեն ու պայծառ՝ հայոց Արևելյան թեմը, մեր Սուրբ Եկեղեցին, որ շարունակի լինել հոգևոր մեր տունը՝ Իր հաստատած, կառուցած ու պահպանած:

Մնանք հաստատուն ի Տեր, և թող Տերը մեր՝ Հիսուս Քրիստոս առաջնորդի մեր ճանապարհները, խնամի ու արդյունավորի մեր գործերը, որ լինեն արդար ու բարերար՝ ի սեր Իր հավիտենական փառքի, Իր փրկագործ կենսաբեր տնօրինության: Ամեն:

Հավարտ Ս. Պատարագի Մայր Աթոռի դիվանապետ Տ. Արշակ եպս. Խաչատրյանը ընթերցեց Հայրապետական Սրբատառ Կոնդակը, որով Նորին Սրբությունը պաշտոնապես հաստատում է «Ս. Էջմիածնի բարեկամներ» հիմնադրամը, որպեսզի այն մշտական նեցուկ և ապավինություն դառնա Մայր Աթոռին:

Նույն օրը, հետմիջօրեին, ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի, հանդիսավոր ճաշկերույթ կազմակերպվեց Գրանդ Հայաթ պանդոկում, որին մասնակցեց յոթ հարյուր հոգի ոչ միայն ամերիկահայ համայնքից, այլև հատուկ այս նպատակով Հայաստանից, Սիրիայից, Ֆրանսիայից, Արգենտինայից, Կանադայից և Թուրքիայից եկած հայորդիներ: Այս հանդիսությունը վարեցին Սարգիս Ճեպեճյանը և Արա Նազըրյան-Հարությունյանը: ԱՄՆ և ՀՀ օրհներգերը կատարեցին Անուշ Պարզլին և Վա-

դարշակ Օհանյանը:

Վեհափառ Հայրապետին բարիգալստյան խոսքով դիմեցին այս հանդիսության կազմակերպման կարգադիր հանձնախմբի ատենապետ Հրանտ Գյուլյանը, Թեմական խորհրդի ատենապետ Ասկեր Թադոսյանը, ԱՄՆ-ում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան Թաթուլ Մարգարյանը, ԱՄՆ հայոց Արևմտյան թեմի առաջնորդ Տ. Հովնան արքեպս. Տերտերյանը, Հայրապետական այս այցելության կենտրոնական հանձնախմբի ատենապետ Ջեյմս Գալուստյանը, ՀԲԸՄ նախագահ Պերճ Մեղրակյանը, «Մարոյան» հաստատության տնօրեն Հայկ Մարտիկյանը: Վերջինս Հայոց Հայրապետին նվիրեց նաև Վիլյամ Մարոյանի՝ ջրաներկով արված մի նկար:

Գեղարվեստական կատարումներով հանդես եկան երգչուհի Տաթևիկ Հովհաննիսյանը, դաշնակահարներ Տիգրան Մկրտիչյանը և Վահրապ Կյուրճյանը, դուդուկահար Ռուբիկ Վարդանյանը, ջութակահար Սամի Մերսինյանը, Անուշ Պազրլին և Վաղարշակ Օհանյանը (զուգերգ):

Հանդիսության ընթացքում ցուցադրվեց Մայր Աթոռի կողմից անցնող ութ տարիների ընթացքում իրականացված եկեղեցաշինական, բարեսիրական առողջապահական և կրթական ծրագրերը ներկայացնող մի ժապավեն:

Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանը իր խոսքում ասաց. «Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի այցելութիւնը Ամերիկայի Արեւելեան թեմ, անցնող մօտ երեսուն օրերու ընթացքին, աննախընթաց երեւոյթ մը ստեղծեց. ինչպէս վերնատան մէջ երբ առաքելները միասին սեղան նստած էին՝ եւ երբ Ս. Հոգին կրակի նման անոնց վրայ իջաւ, պահ մը շփոթեցան, սակայն Ս. Հոգիով զօրացած Քրիստոսի ճշմարիտ աշակերտները դարձան: Այդ նոյն երեւոյթը այսօր զգալի դարձաւ մեր բոլոր ծովսեւորուն մէջ, ուր որ Վեհափառ Հայրապետը այցելեց. մեծէն փոքրը, Հիւսիսէն Հարաւ, Արեւելքէն Արեւմուտք, ուր որ գնաց Վեհափառ Հայրը Իր խօսքով, Իր անձով, Իր սիրոյ արտայայտութեամբ եւ Իր պատգամներով հոգեւոր մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց: Նորին Սրբութիւնը մեզի յիշեցուց թէ ուր է մեր տունը, հայկական տունը՝ սուրբ տուն է, հիմնուած Քրիստոսի հաւատքին վրայ, զարդարուած մեր ազգային-մշակութային գեղեցիկ աւանդութիւններով: Վեհափառ Հայրապետը այդ է որ յիշեցուց մեզի: Քսաներորդ դարուն մեր ժողովուրդին վիճակուած դժբախտութիւններուն պատճառաւ Հայ ժողովուրդը որոշ չափով հեռացաւ իր արմատներէն, Եղեռնի պատճառաւ, Հայաստանի սովետականացումով, եւ այլ ընդհանրական երեւոյթներու պատճառաւ հեռացաւ իր արմատներէն: Ամենայն Հայոց Հայրապետը այս նոր դարուն, ազատ ու անկախ Հայրենիքի շունչով մեզի յիշեցուց թէ եթէ առողջ Հայ տուն կայ՝ առողջ Հայ Եկեղեցի կայ եւ կա՛յ առողջ Հայոց Հայրենիք եւ հայկական իրականութիւն: Երախտապարտ ենք Վեհափառ Տէր, Ձեր հայրական հոգածութեան համար, երախտապարտ ենք ձեր օրհնութեան համար եւ երախտապարտ ենք ձեր պատգամներուն համար»:

Խաժակ Սրբազանը նաև նշեց, որ Նորին Սրբության այցելության առաջ բերած խանդավառ մթնոլորտում Բաթն Ռուժի (Լուզիանա) Ս. Կարապետ եկեղեցու ծխական խորհրդի ատենապետ Վազգեն Գալթաթյանի հորեղբայրը՝ Մարգիս Գալթաթյանը Մայր Աթոռի թանգարանին է նվիրել Լևոն թագավորի

գահակալության շրջանին վերաբերվող հիշատակներ, ինչպես նաև Արևելյան թեմի ծխերը 350.000 դոլար նվիրատվությամբ իրենց մասնակցությունն են բերել «Հաբիթաթի կողմից Հայաստանում անապահով ընտանիքների համար կառուցվող և «Գարեգին Բ» անվանումը կրող տնաշինական ծրագրին: Որպես շնորհակալության արտահայտություն՝ Խաժակ Սրբազանը Ս. Վարդան մրցանակը հանձնեց Հայրապետական այցելությունը համակարգող Լին Բեյլեյանին:

Հավաքվածներին այնուհետև Հայրապետական օրհնության և գնահատանքի իր խոսքը բերեց Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը.

**Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԽՈՍՔԸ ԱՄՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԹԵՄ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ԱՌԻԹՈՎ ՆՅՈՒ ՅՈՐԳՈՒՄ ՏՐՎԱԾ
ՃԱՇԿԵՐՈՒՅԹԻ ԺԱՄԱՆԱԿ**

(28 հոկտեմբերի 2007 թ.)

Հոգևոր եղբայրներ, բարեպաշտ, հավատավոր զավակներ,

Ուրախ ենք մեծապես ձեզ կրկին հանդիպելու համար: Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից դեպի ձեզ ճանապարհվեցինք առ Աստված գոհության մաղթանքով, որ տարիներ անց վերստին պարզնեց Մեզ հնարավորությունը՝ այցելելու Ամերիկայի օրինյալ հողում ապրող հարազատ զավակներին մեր Եկեղեցու:

Մենք ուրախ ենք ողջունել և մեր հավատքի օրրան Սուրբ Էջմիածնից, Հայաստան և Արցախ հայրենի աշխարհից օրհնություն բերել ձեզ՝ Միացյալ Նահանգներում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան, մեծարգո Տիար Թաթուլ Մարգարյան, ՄԱԿ-ում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան մեծարգո Տիար Արմեն Մարտիրոսյան, ՀԲԸՄ նախագահ Տիար Պերճ Սեդրակյան, պետական այրեր և Ռաբի Շնայեր:

Աստծո նորմաձ կամքով է, որ ութ տարի առաջ ընտրվեցինք և կոչվեցինք Ամենայն Հայոց Հայրապետության՝ բազմելու Լուսավորչի գահին: Ազգային քաղաքական ողբերգական իրադարձությունների ծանր ապրումներով սկսեցինք մեր գործունեությունը: Բայց ապավինած Աստծուն և մեր ժողովրդի ուժերին՝ եկանք հույսով և տեսիլքով և գործեցինք որքան հնարավորությունները ներեցին: Հայաստանի անկախությունը և Արցախում հաստատված խաղաղությունը բարի հույս էին ավետում վերափոխումների և պահանջ դարձնում հրատապ գործունեությունը: Դուք տեսաք ֆիլմը, որը ներկայացնում է Մայր Աթոռի վերջին ութ տարիների գործունեությունը, կյանքի կոչված ծրագրերը հոգևոր կրթության ու դաստիարակության, վարչակազմակերպչական, հրատարակչական ու ընկերային ասպարեզներում: Պատեհ ենք նկատում մեկ անգամ ևս բերելու ձեզ Մեր գնահատանքի խոսքը:

Միբեկիներ, Հայրապետական անդրանիկ Մեր այցի օրերին, որ կատարեցինք Ամերիկայի հայոց Արևելյան թեմ մեր Եկեղեցու կյանքում մեծ տոնակատարության՝ քրիստոնեության պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի տարում, հորդոր ու կոչ ուղղեցինք ձեզ՝ աջակցություն և մասնակցություն բերելու Հայրենիքի առջև ծառա-

ցող խնդիրների հաղթահարմանը և նոր կյանքի կառուցմանը: Տեսանք որդիական սիրո ջերմ արձագանքը, որով դուք շտապեցիք գործել, հայրենաբնակ ձեր եղբայրների ու քույրերի հետ ջանք ու ներդրում բերել Հայրենիքի վերածնվող կյանքին: Դպրոցաշինության, առողջապահության, մշակույթի զարգացման, տնտեսության առաջընթացի, սոցիալական ապահովության, ճանապարհաշինարարության և այլ կարևոր ոլորտներ են ներառում ձեր կողմից կյանքի կոչված բազմաթիվ ծրագրերն ու նախաձեռնությունները: Ձեզանից շատերը հանձն առան նաև Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի ծրագրերի հովանավորությունը՝ նորոգելով ու կառուցելով եկեղեցիներ, եկեղեցապատկան կառույցներ, Հայորդյաց տներ՝ ներդրում բերելով եկեղեցականների պատրաստության, հայրենաբնակ մեր գավակների հոգևոր կրթության ու քրիստոնեական դաստիարակության գործին և այլ ծրագրերի:

Այս մեծ իրագործումների գոհունակության զգացումով Մեր բարձր գնահատանքն ենք բերում ձեզ ազգասեր ու հայրենասեր ձեր ոգու համար, Հայրենիքին բերած ձեր աջակցության, ազգային կյանքին՝ ներդրումի, նաև՝ անդուլ և աննկուն ձեր ջանքերի համար, որով Արևելյան թեմը շարունակում է մնալ շեն ու պայծառ: Եկել ենք սատարումի նոր հորդոր ուղղելու ձեզ: Հայրենիքը և մեր Սուրբ Եկեղեցին դեռևս զգում են ձեր աջակցության կարիքը: Դեռ անելիքներ ունենք երկրի առաջընթացի, ժողովրդի բարեկեցության, հոգևոր և մշակութային վերագարթոնքի ճանապարհին: Վերակառուցման ու բարեկարգման կարիքն ունեն բազմաթիվ գյուղական բնակավայրեր, տնտեսապես զարգանալու անհրաժեշտություն՝ սահմանային շրջանները: Դեռևս բազմաթիվ եկեղեցիներ կան, նաև հնագույն ու նշանավոր վանքեր, որ սպասում են նորոգության, բազմաթիվ բնակավայրեր կան, որ չունեն աղոթատներ: Հարկ է լրացնել քրիստոնեական իմացության պակասը, նաև շտկել արմատավորված թյուր իմացությունը, միտումնավոր ու սխալ մեկնաբանությունները հավատի ու քրիստոնեության և մեր Եկեղեցու մասին:

Եղեռնի և խորհրդային տարիների հարվածները և ցավագին հետևանքները իր մարմնի և հոգու վրա կրում է աշխարհասփյուռ մեր Եկեղեցին և ողջ ժողովուրդը: Փլուզված եկեղեցական կառույցը վերականգնված չէ Հայաստանում, Արցախում և Սփյուռքի որոշ թեմերում: Մառը պատերազմի պայմաններում, երբ էապես դժվարացան և մեծապես տկարացան Սփյուռքի թեմերի հետ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի կապերը, Սփյուռքի հայությունը՝ զերծ Սուրբ Էջմիածնի հոգևոր և վարչական լիարժեք և ամբողջական առաջնորդությունից, տարբեր երկրներում հաճախ հարկադրված եղավ ինքնուրույն կազմակերպելու և պահպանելու իր հոգևոր և ազգային կյանքը: Տարբեր երկրներում տիրող իրավիճակների արդյունքում եկեղեցական կյանքում ծնունդ առած հարցերն ու խնդիրները հաճախ վճռվել են տեղական անհրաժեշտությամբ, այդ պահին հարմար՝ երբեմն նույնիսկ՝ կամայական որոշումներով: Արդյունքում համայնքներում և թեմերում տեղ են գտել կանոնական, ծիսական և կազմակերպական բնույթի խախտումներ՝ շփոթություններ ու դժվարություններ առաջ բերելով մեր եկեղեցական կյանքի մեջ: Ոչ նվազ բարդությունների պատճառ է դառնում բացակայությունը Հայ Եկեղեցու Մահմանադրության և թեմական տիպային կանոնադրության՝ հաստատված մեր Եկեղեցու կանոնական սկզբունքների

և ավանդույթների վրա, որպեսզի պահպանվեն եկեղեցական կյանքի մեջ կանոնական ոգին ու սկզբունքները, և հիմնարար դրույթները ընդհանուր լինեն թեմերի ու համայնքների համար:

Այսօր Սփյուռքի հայության կարևորագույն հրամայականը ծխական կյանքը ազգային կյանքի կենտրոն դարձնելն է՝ լինի կանոնադրական, ծիսական բարեփոխման, արդյունավետ հովվական ծառայության, տեխնիկայի արդի հնարավորությունների օգտագործման, ընդդեմ նյութականացման՝ հոգևորի զորացման, թե այլ միջոցներով: Եղեռնից հետո չորրորդ սերունդն է Սփյուռքում, և աննվազ պիտի լինի մեր ջանքը սնուցելու և զորացնելու նոր սերնդի հոգում հավատքի ու սիրո կապը իր ինքնության հետ, իր ազգային և եկեղեցական կյանքի հետ: Ծիսական արարողությունը այսօր չի կարևորվում երիտասարդ սերնդի կողմից, երբ ունենալով լավագույն համալսարանական կրթություն, չունեն անհրաժեշտ հոգևոր և ազգային կրթություն, քրիստոնեական ճանաչողություն:

Քրիստոնեական ճանաչողության ու հավատքի զորացման, ազգային ժառանգության պահպանության հրամայականները պահանջում են կանոնական, կազմակերպական ու ծիսական հարցերի արագ արձագանքներ ու պատասխաններ, որպեսզի Եկեղեցու խնամքի ու հովվության ներքո բնականոն ընթանա մեր ժողովրդի հոգևոր ու ազգային կյանքը, որպեսզի խնդիրները այսուհետ վերաբերվեն ոչ թե պակասը լրացնելուն, այլ զարգացմանն ու առաջընթացին:

Բարեփոխումները Եկեղեցու պատմության և ավանդույթի մաս են կազմել և քննարկվել եպիսկոպոսական ու ազգային-եկեղեցական ժողովներում: Մեր Եկեղեցու հայրերը փոփոխություններին վերաբերվել են՝ նկատի առնելով կենսական անհրաժեշտությունը, թե որքանով է նպաստում հավատացյալի հոգևոր առաջընթացին, հավատի զորացմանը, Եկեղեցու պայծառությանն ու ամրապնդմանը, որքանով է պահպանում ընտանիքը, զորացնում և շենացնում ազգը: Այս ընթացքին հավատարիմ պիտի գործենք և այսօր մենք ձեզ հետ միասին:

Եթե 20-րդ դարը գոյատևելու ժամանակաշրջան էր մեր ժողովրդի համար, 21-րդ դարը վերածննդի ժամանակաշրջան պիտի լինի: Աստծո ողորմությամբ և մեր ժողովրդի նախանձախնդրությամբ պիտի հաղթահարենք հինգ տասնամյակ շարունակվող ներեկեղեցական պառակտումը: Ամենայն Հայոց Հայրապետության և Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության հանձնախմբերը այդ ուղղությամբ աշխատանքներ են իրականացնում, որոնք, հավատում ենք, պիտի հանգեն անհրաժեշտ արդյունքի՝ ի սեր մեր Եկեղեցու գործության ու պայծառության: Ներկայիս, երբ ազատ է Հայրենիքը, երբ միաբանությունը ազգի հրամայական պահանջ է, և խանգարող ու խոչընդոտ չեն այլևս քաղաքական իրավիճակներից բխող անջրպետվածությունն ու զգուշավորությունը, ժամանակն է, որ հաղթահարվեն նաև դրանց ցավալի հետևանքները:

Հայրենիքում և Սփյուռքում մեր Եկեղեցին պիտի շարունակի լինել հավատի լուսավոր ու պայծառ ակունք, մեր հայրենյաց ավանդներով սնուցող ակունք, ինչպես եղել է իր գոյության ողջ ընթացքում, դարեր շարունակ, փորձությունների ու նեղությունների մեջ, նահատակությունների ճանապարհին, պիտի լինի այսօր, երբ

հայոց երկնքում փայլում է հույսի աստղը:

Այսօր լավատես ու քաջալեր ենք բոլորս, քանզի խաղաղության մեջ մեր Հայրենիքը առաջընթաց է ապրում՝ հակառակ դժվարությունների, որոնք դեռևս առկա են: Համակարգային վերափոխումներին զուգընթաց նկատելի է կյանքի բարելավումը, տեսանելի են դառնում զարգացման ուղիներ ու հեռանկարներ: Մեր ժողովրդի զավակները ազատորեն կարող են այցելել Հայաստան և Արցախ, ճանաչել Հայրենիքը, խոնարհվել մեր սրբություններին: Շարունակական են դարձել համահայկական ծրագրերը, մշակութային ու մարզական միջոցառումները, որոնք ներշնչանք ու քաջալերություն են դառնում երիտասարդության համար: Հայրենիքի ազատ կյանքը դյուրին է դարձնում մեր ժողովրդի՝ միասնաբար ապրելու ձգտումը, իր իղձերը իրականացնելու, իր մտքի և հոգու կարողությունները օգտագործելու, իր տաղանդը դրսևորելու հնարավորությունները: Հայրենիքը եղել ու մնում է հույսը հայության, ներշնչանքն ու զորությունը, պարծանքն ու փառքը: Վերականգնած հայրենի պետականությունը, Հայաստանի ու Արցախի լուսավոր գալիքով վերածնված, աշխարհասփյուռ իր կենսական ուժերով միասնական՝ մեր ժողովուրդը կերտելու է իր կյանքի վերածնունդն ու հարատևությունը: Նվիրումով ու համատեղ պիտի շարունակենք ջանալ, որպեսզի Աստծո օրհնությամբ իրավական ճանաչում գտնի արցախահայության ազատ ապրելու իրավունքը, հաղթանակի մեր արդար դատը: Համատեղ ուժերով պիտի հասնենք նաև Հայոց ցեղասպանության համընդհանուր ճանաչմանը, որում իր կարևորությամբ պատմության գնահատանքին է արժանի ամերիկահայության ներդրումը:

Հայրապետական օրհնությամբ վերստին Մեր գնահատանքն ենք բերում Ձեզ, սիրելի Սրբազան, ուխտապահ սպասավորներ մեր Եկեղեցու, մեծարգո բարերարներ, Թեմական վարչությանց անդամներ, կրթության ու մշակույթի նվիրյալներ և համայն ամերիկահայ մեր սիրելի ու հարազատ ժողովրդին:

Աղոթում ենք, որ Տերը խաղաղ ու բարօր պահպանի Միացյալ Նահանգները, պարզևի ավելի ու ավելի առաջընթաց՝ Հայաստան և Արցախ հայրենի մեր երկրին և Իր շնորհի ներքո պայծառ պահի Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, հայոց Արևելյան թեմը, օրհնի ձեր կյանքը երջանկությամբ ու բարի արդյունքներով:

Նորին Սրբությունը սեղանի խաչ նվիրեց թեմակալ առաջնորդ Խաժակ Սրբազանին և հուշապնակներ՝ Թեմական խորհրդի ատենապետ Ասկր Թադոսյանին, հայրապետական այցելության կենտրոնական հանձնախմբի ատենապետ Ջեյմս Գալուստյանին և այցելության ընթացքը համակարգող Լին Բեյլերյանին:

Հանդիսությունը ավարտվեց Տերունական աղոթքով և Նորին Սրբության ասած «Պահպանիչով»:

Հոկտեմբերի 29-ի առավոտյան Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությանը նախաճաշի էր հրավիրել ՄԱԿ-ի մոտ Վատիկանի մնայուն դիտորդ Սելեստինո արքեպս. Միլկիորին: Ներկա էին ՄԱԿ-ում ՀՀ լիազոր և մնայուն դեսպան Արմեն Մարտիրոսյանը և քույր Եկեղեցիների բարձրաստիճան ներկայացու-

ցիչներ:

Միլկորի արքեպիսկոպոսի ողջույնի խոսքից հետո հավաքվածներին ուղղված իր խոսքում Վեհափառ Հայրապետը ասաց. *«Մենք փոքր ազգ ենք, սակայն եկեղեցական հարաբերություններում մեր կեցվածքը բնորոշ է գորավոր եկեղեցիներին և գորավոր ազգերին: Փոքր ազգերին բնորոշ է ամփոփված մնալը՝ պահելու համար իրենց արժեքները, իրենց ավանդությունները և պաշտպանելու իրենք իրենց, որից սակայն չեն վախենում ո՛չ մեր Եկեղեցին և ո՛չ էլ մեր ազգը: Մեր կյանքն ու գործունեությունը բնորոշ է մեծ և գորավոր ուժեր ունեցող ազգերին: Այդ ուժը մենք ստանում ենք Տիրոջից, Նրա հանդեպ ունեցած մեր հավատից: Չենք կարող մեր ճանապարհը շարունակել, եթե այն Աստծո կամքը չլինի»:*

«Խղճմտանքի կոչ» հաստատության նախագահ Բաբբի Արթուր Շնայերը իր խոսքում անդրադարձավ այն խանդավառությանը, որն առաջ էր եկել իր գլխավորած համայնքում:

Ժամը 12.00-ին Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցու առաջնորդ Տ. Մար Սիրիլ արքեպս. Աֆրամ Քարիմի հրավերով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գլխավորած պատվիրակությունը Ս. Մարկոս Եկեղեցում մասնակցեց հայ և ասորի հոգևորականների մատուցած համատեղ աղոթքին, որին ներկա էին և Ուղղափառ ու Արևելյան Ուղղափառ Եկեղեցիների ներկայացուցիչները, ինչպես նաև մեծ թվով հավատացյալներ:

Վեհափառ Հայրապետը Խաժակ Սրբազանի հետ այնուհետև ՄԱԿ-ի կենտրոնակայանում հանդիպեց ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Պան Քի-Մունի հետ:

Նույն օրը Հայոց Հայրապետը եղավ նաև Նյու Ջերսիի Մոնմաութ համալսարանում, որի մուտքին Նորին Սրբությանը դիմավորեց համալսարանի ռեկտոր դոկտ. Պոլ Կաֆնին:

Համալսարանում կազմակերպված ընդունելությանը ներկա էին նաև կոնգրեսական Ժոզեֆ Կիրիլիոսը, Բեռ Պանքի քաղաքապետ Փաթ Մեննան և Լոնկ Պիչի քաղաքապետ Ադամ Շնայդը, որոնք հատուկ արարողությամբ իրենց քաղաքի բանալիները հանձնեցին Նորին Սրբությանը:

Երեկոյան ժամը 19.00-ին Վեհափառ Հայրապետը «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց Նյու Ջերսիի Ս. Ստեփաննոս Եկեղեցի: Հայոց Հայրապետի այս այցելությունը համընկավ Ս. Ստեփաննոս Եկեղեցու օծման քսանամյակին: Մինչ Եկեղեցի մտնելը Նորին Սրբությունը ասաց. *«Ահա այսպիսի գեղեցիկ տեսիլք ունեցան 20 տարի առաջ տեր և տիկին Հովնանյանները, իրենց սերը դեպ հայ ժողովուրդը և իրենց սերը դեպ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը և Հայոց Եկեղեցին նրանց մղեց այստեղ հաստատված մեր զավակների համար կառուցելու այս գեղեցիկ, այս հիասքանչ, այս պայծառաշուք եկեղեցին՝ այն կոչելով Սուրբ Ստեփաննոսի անունով: Նրանք իրենց հոգում կրող եկեղեցին էր, որ մարմնավորեցին ազգի համար»:*

Մենք գիտենք, սիրելիներ, որ եկեղեցին միայն քարեղեն կառույց չէ, որ եկեղեցին միայն շինություն չէ, որ եկեղեցին մարդկանց հոգին է, ուր Աստված բնակվում է մարդկանց հոգիների եկեղեցում:

Կառուցելով այս եկեղեցին՝ բարերարների ազնիվ փափագն էր տեսնել, որ այս եկեղեցին պիտի կառուցվի յուրաքանչյուր հայորդու հոգուց ներս՝ այնպիսի փառա-

շուք եկեղեցի, որ իրենք կառուցեցին ձեզ համար»:

Նորին Սրբությունը եկեղեցուն նվիրեց մի սրբանկար, իսկ եկեղեցու հովիվ Ս. Մամիկոն վրդ. Քիլեճյանին՝ վարդապետական լանջախաչ:

Արարողությունից հետո եկեղեցուն կից սրահում տեղի ունեցավ հյուրասիրություն, որի ընթացքում գեղարվեստական հայտագրով հանդես եկան երեխաները:

Հոկտեմբերի 30-ի առավոտյան առաջնորդարանի դահլիճում Հայոց Հայրապետը նախ հանդիպեց Կաթողիկ Եկեղեցու Նյու Յորքի առաջնորդ կարդինալ Իկլենի, ապա Հույն Եկեղեցու Նյու Յորքի առաջնորդ Տիմոթեոս արքեպիսկոպոսի հետ:

Ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի կեսօրին առաջնորդարանում կազմակերպվեց հյուրասիրություն, որին հրավիրված էին «Ս. Էջմիածնի Բարեկամներ» հիմնադրամի վարչության անդամները ու ևս վաթսուն հրավիրյալներ: Հյուրասիրության ընթացքում Նորին Սրբությունը իր գնահատանքը բերեց հիմնադրամը հաստատողներին և «Ս. Ներսես Շնորհալի» շքանշան հանձնեց հիմնադրամի աջակից Բարեկամներին:

Հայոց Հայրապետը այնուհետև առաջնորդարանի դահլիճում Ս. Վիգեն արքեպս. Ալքազյանի հետ միասին հանդիպեց Խաղաղության կրոնների համաշխարհային խորհրդի ընդհանուր քարտուղար դոկտ. Ուենտլիի և խորհրդի վարիչ Հայր Քիշքովսկիի հետ:

Նույն օրը տեղի ունեցավ նաև առաջնորդարանի Գրիգոր և Կլարա Ձոհրապ տեղեկատվության վերանորոգված և վերակազմակերպված կենտրոնի բացումը՝ ձեռամբ Հայոց Հայրապետի, ի ներկայության թեմակալ առաջնորդ Ս. Խաժակ արքեպս. Պարսամյանի, Բարձրաստիճան հոգևորականների և առաջնորդարանի պաշտոնեական:

Հանդիսության ընթացքում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը վարդապետական լանջախաչ նվիրեց ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդական փոխանորդ Ս. Հայկազուն ծ. վրդ. Նաջարյանին և լանջախաչ Ս. Վարդան Մայր Տաճարի լուսարարապետ Ս. Մարտիրոս քին. Չևյանին:

Նյու Յորքից Լոնկ Այլնտի օդանավակայան ճանապարհին Նորին Սրբությունը այցելեց Նյու Յորքի Տարեցների տուն, ուր կատարեց Տնօրինների արարողություն՝ օրհնելով այստեղ բնակվող տարեցներին և աղոթելով նրանց առողջության համար:

Այստեղից Նորին Սրբության գլխավորած պատվիրակությունը ուղևորվեց օդանավակայան, ուր նրանց դիմավորեց Դեյտրոյտի «Մասկո» ընկերության հայկական բաժանմունքի նախագահ Երվանդ Ազատյանը: Հայրապետական շքախմբի անդամները «Մասկո» ընկերության օդանավով մեկնեցին Դեյտրոյտ, ուր քաղաքի օդանավակայանում դիմավորվեցին տեղի Ս. Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցու հոգևոր հովվի, ծխական խորհրդի անդամների և դպրոցական աշակերտների կողմից:

Հոկտեմբերի 31-ի առավոտյան Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունը այցելեց «Մասկո» ընկերության կենտրոնատեղին, ուր հյուրասիրություն էր կազմակերպվել Հաբիթաթի պատասխանատուների մասնակցությամբ:

«Մասկո» ընկերության նախագահ Ռիչարդ Մանուկյանի բարիգալստյան խոսքից հետո ցուցադրվեց Հաբիթաթի Հայաստանի մասնաճյուղի գործունեության մասին մի ժապավեն:

ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի թեմական պատվիրակ և միջեկեղեցական հարաբերությունների վարիչ-տնօրեն Տ. Վիգեն արքեպս. Այքազյանը ներկայացրեց Հաբիթաթի և այս կազմակերպության՝ Հայաստանում ծավալած գործունեությունը:

Կեսուրին Ս. Հովհաննես Մկրտիչ Եկեղեցու սրահում տեղի ունեցավ հանդիպում հայ և քույր Եկեղեցիների հոգևորականների մասնակցությամբ, որին ներկա էին Դեյտրոյտի Կաթոլիկ Եկեղեցու արքեպիսկոպոսարանից՝ կարդինալ Ադամ Մայիտան, Հույն Ուղղափառ Եկեղեցուց՝ Նիկոլաս արքեպիսկոպոսը և Ռումինական Եկեղեցուց՝ Նաթանիել արքեպիսկոպոսը: Այնուհետև խոսք ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՄԻՋԵԿԵԴԵՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

Սիրելի եղբայրներ և քույրեր ի Քրիստոս,

Գոհություն և փառք ենք մատուցում Բարձրալին, քանզի այսօր Հյուսիսային Ամերիկայում հայ համայնքին ու հավատացյալ հոտին Մեր Հովվապետական այցի շրջանակներում ուրախալի մի առիթ ընձեռեց Մեզ՝ որպես Հայրապետ Հայոց հանդիպելու Ձեզ և ողջունելու յուրաքանչյուրիդ՝ եղբայրության և սիրո այս ջերմ մթնոլորտում:

Եկել ենք այսօր ողջունելու և բարեմաղթանքներ հղելու Մեր եղբայրներին և քույրերին ի Քրիստոս: Եկել ենք հեռավոր Հայաստանից՝ աշխարհասփյուռ հայության հոգևոր կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից՝ բերելու Հայաստանում բնակվող Մեր զավակների սերն ու հարգանքը:

Գոհունակ սրտով ենք անդրադառնում Հայոց Մեծ եղեռնից և տարագրությունից մազապուրծ Մեր զավակների համար հայրենիք դարձած հյուրընկալ այս երկրում տիրախնամ Մեր թեմերի և Ձեր միջև առկա եղբայրության և գործակցության բարի օրինակին, որի արդյունքում առաջին անգամ չէ, որ հանդիպում ենք միասին:

Հիշում ենք եղբայրական սիրո այն անմոռաց պահերը, երբ Հայաստան և Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին այցելեցին ԱՄՆ Եկեղեցիների տարբեր պատվիրակությունները, ընկերակցությամբ և ուղեկցությամբ ԱՄՆ-ի հայ հոգևորականաց դասի և առաջնորդների՝ ավելի զորացնելու Մեր եղբայրական հարաբերությունները, հաղորդ դառնալու Հայ Եկեղեցու հոգևոր ժառանգությանը և ծանոթանալու Հայ Եկեղեցու ձեռքբերումներին և առաջընթացին Հայաստան աշխարհում:

Հարաբերությունները Հայ Եկեղեցու և ԱՄՆ-ում գործող Եկեղեցիներին և էկումենիկ կազմակերպություններին միջև արդեն իսկ իրենց բարի պտուղներն են տալիս. գորավիզ ենք միմյանց նեղության և դժվարության պահին, սատարում ենք միմյանց՝ օգնելով կարոտյալներին՝ բնակարաններ կառուցելով և ապաստան տալով նրանց, որ դրա կարիքն ունեն: Խնդակից ենք նաև ուրախության մեջ, քանի որ

մարդկանց ջերմություն ենք պարզևում և սիրո լույսը՝ Սուրբ Ավետարանի:

Աղոթական հարատև ջանքերի և տքնաջան աշխատանքի արդյունքն է, որ այսօր ապրում ենք միասին անթաքույց սիրով լի Մեր եղբայրությունը: Մաքառումների և ամուր կամքի դրսևորման շնորհիվ հաղթահարեցինք շատ պատնեշներ, որոնք բաժան էին հանդիսանում Եկեղեցիների, երկրների ու քաղաքակրթությունների միջև:

Արդարև, բազմաթիվ են հնարավորություններն այսօր՝ ավելի զարկ տալու փոխադարձ մեր հարաբերություններին և համատեղ վկայելու Մեր ժառանգած աստվածատուր պարզևները, ընթանալու միության տիրավանդ ճանապարհով: Տիրոջ պատգամն է. «Որպեսզի ամենքը մի լինեն. ինչպես Դու, Հա յր, Իմ մեջ, և Ես՝ Քո մեջ, որպեսզի նրանք էլ մեր մեջ լինեն, և որպեսզի աշխարհն էլ հավատա, թե Դո՛ւ ուղարկեցիր Ինձ» (Հովհ. ԺԷ 21):

Միբելի քույրեր և եղբայրներ, դեռ շատ չուծված խնդիրներ կան մեր առջև: Հակառակ ձեռքբերումներին, կարիք ունենք էլ ավելի համատեղելու մեր ուժերը՝ ժամանակակից կյանքի և աշխարհայնության մարտահրավերները համատեղ վկայությամբ դիմագրավելու համար:

Բազմաթիվ կանայք, երեխաներ և ծերեր, տարբեր հասակի մարդիկ, մեր քույրերն ու եղբայրները, աշխարհի զանազան մասերում, տառապանքի և կարոտի մեջ են այսօր: Տարածաշրջանային վեճերը, զինված բախումները և աճող բռնությունը՝ արտահայտված կրոնական ծայրահեղականությամբ, փոխադարձ հոգևոր, մշակութային և բարոյական արժեքների ու իրավունքների ոտնահարմամբ, ցավ են պատճառում ամենքիս: Մեր ուշադրության կենտրոնում են շրջակա միջավայրի պահպանության խնդիրները, արագընթաց աճ ունեցող ժամանակակից տնտեսական հարաբերություններում արդարության և համահավասար զարգացման հրամայականը:

Փառք ենք տալիս Աստծուն, որ մեր միջև հաստատված ամուր կապերի, տարբեր Միջեկեղեցական, ինչպես նաև միջկրոնական կազմակերպությունների միջոցով կարողանում ենք խորհրդածել միասին և համագործակցել տարբեր կրոնների և քաղաքակրթությունների ներկայացուցիչների միջև խաղաղ և անվտանգ կյանքի համար՝ մեր ձայնը լսելի դարձնելով ու մեր կոչերն ուղղելով աշխարհի բարի կամքի տեր մարդկանց:

Միջեկեղեցական հարաբերությունները հրամայական են Մեզ համար: Հայ Եկեղեցին, հանդուրժողականության և համագործակցության սիրո ոգով առլեցուն, քույր Եկեղեցիների հետ գործակցելու և այլ կրոնների ներկայացուցիչների հետ խաղաղ համակեցության իր հինավուրց և հարուստ ավանդությամբ, շարունակելու է ներդրում ունենալ միջեկեղեցական և միջկրոնական հարաբերություններում՝ զարկ տալով երկխոսությանն ու եղբայրությանը՝ քանզի սիրո և փոխադարձ հարգանքի վրա հիմնված հարաբերությունները վստահություն են ծնում, վերացնում են վախի և կասկածի զգացումները՝ մարդկանց մղելով հաշտության, անկեղծ և կառուցողական համագործակցության:

Նույն մղումներով այսօր եկել ենք այստեղ՝ զորացնելու Մեր սերը, աղոթելու միասին, որ Բարձրյալն Աստված օրհնի մեր ջանքերը՝ ի սեր մարդկության առա-

*ջընթացի և հաշտության, նոր և խաղաղ կյանքի կառուցման, բոլոր հույսերի ու իդ-
ձերի մարմնավորման:*

*Թող Աստված օրհնի ձեր ընտանիքները, համայնքներն և Եկեղեցիներն ու նրանց
առաջնորդներին: Թող Տերն Իր երկնառաք շնորհներով զարդարի ձեզ բոլորիդ՝ խա-
ղաղ և անվրդով կյանք պարգևելով ամենքին:*

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը 16.00-ին հանդիպեց Կանադայի հայոց թեմի ա-
ռաջնորդ Տ. Բագրատ եպս. Գալստանյանի և Կանադայի Թեմական խորհրդի ան-
դամների հետ:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը 17.00-ին «Հրաշափառ»-ով առաջնորդվեց Ս. Հով-
հաննես Մկրտիչ եկեղեցի, ուր իր պատգամը հղեց հավաքված հավատացյալ հա-
յորդիներին:

Նոյեմբերի 1-ի առավոտյան Հայոց Հայրապետի գլխավորած պատվիրակություն-
ը այցելեց ՀԲԸՄ Ալեք և Մարի Մանուկյանների վարժարան, որն ունի 340 աշա-
կերտ, որոնք հանդես եկան գեղարվեստական ճոխ հայտագրով: Նորին Սրբությու-
նը իր գոհունակությունը և ուրախությունը հայտնեց աշակերտների կատարումնե-
րի համար և Ս. Էջմիածնից բերված փոքրիկ խաչեր բաժանեց:

Ս. Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցուն կից սրահում երեկոյան կազմակերպվեց հա-
մայնքային հյուրասիրություն ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի, որին ներկա էր
600 հոգի, այդ թվում եկեղեցու ծխական համայնքի իննսուն տարեկանից բարձր
քսան անդամներ, և օրվա կարգախոսն էր «Համայնքի ամենատարեց անդամների
վերապրումը»:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը 15.00-ին այցելեց Ալեք Մանուկյանի անվան ծերա-
նոց՝ հանդիպելով այստեղ բնակվողների հետ, ապա օրհնեց ծերանոցի շրջափա-
կում կանգնեցված խաչքարը:

Նոյեմբերի 3-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հա-
յոց Կաթողիկոսը, ավարտելով Հովվապետական այցը ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմ,
վերադարձավ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին:

Օդանավակայանում Նորին Սրբությանը դիմավորեցին Վանական խորհրդի
նախագահ Տ. Փառեն եպիսկոպոս Ավետիքյանը, Մայր Աթոռի Միջեկեղեցական
հարաբերությունների պատասխանատու Տ. Եզնիկ արքեպիսկոպոս Պետրոսյանը,
Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ
արքեպիսկոպոս Կճոյանը, Մայր Աթոռի լուսարարապետ Տ. Արարատ եպիսկոպոս
Գալթազյանը, փոխղիվանապետ Տ. Մեսրոպ աբեղա Պարսամյանը և Տեղեկատվա-
կան համակարգի տնօրեն Տ. Վահրամ քահանա Մելիքյանը:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում Նորին Սրբությանը դիմավորեցին Մայր Աթոռի
միաբանները, և Մայր Տաճարի զանգերի դողանքների ներքո Վեհափառ Հայրապե-
տին թափորով առաջնորդեցին Մայր Տաճար, ուր Իջման Ս. Սեդանի առջև կատար-
վեց բարիգալստյան արարողություն: Հավարտ աղոթքի Մայր Աթոռի միաբանութ-

յան անունից Նորին Սրբությանը ողջունեց Փառեն Սրբազանը՝ մեծապես կարևորելով Հայոց Հայրապետի այցն ԱՄՆ Արևելյան թեմ: Այնուհետև Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, փառք և գոհություն հայտնելով Աստծուն, ուրախություն հայտնեց, որ վերստին Մայր Աթոռի միաբանության հետ է և անդրադարձավ Հովվապետական մեկամսյա այցի մանրամասներին:

Գարեգին Երկրորդ Վեհափառ Հայրապետի աշխարհասփյուռ հայությանը տրված հովվապետական մյուս այցելությունների նման այս այցելությունը ևս դարձավ հոգենորոգության ու մեր ազգային եկեղեցական արմատների առավել ամուր կառչելու մի նոր լիցք և խթան:

Լարված և խիտ ժամանակացույցով այս այցելությունը թե ինչպիսի անկրկնելի պահեր պարգևեց ու հայապահպանության ինչպիսի հզոր լիցքեր հաղորդեց ամերիկահայությանը, առավել կապելով Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին, կենդանիորեն արտացոլված է ԱՄՆ հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդարանի դիվանի Վեհափառ Հայրապետի Հովվապետական այցելության ավարտվելուն վերաբերվող հետևյալ գրությունում, որով էլ եզրափակենք այս ուղևորության նկարագրությունը:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԻԱՄՍԵԱՅ ՀՈՎՈՒԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱԻԱՐՏԵՑԱԻ

«ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ՝ ՀԱԻԱՏՔԸ ՏՈՒՆ ԲԵՐՈՂ»

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.ի Հովուապետական միամսեայ այցելությունը՝ Ամերիկայի Արևելեան թեմին աւարտեցաւ Ուրբաթ Նոյեմբեր 2՝ երբ առաւօտուն Նորին Սրբութիւնը Տիբորյթէն ճամբայ ելաւ դէպի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին:

Այս այցելութեան կարգախօսն էր «Հովուական Այցելութիւն՝ Հաւատքը տուն բերող»: Թեմակալ առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեան՝ Ս. Վարդան Մայր տաճարին մէջ տեղի ունեցած առաջին «Հրաշափառի» արարողութեան ընթացքին իր բարեգալստեան խօսքին մէջ ըսաւ. «Ո՛վ կրնայ հաւատքը տուն բերել՝ եթէ ոչ Ամենայն Հայոց Հայրապետը»: Իրապէս ալ՝ մէկ ամսուան ընթացքին՝ Նորին Սրբութիւնը ուր որ գնաց՝ «հաւատքը տուն բերաւ»:

Ամերիկայի Արևելեան թեմին համար աննախընթաց երեւոյթ էր, կը կարծենք որ աննախընթաց երեւոյթ էր նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին համար, որ մէկ ամսուան ընթացքին այցելէ մէկ թեմի մը 18 շրջանները, մեծ, փոքր կամ նորակազմ ծուխեր եւ Իր Հայրապետական օրհնութիւններն ու պատգամները բաշխէ անխտիր իր բոլոր զաւակներուն:

Պատրաստուած էր շատ խճողուած յայտագիր մը եւ ժամանակացոյց մը, որոնք գործադրուեցան չնչին փոփոխութիւններով:

Բազմաթիւ հայորդիներ չէին տեսած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս մը, եւ կը կարծէին որ Ան անմերձենալի անձնատրութիւն մըն էր: Մակայն այս այցելութեան ըն-

թացքին ի յայտ եկաւ որ կարելի էր Անոր մօտենալ, կարելի էր Անոր հետ խօսիլ, Անոր դպչիլ եւ Անոր հետ ողջագործուիլ: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը «մարդացած» անձնաւորութիւն մըն է՝ որ մանուկին հետ՝ մանուկին լեզուով կը խօսի, երիտասարդին հետ կը բաժնէ անոր մտահոգութիւնները եւ համբերութեամբ կ'ունկնդրէ տարեցին ու կը մխիթարէ եւ կը յուսադրէ զայն: Ա՛յս Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն է որ տեսան եւ վայելեցին Ամերիկայի Արեւելեան թեմի հաւատացեալները:

Երեսուն օրերու խիստ յոգնեցուցիչ այցելութիւն մը, որուն աւարտին ո՛չ Ամենայն Հայոց Հայրապետին եւ ո՛չ ալ ամէն տեղ Անոր ընկերացող թեմակալ առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեանի դէմքերուն վրայ յոգնութեան նշոյլ մը երեւցաւ: Ամէն տեղ՝ կարծէք առաջին այցելութիւնն էր. նոյն խանդը, նոյն եռանդը եւ նոյն ոգեւորութիւնը:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը այս ամիսը եկաւ պատգամելու որ հայը իր ընտանեկան յարկը անեղծ պահպանէ, առ Քրիստոս իր հաւատքը առաւել եւս զօրացնէ, անխախտ պահէ ազգային-եկեղեցական աւանդութիւնները, անվերապահօրէն սիրէ հայ ժողովուրդի հոգեւոր կեդրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը, Մայր Հայրենիքը եւ տէրը կանգնի իր արդար դատին եւ իրաւունքներուն:

Մէկ ամսուան այցելութեան ընթացքին Նորին Սրբութիւնը բազմաթիւ առիթներով, երբեմն նոյն վայրին մէջ երկու անգամ, Իր խօսքը ուղղեց հաւատացեալներուն, եւ ամէն անգամ նորութիւն մը ունէր ըսելիք, պատգամելիք ու յորդորելիք:

«Հրաշափառի» արարողութիւններու շարք մը տեղի ունեցաւ, Նորին Սրբութիւնը նորակառոյց եկեղեցի օծեց, հանդիպում ունեցաւ հայ հոգեւորականներու, մանուկներու, երիտասարդներու, տարեցներու, Հ.Բ.Ը.Միութեան նախագահին եւ անդամներուն, «Ս. Էջմիածնի Բարեկամներու Հիմնադրամի» անդամներուն, ՄԱԿ-ի Ընդհանուր քարտուղարին, ինչպէս նաեւ ոչ հայ միջեկեղեցական եւ միջկրօնական բարձրաստիճան եկեղեցականներու եւ անձնաւորութիւններու հետ: Ամենուր Իր սրտի անկեղծ խօսքը ըսաւ եւ հայ ժողովուրդի իրաւունքները պաշտպանեց: Նոյնիսկ Ամերիկայի Ներկայացուցիչներու Տան ժողովի բացման աղօթքին մէջ յիշեց Հայոց ցեղասպանութիւնը, եւ ոչ հայ շրջանակներու մէջ ըսաւ որ Հայոց ցեղասպանութիւնը պէտք է ճանաչում գտնէ՝ որպէս զի այլեւս նման ցեղասպանութիւններ չպատահին որեւէ մէկ այլ տեղ:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Հովուապետական այցելութեան մասին արձագանգ հանդիսացան բոլոր շրջաններու տեղական ծանօթ թերթերը:

Խանդավառութեան, ոգեւորութեան եւ հպարտութեան պահեր ապրեցան Արեւելեան թեմի հաւատացեալները՝ իրենց սիրելի Հայրապետին այցելութեան ամբողջ տեւողութեան: Հայրենիքէն հեռու ապրող այս հայորդիներուն հաւատքը զօրացաւ եւ «տուն եկաւ», ազգային ոգին առաւել եւս բոցավառուեցաւ Մայր Հայրենիքի եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի շունչով, եւ ամերիկահայը «վերագտաւ» իր ինքնութիւնը:

Բարի ճանապարհի սիրելի Հայրապետ՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց:

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԿԱՎԱԳ ԲԱՂՈՒՄՅԱՆ